

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

**Náboženská obec
Církve československé husitské
z perspektivy diakonické
a pastorační služby**

Vladimíra Šlancová

Katedra teologické etiky
Vedoucí práce: Mgr. Petra Klvačová Ph.D.
Studijní program: Teologie N6141
Studijní obor: Křesťanská krizová a pastorační práce - diakonika

Praha 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Náboženská obec Církve československé husitské z perspektivy diakonické a pastorační služby napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů. Souhlasím s tím, aby práce byla zveřejněna pro studijní a další výzkumné účely.

V Praze dne 5.6.2019

Vladimíra Šlancová

Bibliografická citace

Náboženská obec Církve československé husitské z perspektivy diakonické a pastorační služby [rukopis]: diplomová práce/Vladimíra Šlancová; vedoucí práce: Mgr. Petra Klvačová, Ph.D. Praha, 2019. 122 s.

Anotace

Předkládaná diplomová práce si klade za cíl identifikovat klíčové aspekty sborové diakonie a pastorační služby v konkrétní náboženské obci Církve československé husitské a rozkrýt, jakým způsobem probíhá v této oblasti spolupráce náboženské obce s okolním společenským prostředím. Nejprve je představena Církev československá husitská, a to zejména ze společenského hlediska. Dále se práce věnuje místní organizační jednotce této církve a tou je náboženská obec. Posléze se přesouvá do oblasti diakonické a pastorační služby, a to zejména z pohledu Církve československé husitské. Výzkumná část práce následně pojednává o konkrétní náboženské obci. Pozornost je věnována tomu, jak je v tomto křesťanském společenství představována diakonická a pastorační služba. To může ve svém výsledku pomoci s vyjasněním termínu sborové diakonie a s vyjasněním vztahu diakonické a pastorační služby. Za tématem diplomové práce pak stojí také praktický zájem zjistit, zda mohou církve a lidé v nich prostřednictvím diakonické a pastorační služby vytvářet prostor pro spolupráci v místě, kde působí.

Klíčová slova

Církev československá husitská, náboženská obec, diakonická služba, pastorační služba, spolupráce.

Summary

The aim of this diploma thesis is to identify the key aspects of local church diaconia and pastoral ministry in the particular parish community of the Czechoslovak Hussite Church and to show how the religious community cooperates with the surrounding social environment. First, the Czechoslovak Hussite Church is introduced, especially from the social point of view. Then the thesis deals with the local organizational unit of this church - parish community. Then the thesis moves to the field of diaconal and pastoral ministry, especially from the perspective of the Czechoslovak Hussite Church. The research part of the thesis deals with the particular parish community. Attention is paid to how diaconal and pastoral ministry is represented in this Christian community. This can help clarify the term local church diaconia and clarify the relationship between diaconal and pastoral ministry. Behind the topic of the thesis is also a practical interest in finding out whether churches and their members can create space for cooperation in the local community by means of diaconal and pastoral ministry.

Keywords

Czechoslovak Hussite Church, parish community, diaconal ministry, pastoral ministry, cooperation.

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Mgr. Petře Klvačové, Ph.D., za odborné vedení této práce. Děkuji především za čas, který mi věnovala, dále za podnětné připomínky a poznámky, a to zejména v oblasti metodiky kvalitativního výzkumu.

Další poděkování směřuji do konkrétní náboženské obce CČSH, v jejímž prostředí mi byla umožněna realizace výzkumu. Děkuji všem za přátelské přijetí.

Velké poděkování patří mé rodině, manželovi, dceři, mamce a tat'kovi. Děkuji za podporu, trpělivost, pomoc a povzbuzování.

Moc bych chtěla poděkovat Mgr. Markétě Jelínkové za povzbuzení a za to, že byla ochotna práci několikrát číst a poskytnout mi věcné připomínky, Mgr. Heleně Polterové za jazykovou korekturu a PhDr. Jarmile Rejlové za podnětné komentáře.

Děkuji také doc. ThDr. Jiřímu Voglovi, Th.D. za ochotu přečíst si teoretickou část mé práce a opatřit ji poznámkami. ThDr. Tomáši Buttovi děkuji za poskytnutou literaturu.

Závěrem děkuji svým vyučujícím Mgr. Ladislavu Benešovi Dr., PhDr. Bohumile Baštecké, Ph.D. a PhDr. Haně Janečkové, Ph.D. za mailové i osobní konzultace ke zvolenému tématu.

Obsah

Úvod	11
1 Církev československá husitská	19
1.1 Počátky CČS(H)	19
1.2 Pojem církev v teologii CČSH.....	20
1.2.1 Podvojnost církve	23
1.3 Společenská angažovanost CČS(H) v minulosti.....	24
1.4 CČSH v kontextu současné společnosti.....	25
1.4.1 Poslání CČSH.....	26
1.4.2 Ekumenismus v CČSH	27
2 Náboženská obec.....	28
2.1 Náboženská obec při vzniku CČS(H).....	29
2.2 Duchovní správa náboženské obce	30
2.2.1 Základní činnosti náboženské obce	32
2.3 Náboženská obec v kontextu okolní společnosti	33
3 Diakonická služba.....	35
3.1 Pojem diakonie	36
3.2 Diakonická činnost v době vzniku CČS(H).....	38
3.3 Dnešní rozměr diakonických činností v CČSH	40
3.3.1 Husitská diakonie	41
3.3.2 Sborová diakonie	43
4 Pastorační služba	45
4.1 Rozdělení a zaměření pastorační služby	46
4.2 Církev jako předpoklad pastorační služby	47
4.2.1 Metody pastorační služby	48
4.3 Úskalí a limity pastorační služby	49
4.4 Pastorační péče v CČSH	51
4.5 Současná pastorační práce v CČSH.....	53
4.5.1 Pastorační péče v náboženské obci.....	53

4.5.2	Pastorační služba duchovního	55
4.5.3	Služba pastoračních asistentů	56
5	Empirická část	57
5.1	Formulace cíle výzkumu	57
5.2	Volba a zdůvodnění výzkumné strategie	58
5.3	Zvolené metody sběru dat	59
5.4	Jednotka zkoumání a nositelé informací	60
5.5	Výběr prostředí a vstup do terénu	61
5.6	Záznam průběhu sběru dat	63
5.7	Sběr údajů pro analýzu	64
5.7.1	Psaní terénních poznámek	64
5.7.2	Hlubkové polostrukturované rozhovory	65
5.7.3	Studium dokumentů	66
6	Analýza a interpretace dat	67
6.1	Charakteristika a podoba náboženské obce CČSH	67
6.2	Diakonie a pastorační služba v konkrétní náboženské obci	75
6.3	Ekumenická spolupráce	87
6.4	Spolupráce s necírkevními organizacemi	90
	Diskuze	92
	Závěr	99
	Seznam literatury a dalších zdrojů	101
	Přílohy	107
	Příloha č. 1: Informovaný souhlas	107
	Příloha č. 2: Scénář jednoho z rozhovorů	109
	Příloha č. 3: Přepis jednoho z rozhovorů	111
	Příloha č. 4: Ukázka terénních poznámek – vstup do náboženské obce CČSH (18.3.2018)	121

Úvod

*„Jednejte moudře ve styku s okolním světem a využijte čas vám svěřený.“
(Bible, Koloským 4,5)*

Diplomová práce si klade za hlavní cíl *identifikovat klíčové aspekty diakonické a pastorační služby v konkrétním místním církevním společenství a rozkrýt, jakým způsobem probíhá při těchto službách spolupráce místní církve s okolním společenským prostředím.*

Jak již samotný cíl práce napovídá, budu se věnovat jednak diakonické službě a jednak pastorační službě při místní církvi. Budu zjišťovat, jak lidé v konkrétním křesťanském společenství na tyto služby nahlíží, zda vidí pro tyto služby příležitosti, či naopak pocítují v těchto službách nějaká úskalí. Následně se zaměřím na možnosti spolupráce konkrétní místní církve v oblasti diakonické a pastorační služby s ostatními organizacemi v místě mého působiště, a to jednak v rámci ekumeny, jednak v rámci necírkevních institucí.

V zamyšlení nad tím, proč mě zajímá právě diakonická služba čili sborová diakonie při místním křesťanském společenství, se musím vrátit do doby, kdy jsem se stala křesťankou a členkou křesťanského sboru Církve bratrské. Jedná se o dobu zhruba před 10. lety. Krátce po mém vstupu do křesťanského společenství jsem začala uvažovat o roli církvi v dnešní společnosti a současně jsem i já chtěla být v církvi nějak užitečná. Hledala jsem za církvi něco více než jen moje nedělní návštěvy bohoslužby. Po řadě úvah jsem začala hledat nějakou aktivitu, skrze kterou se místní církevní společenství může otevřít okolní společnosti. Pro tento záměr se mi postupem času zdálo jako velmi vhodné řešení využití právě sborové diakonie.

Při studiu literatury jsem objevila informace, které mi pomohly se ujistit v tom, že diakonická služba by neměla v žádném církevním společenství chybět. Např. se můžeme dočíst, že inspiraci pro diakonii na sborové úrovni nacházíme již ve služebnosti prvokřesťanské církve. Tato služebnost byla vyjádřena

v souvislosti s bohoslužbou mimo jiné právě také v plnění diakonické služby. Týkala se zejména sirotků, osamělých žen, nemocných, chudých, cizinců, poutníků, vězňů a nevolníků.¹

Dále se dočteme, že ve všech dobách byli křesťané, kteří odpovídali na jakoukoli nouzi druhých aktivní pomocí, nezávisle na politických, ekonomických či politicko-společenských poměrech.² Domnívám se pak, že toto praktické konání křesťanů bylo, je a vždy bude součástí života víry, a tedy součástí následování Krista.³

Karel Šimr⁴, který se mimo jiné věnuje diakonii na sborové úrovni, uvádí, že tato služba může být vnímána jako projev křesťanské odpovědnosti církve za oblast, kde místně žije a působí. Jejím základem je spolupráce a dobrovolnictví.⁵

Pro objasnění mých osobních postojů musím teď ještě zmínit, že kromě svého zaměstnání sociální pracovnice v domově pro seniory jsem vedoucí Pobočky Diakonie Církve bratrské (oficiální název). Tuto pobočku jsme založili, po řadě diskuzí se staršími sboru a po představování našich záměrů bratrům a sestřám v církvi, s manželem před šesti lety. Její založení bylo důsledkem našeho hledání Boží vůle a umožnilo mi naplnit mou vnitřní potřebu sloužit v církvi.

Prostřednictvím diakonické služby praktikované vně společenství, která ve sboru Církve bratrské doposud chyběla, jsme chtěli naše křesťanské společenství více otevřít okolní společnosti. Na úplném počátku jsme se zaměřili

¹ srov. SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve*. s. 105

² srov. LIGUŠ, J. *Teologické předpoklady sociální práce. Metody, teorie a teologické disciplíny vztahující se k sociální práci* in *Teologická revue* č. 3/4 2008. s. 253

³ Srov. Bible, Mat 5,7; 6,1-4; 25,31-45; Luk 10,25-37 aj.

⁴ Farář Českobratrské církve evangelické a odborný asistent na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

⁵ Srov. ŠIMR, K. *Křesťanské společenství a služba: perspektiva faráře a sboru* in *Společenství: Diakonie žitá, poskytovaná, vyučovaná*, konferenční materiál, Evangelická teologická fakulta UK. s. 6

na službu lidem v nepříznivé životní situaci (na materiální pomoc apod.). Nejvíce jsme se věnovali osobám bez přístřeší.

Ve své bakalářské práci, která analyzovala sociální služby pro osoby bez přístřeší v naší lokalitě, jsem shromáždila informace o tom, že zde určitá pomoc a podpora těmto lidem chybí. Proto jsme naši diakonickou službu zpočátku směřovali zejména tímto směrem.

Po založení pobočky vstoupili do diakonické služby další bratři a sestry z naší církve, kterým byla tato služba blízká. Nutno zmínit, že v této době mělo naše společenství zhruba 60 členů. Z nich se k nám připojilo 10. Musím přiznat, že jsem prožívala smíšené pocity. Na jednu stranu jsem byla potěšena, že se někdo přidal, na druhou stranu bych uvítala větší zájem. Dnes se této službě aktivně věnuje 5 členů našeho společenství včetně mě a mého manžela. Všechna naše činnost je samozřejmě vykonávána na bázi dobrovolnictví.

Já osobně považuji diakonickou službu za vhodný prostředek pro otevření se okolní společnosti, ale postupem času jsem přemýšlela nad tím, zda je možné, aby lidem v církvi chyběla pro diakonickou službu motivace. Díky této práci jsem zpětně uvažovala o nízkém počtu aktivních členů v diakonické službě v našem společenství a položila jsem si otázku, jak významnou roli hraje pro angažovanost dalších členů právě osobní motivace člověka.

Je zřejmé, že tato služba stojí na meziosobním vztahu Boha a člověka. Pokud se ale podívám na motivaci pro ni jako na osobní angažovanost, musím si položit otázku, zda může existovat nějaká překážka, která brání lidem v místní církvi, aby chtěli usilovat o živou diakonickou službu.

Nutno zmínit, že v okamžiku, kdy jsem začala sbírat informace a poznatky o diakonické službě a hovořila jsem s bratry a sestrami z našeho společenství, jsem zjistila, že pojem diakonická služba je zaměňován s pojmem pastorační

služba⁶. Potvrdilo se mi, že oba tyto pojmy jsou řadou členů zaměňovány nebo jim význam těchto služeb splývá. Proto se v práci budu zabývat i službou pastorační.

Já sama jsem si tuto pojmovou nevyjasněnost uvědomila při studiu oboru *Křesťanská krizová a pastorační práce – diakonika*. Díky plnění úkolů v rámci studia jsem získala znalosti o tom, co je předmětem diakonické služby a co je předmětem pastorační služby, kdo je má vykonávat a jakým způsobem.

Tato zjištění mě přiměla k dalšímu zamyšlení. Začala jsem uvažovat o vztahu těchto nezastupitelných služeb v církvi. Na základě výše zmíněného studijního oboru jsem získala cennou informaci, že diakonická služba má blízký vztah ke službě pastorační. Přestože ve službě druhému člověku nacházíme místa, kde se tyto dvě služby prolínají, diakonie a pastorece není totéž.

V případě diakonické služby jde o praktickou službu druhému člověku, kdy se berou v potaz jeho oprávněné potřeby, jako je např. jídlo, bydlení apod. Jak uvádí např. Aleš Opatrný⁷, pastorační služba je duchovní pomocí a je zaměřena primárně na spirituální složku člověka a má na zřeteli eschatologický cíl života. Je ovšem těžké poskytovat duchovní pomoc člověku hladovému nebo ztrápenému bolestí.

Pastorece oproti diakonické službě proniká do působení celého církevního společenství. Může pak vést k duchovnímu růstu člověka, a to prostřednictvím všech aktivit, které v církvi nalézáme.

Domnívám se, že pro křesťany by tyto pojmy měly být vyjasněné a dobře uchopitelné. Mělo by být zřejmé, co je obsahem těchto služeb, a to také proto, aby se předešlo možným nejasnostem mezi členy církvi. Jako další opodstatnění pro jasné definování diakonie a pastorece pak vidím srozumitelnější nastavení

⁶ jinak také pastorační práce, pastorece; pastýřská či duchovní služba; pastorační, pastorální či duchovní péče.

⁷ OPATRŇÝ, A. Pastorální teologie pro laiky s. 50-51

oblastí možné spolupráce. Když nabízím službu, měla bych vědět, co nabízím a jaký může být konečný výsledek této služby.

Třetí oblastí, kterou se práce bude zabývat, je právě spolupráce v oblasti diakonické a pastorační služby. Tyto dvě služby církve považuji za vhodné možnosti pro rozvoj spolupráce jednak na ekumenické rovině a jednak na rovině spolupráce místní církve s necírkevními organizacemi v jejím okolí.

V rámci studia diakoniky a zejména díky absolvování předmětu Reflektovaná mezioborová praxe jsem získala nový pohled na oblasti spolupráce v místní komunitě. V diakonice je totiž pomáhání vnímáno jako spolupráce. Uvědomila jsem si, že v komunitě se dá účinně pomáhat propojováním místních zdrojů a také zdůrazňováním účasti a partnerství.

Pod pojmem místní zdroje si představuji i místní církve a zejména lidi, kteří v nich působí. Tito lidé pak mohou svému okolí nabízet spolupráci právě v aktivitách, které spadají do diakonické a pastorační služby. Domnívám se, že v těchto aktivitách lze nalézt prostřednictvím dialogu mnohá společná témata a prostor pro spolupráci, což pak může mít pozitivní dopad na celou lokalitu.

Pro účely této práce bylo nutné zvolit si konkrétní prostředí místního křesťanského společenství. Samozřejmě se nabízela možnost věnovat se vlastnímu společenství. Ale protože jsem nejen členkou Církve bratrské, ale také vedoucí pobočky diakonie a zabývám se službou diakonickou, byla jsem přesvědčena, že by mi chyběl určitý nadhled. Zároveň si vážím zkušeností jiných a ráda se z nich učím. Proto jsem po krátkém uvažování zvolila náboženskou obec Církve československé husitské (dále také CČSH).

Hlavním důvodem mé volby byl fakt, že křesťané v tomto společenství slouží vně této náboženské obce (např. sbírka šatstva pro lidi v těžké životní situaci, různé formy pomoci Romům, návštěvy faráře v domově pro seniory apod.).

Struktura mé práce je následující. V teoretické části práce bylo potřeba se podrobně seznámit se samotnou CČSH, neboť její prostředí pro mne bylo zcela neznámé.

Pro pochopení širších souvislostí bylo třeba si uvědomit, jak, kde a za jakých okolností tato církev vznikla. Snažila jsem se na ni nahlížet především ze společenského hlediska a zjistit, jaká byla v minulosti a jaká je dnes její společenská angažovanost, jak tato církev z teologického hlediska nahlíží na samotný pojem církev. Tyto teoretické poznatky jsou uvedeny v první kapitole práce.

Druhá kapitola se věnuje pojmu náboženská obec jako místnímu křesťanskému společenství CČSH a jejímu fungování. Pro ujasnění zmiňuji, že pro křesťanské společenství na místní úrovni, které se v katolické církvi nazývá farnost a v církvi evangelické sbor, se v CČSH ujal název náboženská obec.

V dalších kapitolách se už přímo zabývám diakonickou a pastorační službou, a to zejména z pohledu CČSH.

V empirické části se věnuji metodologii výzkumu. Jedná se o kvalitativní výzkum, který je proveden formou zúčastněného pozorování, polostrukturovaných rozhovorů a studia dokumentů.

Následuje analytická část práce, v níž je provedena analýza a následná interpretace dat.

V diskuzi shrnuji získané informace z empirické části a porovnávám je s teoretickými poznatky i s vlastní zkušeností. Dále si pak vytyčuji nejvýznamnější zjištění, která považuji pro svou další činnost za důležitá.

V samotném závěru práce pak vyhodnocuji, zda se mi podařilo naplnit hlavní cíl i dílčí cíle práce.

Pokud tedy konkretizuji hlavní cíl zmíněný na začátku úvodu, klade si diplomová práce za úkol identifikovat klíčové aspekty sborové diakonie a pastorační služby v konkrétní náboženské obci CČSH a objasnit, jakým způsobem probíhá v této oblasti spolupráce této náboženské obce s okolním společenským prostředím.

Dále budu hledat odpovědi na to, jak lidé v konkrétním křesťanském prostředí nahlíží na diakonickou a pastorační službu, zda může existovat nějaká překážka, která brání lidem v místní církvi, aby chtěli usilovat o živou diakonickou službu, jak významnou roli hraje vnitřní motivace člověka pro osobní angažovanost v diakonické službě, s jakými příležitostmi nebo naopak úskalími se při realizaci těchto služeb členové setkávají.

Mojí snahou je, aby tato diplomová práce pomohla s vyjasněním termínu sborové diakonie a také s vyjasněním vztahu diakonické a pastorační služby.

V neposlední řadě se budu snažit zjistit, zda mohou církve a lidé v nich prostřednictvím diakonické a pastorační služby vytvářet prostor pro spolupráci v místě, kde působí.

Abych mohla naplnit cíle mé práce, musela jsem formulovat čtyři základní výzkumné otázky:

- 1) Jak je představována konkrétní náboženská obec CČSH?
- 2) Jak je představována sborová diakonie a pastorační služba v konkrétní náboženské obci CČSH?
- 3) Jakým způsobem probíhá místní ekumenická spolupráce v diakonické a pastorační službě z pohledu náboženské obce CČSH?
- 4) Jak probíhá spolupráce náboženské obce CČSH s místními necírkevními organizacemi v oblasti diakonické a pastorační služby?

1 Církev československá husitská

Jak už jsem naznačila v úvodu práce, v první kapitole se budu věnovat samotné CČSH. Důvodem je bližší poznání jak, kde, z jakých důvodů a v jakých souvislostech tato církev vznikla. S ohledem na cíle práce je nahlíženo na tuto církev zejména ze společenského hlediska. Dále se kapitola bude věnovat samotnému pojmu církev z pohledu teologie CČSH.

1.1 Počátky CČS(H)

Církev československá husitská⁸ je církví reformačního husitského směru.⁹ Tato církev stojí v České republice mezi katolickým a protestanským křídlem.¹⁰

Formování církve v roce 1920 je třeba vyjádřit srozumitelně, jak uvádí ve svém článku docent Jiří Vogel¹¹. Důvodů pro vznik CČS(H) se uvádí celá řada. Obvykle se hovoří o nesplnění požadavků reformistů snažících se prosadit demokratizaci církevních struktur, zavést český jazyk do církevních obřadů, prosadit reformu nauky v duchu některých světových modernistů či reformu církevní disciplíny¹².

Ve skutečnosti se jednalo o hlubší příčinu, jak Vogel dále dodává, a to o špatnou kvalitu osobních vztahů v tehdejší katolické církvi. Objevovaly se stížnosti na narušenou komunikaci mezi kněžími, biskupy, laiky apod. A tak novou církev formovala především touha po lepší kvalitě osobních vztahů. Reformy instituce, církevních obřadů, církevní nauky i disciplíny byly všechny

⁸ Dále v textu jen CČSH nebo CČS(H). To, kterou zkratku v této práci použiji se bude odvíjet od toho, o jakém časovém období bude práce konkrétně pojednávat. Tato církev v době svého vzniku nesla název Církev československá. Až později v roce 1971 na svém VI. sněmu přijala do svého názvu slovo husitská, a tak se otevřeně přihlásila k ideám husitské reformace. (srov. TONZAR, D. *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. s. 59)

⁹ *Ústava Církve československé husitské* Schválena 3. zasedáním VIII. sněmu 19. října 2002 v Praze, ve znění novelizace přijaté 4. zasedáním VIII. sněmu 25. června 2005 v Praze, čl.1, s. 7

¹⁰ SÁZAVA, Z. *Církev československá husitská*. s. 24

¹¹ VOGEL, J. *Struktura identity CČSH* in *Theologická revue* 4/2015. s. 391

¹² srov. např. MARTÍNEK, M., *Přehled křesťanských církví a jejich aktivit v ČR*. s. 98-99

podřízeny této základní skutečnosti. Osobní a mezilidské bylo povzneseno nad instituční.

David Tonzar¹³ podotýká, že touha po reformování tehdejší katolické církve nebyla něčím novým, ale tuto touhu je možné sledovat v celém historickém vývoji církve. Autor dále předkládá zjištění, že reformátorům nikdy nešlo v první řadě o založení nové církve. Zpočátku měli na mysli reformu církve existující. „(...) jakákoli organizovaná církev, ať už katolická, pravoslavná, protestantská, anglikánská či husitská, se nikdy neobešla bez stálé reformy a obnovy (...)“

Faktem zůstává, že CČS(H) vznikla jako důsledek náboženských změn po vzniku samostatného Československa. Jejím vzniku předcházely Vánoce roku 1919, kdy byly spontánně, přes zákaz tehdejší církevní hierarchie, slouženy v mnoha katolických kostelech bohoslužby v českém jazyce. Později, 8. ledna 1920, byl na schůzi kněží Klubu reformního duchovenstva odhlasován vznik CČS(H).¹⁴

V souvislosti s výše uvedeným se můžeme zamyslet nad konstatováním Otto Rutrleho: „Církev československá se postavila do boje proti „nedělnímu“ křesťanství, křesťanství zvykovému a vnějšímu, které uzavíralo náboženský život do prostor chrámových a dávalo mu žít jen jednou za týden ve zvykové obřadnosti.“¹⁵

1.2 Pojem církev v teologii CČSH

V této kapitole se stručně seznámíme s pojmem církev, jak je vykládán v CČSH, což je, jak se domnívám, důležité pro celkové pojetí práce. Např. pastorační

¹³ TONZAR, D. *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. s. 54

¹⁴ FRÝDL, D. *Zrod Církvě československé (husitské) in 90.let Církvě československé husitské*. Sborník. s. 17

¹⁵ RUTRLE, O. *Pomoc nejvzácnější*. s. 11

služba, o které bude pojednávat blíže jedna z následujících kapitol, se děje primárně v kontextu církve, a proto je tedy důležité vědět, co církev je.

V Základech víry Církve československé husitské dostáváme odpověď na otázku, jak vznikla církev: „*Církev Kristova vznikla tak, že Pán Ježíš Kristus si vyvolil, vyučil, k účasti a dílu na Božím království posvětil, novou smlouvou ve své oběti zavázal a posláním své církve pověřil kruh učedníků, jež po svém vzkříšení Duchem svatým obdařil, rozmnožil a zůstal s ním spjat svou ustavičnou přítomností.*“¹⁶ A dále odpověď na otázku, co je Boží církev: „*Boží církev jsou ospravedlnění hříšníci, žijící v osobním obecenství s Bohem v Kristu a v bratrství společného života v místních křesťanských obcích obnovovaných Slovem Božím a liturgickým společenstvím večere Páně.*“¹⁷

V teologii CČSH hraje svou roli křesťanský personalismus, který je spojen zejména s postavou Zdeňka Trtíka. Autoři publikace „Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti“¹⁸ uvádějí, že v teologii CČSH se hovoří o církvi ve smyslu personálního společenství lidí, kteří jsou spojeni vírou v přijetí Božího odpuštění v Kristu. Lidí, kteří se pravidelně schází k naslouchání Božímu slovu, k vysluhování svátostí a svou víru v Krista dosvědčují svými životy v zaměstnání, v rodině a v ostatních životních oblastech.

V uvedené publikaci¹⁹ se uvádí dále, že v personálním pojetí církve jako společenství věřících u Božího slova a svátostí nemá podstatný význam ani historická odlišnost křesťanských vyznání a církevních tradic, ani bohoslužebně liturgická odlišnost, protože pojem církev má v Písmu univerzální charakter napříč všemi křesťanskými tradicemi a konfesemi²⁰.

¹⁶ *Základy víry Církve československé husitské se stručným komentářem.* Otázka 4. s. 13

¹⁷ *Základy víry Církve československé husitské se stručným komentářem.* Otázka 6. s. 14

¹⁸ LIGUŠ, J. BUTTA, T. KOLÁŘ, P. a kol. *Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti* s. 17

¹⁹ LIGUŠ, J. BUTTA, T. KOLÁŘ, P. a kol. *Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti.* s. 18

²⁰ Srov: „Jedno tělo a jeden Duch, k jedné naději jste byli povoláni; jeden je Pán, jedna víra, jeden křest, jeden Bůh a Otec všech, který je nade všemi, skrze všechny působí a je ve všech.“ (Ef 4,4-6)

Je viditelné, že pro CČSH je charakteristický požadavek na kvalitní osobní vztahy, jak už bylo uvedeno výše, v souvislosti se vznikem této církve. Vogel²¹ k tomuto uvádí, že ustanovení církve vyžaduje určitou kvalitu vztahů, jednak ke Kristu a jednak k ostatním lidem. Důraz na osobní vztahy posilovaný často citovaným dvojím přikázáním lásky²² je tím, co pak utváří církev. Osobní vztahy jsou vždy nad institucí, ale instituce církve je místem, kde se osobní vztahy realizují.

V souvislosti se vznikem církve jako instituce uvádí Trtík²³, že vývoj novozákonní církve v historickou podobu církve znamenal především oslabení působnosti Ducha svatého a nahrazení této duchovní moci církevním právem, úřadem a jeho mocí. Tím byla také dle autora oslabena eschatologická naděje a povaha křesťanského obecenství. Proti původní církvi se tak postupně církev stává institucí. Ale toto přetvoření není likvidací církve ve světě. Ta existuje dál v pevných poutech církevní instituce, kterými je sice chráněna, někdy ale také umrtvována. Těžištěm života církve pak zůstávají místní křesťanské obce.

Patriarcha CČSH, Tomáš Butta k tématu církve píše: *„Církev jako společenství poutníků putuje tímto světem (Žd13,14), který se stále mění (1K7,31b). Tyto změny mají vliv na církev v její dějinné existenci a odrážejí se i ve způsobu zvěstování evangelia a její podobě,“*²⁴

²¹ VOGEL, J. *Struktura identity CČSH* in Theologická revue 4/2015. s. 390

²² Srov: On mu řekl: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“ To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: „Miluj svého bližního jako sám sebe.“ (Mat 22,37-39)

²³ TRTÍK, Z. in SALAJKA, M. *Křesťanská víra, církev a bohosloví*. s. 30

²⁴ Butta, T. *Církev v čase změn a hledání vizí* in Gratia autem Dei sum id quod sum et gratia eis in me vacua non fuit.s.27

1.2.1 Podvojnost církve

Podvojnost církve je nepřehlédnutelná²⁵ už v tom, co bylo o církvi uvedeno výše. Existuje a církev se svým posláním ve světě je zkrátka zahalena něčím, co ji přesahuje.

Zdeněk Trtík²⁶ konstatuje, že církev je zvláštním tvarem zjevení v existenční formě lidského obecnství víry. A protože zjevením je konkrétně sám Ježíš Kristus, je církev existenční formou přítomnosti Ježíše Krista ve světě. Jak autor uvádí dále, pokud dojde k tomuto rozpoznání, má to zcela určitě důsledky pro pochopení hlavních skutečností církve i posledního smyslu její existence.

Církev má sice svou transcendentní neboli neviditelnou podstatu, která je zahalena tajemstvím, má však také reálnou, viditelnou podobu. I když je z věčnosti, uskutečňuje se v dějinném čase a v prostoru, jak uvádí Milan Salajka²⁷.

Jinde pak Salajka²⁸ poukazuje na christologickou podstatu a dějinnou podobu církve s jejími lidskými (antropologickými) rysy, neboť v církvi dle autora probíhají dějství mezi dvěma póly: božským a lidským, zrovna tak, jako platilo a platí o Ježíši Kristu, že na svém těle i na svém duchu nesl a zjevoval jak božské, tak lidské znaky. „*V poslušnosti Božího slova reaguje na vnitřní i vnější podmínky života; a ty se vepisují do její tváře. Tak je možné říct, že ačkoli akt vyvolávání církve v život je neviditelným aktem Božího působení, ona je současně lidským aktem, charakterizovaným vírou, zaujetím, snahou, úsilím.*“

²⁵ Žádná z velkých křesťanských tradic tuto podvojnost nepopírá, jen ji třeba jinak vysvětluje. Srov. např.:

FILIPI, P. *Církev a církev*. s. 11

MARTÍNEK, M. *Přehled křesťanských církví a jejich aktivit v ČR*. s. 28-29

LOCHMAN, M.J. *Krédo*. s. 209-212

²⁶ TRTÍK, Z. in. SALAJKA, M. *Křesťanská víra, církev a bohosloví*. s. 31

²⁷ SALAJKA M. *Teologie a praxe církve*. s. 10

²⁸ SALAJKA, M. *Sylabus praktické teologie*. s. 14

1.3 Společenská angažovanost CČS(H) v minulosti

Nová církev přišla mimo jiné s programem *otevřené církve*²⁹ vůči české společnosti. Tento program zaznamenal nemalý úspěch. Z velké společenské angažovanosti církve ve společnosti byl při jejím vzniku zformulován její ústřední program nebo také pojmové určení: „*Církev československou tvoří křesťané, kteří usilují naplnit současné snažení mravní a poznání vědecké Duchem Kristovým, jak se nám zachoval v Písmu a v podání starokřesťanském, národu československému pak zachován jest hnutím husitským a českobratrským, živelně se kdysi rozvinuvším v zemi české, moravskoslezské a slovenské.*“³⁰

Novelizovaná verze tohoto programu je také dnes preambulí či pojmovým určením CČSH a tento text najdeme ve všech důležitých dokumentech této církve.³¹

Dle Vogla³² plnění tohoto programu po vzniku CČS(H) bylo usnadněno tím, že lidé pozitivně vnímali tehdejší dobu, věřili v možnost duchovní obnovy společnosti a také se velmi podnítila obětavost a aktivita laiků. Brzy vznikla z iniciativy členů církve mimo jiné také celá řada nejrůznějších sociálních, charitativních a zdravotnických institucí. Církev se profilovala nejen před sebou, ale před celou tehdejší společností jako *církev sloužící*.

²⁹ VOGEL, J. *Perspektivy a poslání církve v současné společnosti*. Theologická revue 1/2015. s. 37

³⁰ (zdroj: <http://www.cesh.cz/view.php?id=43>)

³¹ „*Církev československou husitskou tvoří křesťané, kteří usilují naplnit současné snažení mravní a poznání vědecké Duchem Kristovým, jak se nám zachoval v Písmu svatém a v podání starokřesťanském a jak je dosvědčen hnutím husitským, českobratrským a dalším úsilím reformačním.*“ (např. *Ústava Církve československé husitské* Schválena 3. zasedáním VIII. sněmu 19. října 2002 v Praze, ve znění novelizace přijaté 4. zasedáním VIII. sněmu 25. června 2005 v Praze, PREAMBULE; také *Základy víry Církve československé husitské se stručným komentářem*. s.8)

³² VOGEL, J. *Perspektivy a poslání církve v současné společnosti*. Theologická revue 1/2015. s. 37

Pohled na církev po 2. sv. válce předkládá ve své práci Vogel³³ a uvádí, že v této době došlo na půdě CČS(H) k několika zásadním změnám. Jednak dorostla nová teologická generace a jednak došlo i k radikální proměně poválečné společnosti po nástupu komunistického režimu. Komunistická strana po převzetí moci v roce 1948 začala pozvolna omezovat život církví. Církev musela zredukovat svoji činnost na bohoslužbu, biblickou hodinu a katechismus a najít způsob, jak účinně působit ve společnosti i bez možnosti veřejného vystupování.

Pro církev tak otevřenou navenek, jako byla CČS(H), však nebylo jednoduché nahradit angažovanost očekáváním, jak uvádí Vogel dále. Jestliže měla církev přežít, musela se změnit, prohloubit svou spiritualitu a nově teologicky interpretovat význam církevního společenství. Vogel ve stejném článku připomíná knihu Zdeňka Trtíka *Vztah já-ty a křesťanství*. Dle Trtíka, pokud se církev nemůže ve světě angažovat přímo, může minimálně žít skutečným duchovním životem, který současného člověka inspiruje a nabízí mu alternativu³⁴.

1.4 CČSH v kontextu současné společnosti

Skutečná možnost obnovy veřejného působení církve se otevřela až po roce 1989. V prvotním nadšení ze znovuzískané svobody církev zaznamenala i krátké probuzení, které se odrazilo ve zvýšeném zájmu o duchovní skutečnosti a také o církev.

Od poloviny 90. let tento zájem utíchal a církev se opět pozvolna vytěšňovala na okraj společnosti. Navzdory úbytku členů však význam církve není

³³ Srov. VOGEL, J. *Perspektivy a poslání církve v současné společnosti*. Theologická revue 1/2015. s. 40-42

³⁴ S tímto názorem, že církve nabízejí alternativní způsob života k životu, který přináší současná společnost se dnes často setkáváme i v katolickém či evangelickém prostředí. Srov. např.: MARTÍNEK, M. *K čemu jsou křesťanské církve*, s.46-47; 61-63
OPATRŇÝ, A. *Pastorální teologie pro laiky*. s. 45
FILIPI, P. *Církev a církve*. s. 34-35

zanedbatelný, jak Vogel³⁵ uvádí a konstatuje, že vedle silnějšího sebevědomí potřebuje církve najít nový přístup ke společnosti. K tomu dodává, že CČSH nebyla nikdy moc blízká cesta, která se omezuje na misijní, slovní zvěstování evangelia. I když je to cesta, kterou je třeba se také zabývat, je této církvi bližší cesta společenské angažovanosti, která připomíná cestu prvorepublikové CČS(H). Na ní se církve snaží měnit společnost výchovou k milosrdenství a obětavosti, které jsou podstatou evangelia.

V publikaci k VIII. sněmu CČSH se uvádí, že v nových společenských podmínkách, kdy se změnilo postavení církve ve společnosti, se tato církev nechce uzavírat novým způsobům práce. Také se zde dočítáme, že lidé v církvi si uvědomují, že postaru to nejde, ale zároveň přiznávají, že nevědí s jistotou, jak pracovat nově. Přesto chtějí nové způsoby a podmínky práce přijímat i s rizikem, že nemusejí být úspěšné. Nakonec nejde o lidskou šikovnost, ale o plnění Boží vůle a o naději, že Bůh sám vše dokončí.³⁶

1.4.1 Poslání CČSH

„Posláním CČSH je hlásat evangelium, vyznávat svou víru, svědčit o ní a uvádět ji v život zejména pak:

- a) svědčit životem, slovem, tiskem a jinými vhodnými způsoby o Ježíši Kristu, jako Pánu a Spasiteli,*
- b) sloužit životu svých členů i jiných lidí, toužících po Božím slovu, podle svého poslání kázáním, bohosloveckým vedením, bohoslužbou, vysluhováním svátostí i mimosvátostními obřady, vyučováním náboženství, pastorační péčí, duchovní péčí a další výchovou, sociální prací a další křesťanskou službou lásky i jinými vhodnými křesťanskými prostředky,*
- c) spolupracovat na díle Kristově s jinými církvemi a náboženskými společnostmi i v zahraničí, k této práci ochotnými a spolupracovat na díle obecné spravedlnosti, humanity a pokoje se všemi lidmi dobré vůle,*

³⁵ VOGEL, J. *Perspektivy a poslání církve v současné společnosti*. in Theologická revue 1/2015. s. 42-44

³⁶ VIII. sněm Církve československé husitské. s. 38

d) zřizovat, udržovat a případně spoluprovázet zařízení, nadace a ústavy (zdravotní, sociální, školské a kulturní), sloužící poslání církve a vychovávat pro dílo církve duchovní, kazatele i odborné laické pracovníky.³⁷

1.4.2 Ekumenismus³⁸ v CČSH

CČSH od počátku svého vzniku hledala cestu k porozumění a spolupráci s ostatními církvemi.³⁹ CČSH se vidí jako jedna z mnoha ratolestí Božího stromu. Chce, aby ekumenismus byl její samozřejmou potřebou. Chce se učit překonávat dříve pěstovanou nedůvěru k ostatním církvím a přijímat z jejich bohatství.⁴⁰

„Církev se již necítí osamocena, má své sestry a přátele v širší ekumenické rodině. Nejen od ní přijímá, má i sama co nabídnout. Není to sice ještě mnoho, ale spolupráce se nadějně rozvíjí. Je to dobrá perspektiva pro třetí tisíciletí společného křesťanského díla.“⁴¹

³⁷ Ústava Církve československé husitské Schválena 3. zasedáním VIII. sněmu 19. října 2002 v Praze, ve znění novelizace přijaté 4. zasedáním VIII. sněmu 25. června 2005 v Praze, čl. 2, s. 7-8

³⁸ Koncem 19. století si začali členové a představitelé některých církví uvědomovat, stav nejednoty, do něž se křesťanstvo dostalo. Začalo být zřejmé, že církev se odchyluje původnímu záměru Ježíše a jeho apoštolů, a že tak nemůže plně realizovat své poslání. Na těchto základech začalo vznikat tzv. ekumenické hnutí neboli snaha o opětovné sblížení, v ideálním případě i sjednocení křesťanských církví. Jednou z motivací pro ekumenické hnutí byla potřeba silnější angažovanosti církví ve veřejném prostoru, zvláště v oblasti sociálních problémů, a po vypuknutí první světové války také úsilí o světový mír. (MARTÍNEK, M. *Přehled křesťanských církví a jejich aktivit v ČR*. s. 34)

³⁹ SALAJKA, M. *Portrét Církve československé husitské*. s. 17

⁴⁰ VIII. sněm Církve československé husitské. s. 39

⁴¹ SÁZAVA, Z. *Církev československá husitská*. s. 21-22

2 Náboženská obec

První kapitola se věnovala CČSH. Nejprve bylo nutné uvést, jak a za jakých podmínek vznikla. Následně jsme v krátkosti nahlédli na pojem církev v teologii CČSH. Dále jsme se zaměřili na to, jak sama tato církev vidí svojí roli ve společnosti, a to jak v minulosti, tak v současnosti. V této kapitole se zaměříme na náboženskou obec CČSH, jako na místní křesťanské společenství.

Náboženská obec je základní organizační jednotkou CČSH, je tvořena členy církve, kteří mají zpravidla bydliště v územním obvodu náboženské obce, který je stanoven příslušným orgánem diecéze, a dále duchovními a kazateli, kteří jsou v příslušné náboženské obci ustanoveni.⁴²

Křesťanství se vždy realizovalo konkrétně jako náboženská obec územní neboli teritoriální, jak uvádí Salajka.⁴³ K tomuto dále autor říká, že neexistuje nějaká podružná nižší církev-náboženská obec, ale že v každé obci je přítomna i celost církve⁴⁴. Toto je jistým závazkem náboženské obce. Uskutečňuje se v ní někdy spolehlivěji, někdy třeba méně spolehlivě to, co je svěřeno celé církvi. „V církvi jde vždy o zjev časový a útvar sociální-s teologicky opodstatněnými účely, cíli a prostředky. V zásadě vzala církev na sebe tvářnost náboženské paroikie, obce, sboru, farnosti. Jde o útvar v rámci vesnice, města nebo městské části.“⁴⁵

⁴² Ústava Církve československé husitské Schválena 3. zasedáním VIII. sněmu 19. října 2002 v Praze, ve znění novelizace přijaté 4. zasedáním VIII. sněmu 25. června 2005 v Praze, čl. 6, s. 10

⁴³ SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve*. s. 19

⁴⁴ S tímto pohledem se setkáme např. i v práci Hanse Künga, který píše, že slovo církev znamená jak místní, tak obecnou církev a pokračuje: „Místní církev přitom není z biblického hlediska pouze nějaká ‚sekte‘ nebo podřízená ‚provincie‘ obecné církve, které by bylo možné vládnout z jednoho centra.“ „Každá místní obec v Evropě, Americe, Asii nebo Africe – i kdyby byla sebemenší, nevýznamná, průměrná či dokonce ubohá, zpřítomňuje, manifestuje a reprezentuje celou církev (...)“ (Küng, H. s. 132-133)

⁴⁵ SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve*. s. 19

Náboženská obec a její činnost je jednoduše popsána v Ústavě CČSH⁴⁶ a důležitost a nezastupitelnost místní náboženské obce teologicky reflektují Základy víry CČSH⁴⁷.

2.1 Náboženská obec při vzniku CČS(H)

Současný patriarcha CČSH Tomáš Butta⁴⁸ uvádí, že podoba církevního společenství se uskutečňuje v konkrétní dějinné a společenské situaci. V dějinách církve je doloženo mnoho podob a forem církevních společenství. V každém církevním společenství se odrážejí dané společenské podmínky a poměry. Při vzniku CČS(H) byla realizována idea značné autonomie náboženských obcí a účast laiků na správě církve, jak dále konstatuje Butta⁴⁹.

Již bylo zmíněno, že církev CČS(H) se ve svých počátcích profilovala jako církev sloužící. Konkrétně to pak byly nejrůznější odbory, které vznikaly nezávisle na sobě, a to v jednotlivých náboženských obcích, které byly v tomto období mimořádně samostatné a některými prvky se blížily kongregačním společenstvím.⁵⁰

⁴⁶ „Náboženská obec CČSH uskutečňuje v rámci svého obvodu ve společenství členů základní poslání církve uvedené v této Ústavě (čl.2) a v církevních řádech a podílí se tak na životě církve v diecézi a v církvi.“ „Při plnění svých úkolů spolupracuje na ekumenickém díle a rozvíjí styky s územněsprávními institucemi na místní úrovni...“ (Ústava Církve československé husitské Schválena 3. zasedáním VIII. sněmu 19. října 2002 v Praze, ve znění novelizace přijaté 4. zasedáním VIII. sněmu 25. června 2005 v Praze, čl. 18, s. 17)

⁴⁷ „Boží církve jsou ospravedlnění hříšníci žijící v osobním společenství s Bohem v Kristu a v bratrství společného života v místních křesťanských obcích...“ (Základy víry Církve československé husitské se stručným komentářem. Otázka 6. s. 14)

“Boží církve je ve světě viditelná, protože je společenstvím viditelných lidí v místních obcích.“ (Základy víry Církve československé husitské se stručným komentářem. Otázka 8. s. 15)

⁴⁸ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s.77

⁴⁹ Srov. BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s.84-85

⁵⁰ VOGEL, J. *Perspektivy a poslání církve v současné společnosti* in *Theologická revue* 1/2015. s. 37

2.2 Duchovní správa náboženské obce

V rámci náboženské obce, v oblasti agendy její činnosti a v úkolech patří zvláštní postavení duchovní správě, jejíž základní úkoly a poslání vymezuje Ústava CČSH⁵¹.

Butta⁵² ve svém příspěvku přibližuje duchovní správu náboženské obce a uvádí, že má dvě stránky. Jednak vlastní duchovní činnost, kterou je bohoslužba, zvěstování, vyučování, služba svátostmi, obřady a pastore. Dále organizační správu, ke které patří organizační činnost, administrativa a hospodaření.

Obě tyto stránky jsou ve vzájemném vztahu a jsou propojeny. Přesto vlastní duchovní správa je v kompetenci duchovních a organizační spočívá v práci laiků. V rámci nutné propojenosti se ale samozřejmě i duchovní podílejí na organizačních záležitostech náboženské obce a laici zase mají mít možnost aktivně se účastnit v duchovní správě na bohoslužbě, pastore, sociální službě, misii apod.

Ve všech věcech duchovní správy zastupuje navenek náboženskou obec farář. Ten ji, zároveň jako člen rady starších⁵³, podporuje při plnění úkolů tak, jak je uloženo v Ústavě a v církevních řádech. O své činnosti a o stavu duchovní péče v náboženské obci je pak farář povinen podávat radě starších zprávu na každé její

⁵¹ „Úkolem a posláním duchovní správy je zejména všestranná duchovní péče o křesťanský život církve a jejích členů, zvěstování Božího slova kázáním, vyučováním i pastýřskou péčí, konání bohoslužeb, pobožností, vysluhování svátostí a mimosvátostných obřadů i další služební činnost ve smyslu poslání církve, usnesení církevního sněmu, církevního zastupitelstva a diecézních shromáždění.“ (Ústava Církve československé husitské Schválena 3. zasedáním VIII. sněmu 19. října 2002 v Praze, ve znění novelizace přijaté 4. zasedáním VIII. sněmu 25. června 2005 v Praze, čl. 9, s. 12

⁵² BUTTA, T. *Duchovní správa jako služba z víry* in *Víra a služba, společenství Církve československé husitské v myšlení a praxi*. s. 91

⁵³ Rada starších je správním a výkonným, demokraticky voleným orgánem náboženské obce. Jejím úkolem je spolu s duchovní správou pečovat o křesťanský život v náboženské obci. Jelikož je orgánem statutárním, je oprávněna činit právní úkony náboženské obce ve všech věcech. *Organizační řád CČSH* v platném znění ze dne 8. 6. 2010. Prováděcí předpis k Ústavě CČSH. Část druhá, § 11, odst. 4-5.

schůzi. Postavení a základní úkoly faráře jsou upraveny Ústavou⁵⁴ a blíže pak stanoveny v Řádu duchovenské služby CČSH⁵⁵.

Butta⁵⁶ uvádí, že v současnosti můžeme v CČSH sledovat dva typy duchovních. Prvním typem je „tradiční farář“, který se soustřeďuje na bohoslužby, biblické hodiny, obřady, vyučování náboženství. Druhým typem je „pastor v pohybu“, který hledá a rozvíjí nové netradiční způsoby duchovní práce. Věnuje se mládeži, sociální činnosti apod. Obojí má svoji kladnou i zápornou stránku. Ideální by bylo určité vzájemné doplňování obou způsobů práce.

Duchovní správa náboženských obcí musí v současné době čelit mnoha výzvám a v této souvislosti uvádí Kolář⁵⁷ určité teologické zásady. Na prvním místě se mimo jiné věnuje katolicitě, kterou charakterizuje jednak jako plnost osobní přítomnosti obětovaného a vzkříšeného Krista v Duchu svatém, v obecenství víry, naděje a lásky a také jako podstatnou otevřenost této Kristovy přítomnosti, i z ní vyrůstajícího obecenství církve pro druhé. Jako jeden z projevů principu katolicity v CČSH uvádí Kolář otevřenost obecenství náboženské obce, jakožto ztělesnění Ježíšovy výzvy „Pojďte ke mně všichni...“ (Mt 11,28n)⁵⁸ a „Jděte ke všem...“ (Mt 28,19n)⁵⁹. Jako obdobu principu otevřenosti nabízí princip nízkoprahovosti, užívaný v sociální práci. *„Konečně je třeba katolicitě rozumět i ve smyslu diakonické služby, tedy jako starosti*

⁵⁴ Ústava CČSH v platném znění ze dne 26. ledna 2008. Hlava III., čl. 12, odst. 1; 14, odst. 1 a 24-25.

⁵⁵ Řád duchovenské služby CČSH v platném znění ze dne 23. 11. 2013. Prováděcí předpis k Ústavě CČSH. § 2.

⁵⁶ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi* s. 66-67

⁵⁷ KOLÁŘ, P. *Identita CČSH v kontextu duchovní správy*. In *Theologická revue* 4/2015. s.378

⁵⁸ „Pojďte ke mně, všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout.“

⁵⁹ „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtíte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého“

o potřebné a o základní oblasti veřejného/obecního/života, která je zpřítomněním Ježíšovy ‚služby‘ (L 4,18-21)⁶⁰ i jeho ‚soudu‘ (Mt 25,31nn)⁶¹.“

Dle Butty⁶² dochází k uvědomění si skutečnosti, že tradičně územně pojatá duchovní správa vždy neodpovídá na potřeby nové doby. „*Vznikají spontánní aktivity, církev může a má působit v nových oblastech. Při všech těchto aktivitách sociálních, vzdělávacích a kulturních ve společnosti nelze pominout význam náboženské obce jako těžiště života viditelné církve.*“

2.2.1 Základní činnosti náboženské obce

Základní činnosti náboženské obce jsou její agendou⁶³ a je tím míněno to, co se v náboženské obci uskutečňuje. Jedná se o činnost:

Zvěstnou – hlásání Slova božího, evangelizace, práce s Biblií, teologické vyznavačství.

Kultovou – bohoslužby, výsluha svátostí, obřady a slavnosti.

Misijní – dovnitř i ven.

Duchovní péče – hromadná, skupinová, individuální, vstup do rodin, pastorační rozhovory.

Diakonickou – služba v obci prostřednictvím členů i ustanovených pracovníků.

Výchovnou – s dětmi a mládeží, vzdělávací s programy pro dospělé.

Práci extenzní – veřejná, kulturní a publicistická.

Hospodářskou – správa majetku a zařízení obce.

⁶⁰ „Duch Hospodinův jest nade mnou; proto mne pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy.“ Pak zavřel knihu, dal ji sluhovi a posadil se; a oči všech v synagoze byly na něj upřeny. Promluvil k nim: „Dnes se splnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli.“

⁶¹ „Až přijde Syn člověka ve své slávě a všichni andělé s ním, posadí se na trůnu své slávy;“

⁶² BUTTA, T. *Duchovní správa jako služba z víry* in *Víra a služba, společenství Církve československé husitské v myšlení a praxi*. s. 93

⁶³ uvedeno dle SALAJKY, M. *Teologie a praxe církve*. s. 21

2.3 Náboženská obec v kontextu okolní společnosti

Už z toho, co bylo uvedeno výše, je zřejmé, že místní církevní společenství není možné chápat jako spolek či dobrovolné sdružení jednotlivců s jistým náboženským přesvědčením, jak uvádí Salajka⁶⁴. Od okolní společnosti, s jejími organizacemi a institucemi, se odlišuje tím, že má své jiné, jí uložené poslání, a že se spravuje vlastním způsobem, který z tohoto poslání vyplývá.

Ale je také zřejmé, že místní církevní společenství nikdy neměla čistě náboženský význam, ale také význam kulturní, hospodářský a politický. Místní církve jsou propojeny s politickým a společenským životem, ať již se jedná o město nebo vesnici, uvádí Butta⁶⁵. Právě zde si můžeme opět uvědomit podvojnost církve tak, jak byla zmíněna v první kapitole.

Náboženské obce mají demokratický charakter, jak zmiňuje Kolář⁶⁶. Tento demokratický charakter ale není realizován primárně skrze princip volby, jak dále autor ve svém příspěvku uvádí, ale skrze veřejný dialog o společných záležitostech náboženských obcí. Různorodost zkušenosti víry, charismat i lidí povoláných k životu víry v místních společenstvích ukazuje k personálnímu rysu dialogu, který spoluutváří obecnství náboženské obce. *„Dialogická povaha obecnství NO se v duchovní tradici CČSH od počátku rozvíjí také v její otevřenosti vůči „jinému“, tj. v kritickém dialogu se společností, kulturou, otázkami veřejného života.*

Salajka v této souvislosti uvádí, že pro praktickou teologii⁶⁷ je velmi závažná otázka, jak a jestli vůbec církev komunikuje s těmi, kteří k ní přímo nepatří,

⁶⁴ Srov. SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve*. s. 19-20

⁶⁵ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s. 82

⁶⁶ KOLÁŘ, P. *Identita CČSH v kontextu duchovní správy*. In *Theologická revue* 4/2015. s.377

⁶⁷ Praktická teologie se jako nauka soustavně věnuje principům životních a pracovních projevů církve. Dále také sleduje metodickou přípravu a vzdělávání nositelů církevních funkcí. Zkoumá strukturu církve a prosazuje její přiměřené pracovní metody, přičemž se věnuje i tzv. přirozeným podmínkám pro realizaci křesťanství v rozměru osobním, sociálním, kulturním a dějinném. (SALAJKA, M. *Křesťanská církev ve své duchovní aktivitě a práci*. s. 5-6)

tj. s danou společností. Existovaly a existují v křesťanství různé přístupy k této problematice a tím existují i různé typy církevních obcí⁶⁸:

- *obec jako protiklad ke společnosti*, uzavřená do sebe, do své vlastní struktury, která je stereotypní
- *obec, která vnímá společnost jako oddělený prostor* hmotné reprodukce (práce, konzumu) jednotlivého křesťana, prostor, který nemá nic společného s věcí církve a s jejím prostředím
- *obec, která se cítí být se společností dalekosáhle totožná*, občanům se představují jako společensky služebná zařízení
- *obec, která sleduje život společnosti a procesy v ní* teologicky a pastoračně proto, aby svým členům pořizovala orientaci pro komunikaci s prostorem, v němž křesťané vedou svůj život.

Salajka⁶⁹ dále uvádí, že místní církev nemá přímý dosah až do center, ve kterých se utvářejí podmínky soudobého života. Náboženská obec tak zůstává spjata především s občany ve svém okolí, a proto se ocitá nejbližší těm veřejným záležitostem, které se promítají do každodenního života, do konzumního a vztahového sektoru lidských aktivit a do osobních i společenských konfliktů.

Jak uvádí Salajka⁷⁰ jinde, budování obce se děje v kontinuitě dějin spásy a Bůh na tomto základě používá lidi, kterým svěřuje potřebné dary. Víra a následování se nedá nahradit udržováním formálního provozu, který se odvolává na tradici. Obec má sice k dispozici mnoho metod a postupů z tradice, avšak její poslání mohou naplňovat pouze lidé, kteří věří Bohu.

Praktickou teologii chápeme jako disciplínu, která si všímá především životních situací člověka, ty pak teologicky promýšlí ve snaze člověku pomoci, formulovat motivaci k pomoci, nabídnout a poskytnout náměty k jednání, k rozhodování. (Křišťan, A. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 25)

⁶⁸ SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve*. s. 131-132

⁶⁹ SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve*. s. 133

⁷⁰ SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve*. s.22

3 Diakonická služba

„*Ne tak bude mezi vámi; ale kdo se mezi vámi chce stát velkým, buď vaším služebníkem; a kdo chce být mezi vámi první, buď otrokem všech. Vždyť ani Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.*“
(Bible, Marek 10,43-45)

Třetí kapitola bude pojednávat o diakonické službě církve. Pojem diakonie je používán zejména v evangelickém prostředí. Ve stejném významu je v prostředí katolickém používán pojem charita. Zde považuji za důležité připomenout, co jsem uvedla v úvodu. V této práci nahlížím na diakonickou činnost církve ČČSH zejména z té perspektivy, kdy má své služebné místo v místním církevním společenství, v náboženské obci a jedná se tedy o sborovou diakonii.

Pro účely přiblížení pojmu sborová diakonie použiji *teorii realizačních funkcí církve* nebo také *konstitutivních prvků církve*. Tato teorie sice pochází z katolické praktické teologie, ale uvádí se, že mezi jednotlivými církevními konfesemi o ní panuje shoda.⁷¹ Proto se tedy domnívám, že je možné použít tuto teorii i v práci, která se věnuje ČČSH.

Teorie realizačních funkcí církve pojednává o čtyřech oblastech⁷², které jsou považovány za zásadní proto, aby církev plnila své poslání, které jí bylo dáno Ježíšem Kristem. Z tohoto důvodu by žádný z těchto prvků neměl v církvi chybět. Všechny tyto funkce vykonávají křesťanské církve jednak směrem ke svým vlastním členům a jednak směrem ven do okolní společnosti.⁷³ Konkrétně jde o tyto oblasti církevních činností: *společenství (koinónia)*, *bohoslužba (liturgie)*, *svědectví Bohu (martyria)*, *služba potřebným (diakonia)*.⁷⁴

⁷¹ srov. Opatrný M. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s.64

⁷² V některé literatuře, z prostředí ČČSH jsou uváděny pouze tři základní funkce církve, bez koinónie, která je pak brána jako doplněk. (srov. např. BUTTA, T. *Poslání a praxe Církve československé husitské v reflexi oboru praktické teologie* In. Theologická revue 1/2018 s.13)

⁷³ srov. MARTÍNEK, M. *K čemu jsou křesťanské církve*. s.46

⁷⁴ více např. OPATRŇÝ, M. *Teorie a praxe církve*. s.39; nebo také MARTÍNEK, M. *K čemu jsou křesťanské církve?* s.46

To, jak se jednotlivé církevní denominace i jejich místní církevní společenství staví k jednotlivým službám v církvi, je velmi různé. Všechny uvedené funkce mohou být zastoupeny, ale zřejmě u každé z církví každý jednotlivý prvek s jinou důležitostí. Některá církev může preferovat nesení svědectví o Ježíši Kristu, misii. Jiná má na prvním místě bohoslužebné aktivity, další pak praktickou pomoc potřebným apod. Nejen pro účely této práce je třeba si uvědomit, že uvedené konstitutivní prvky církve nemají v církvi pevně stanovené hranice, ale že se v jednotlivých církevních společenstvích různě prolínají či doplňují.⁷⁵

Ve výzkumném článku s názvem „*Building the local church in South Korea through a needs-oriented diaconal ministry*“⁷⁶ je uvedeno, že by se nemělo stávat, aby výše uvedené funkce církve byly od sebe zcela oddělené. Naopak je velmi žádoucí, aby zejména v místní církvi působily společně. Pokud bude vytvořena synergie mezi těmito čtyřmi prvky církve, diakonií, společenstvím, bohoslužbou a svědectvím, může být budována soudržnost v celém křesťanském společenství.

3.1. Pojem diakonie

Význam a přiblížení tohoto pojmu nalezneme kromě teologických učebnic také v biblických slovnících. V jednom z nich se dozvídáme, že v Novém zákoně jsou obecným výrazem „služba“ (diakonia) označovány úřady a funkce, které jsou vykonávány v církvi. Dále je zde uvedeno, že se jedná o obecný termín⁷⁷, který se vztahuje na úřad apoštola, na různé služby některých věřících a na povinnost všech věřících sloužit si vzájemně.

⁷⁵ K tomuto tématu více např. Opatrný, M. *Služba potřebným-diakonie jako konstitutivní praxe církve*. in MARTÍNEK, M. a kol. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. s. 62-71; dále LIGUŠ, J. BUTTA, T. KOLÁŘ, P. a kol. *Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti* s.27-35

⁷⁶ Nel, M. in YUN, Janghun. *Building the local church in South Korea through a needs-oriented diaconal ministry*. *HTS Theological Studies*. s.3

⁷⁷ Pojem diakonie (diákon) je původem řecké slovo, vyskytující se v běžné řečtině ve trojím významu: obsluhovat u stolu (sloužit, posloužit), starat se o obživu a sloužit v obecném smyslu.

To, že Nový zákon užívá stejného slova ve třech různých významech, není pro nedostatek výrazů, ale pro zdůraznění skutečnosti, že církev je živé tělo Kristovo, a že každý úd tohoto těla plní svůj vlastní úkol pro plnost společného života. „*‘Sloužit‘ je povolání a úkol každého člověka náležejícího tomu, který ,nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil‘, a který učinil službu normou vši velikosti ve svém království (...)*Tato výzva připomíná, že služba je opak přirozeného sklonu lidského srdce. Sloužit z celého srdce mohou jen ti, které přetváří Kristus svým Duchem, a kteří proto dávají všechny své dary k dispozici církvi. Na této úrovni už není rozdílu mezi přirozenými schopnostmi a dary milosti.“⁷⁸

Konkrétně v Novém zákoně ve Skutcích 6,1-6⁷⁹ je psáno, že v Jeruzalémě vypomáhá dvanácti apoštolům sedm bratrů, služebníků (diakonů), kterým je svěřena „služba stolů“, slavení eucharistie a společné stolování, při kterém je rozdělována podpora chudým.⁸⁰

Pokud se podíváme na slovo sloužit obsahově, tak např. autoři publikace „Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti“⁸¹ uvádí, že sloveso sloužit, ve všeobecném smyslu slova, znamená posluhovat, mít úlohu, fungovat a v nejširším významu znamená vykonávat nějakou činnost ve prospěch někoho, v zájmu někoho a něčeho. Dále se zde dočteme, že výraz služba označuje místo, úřad, pomoc, úsluhu a jiné a jde v ní vždy o vykonávání práce ve prospěch určité skupiny lidí nebo ve prospěch celého národa.

⁷⁸ ALLMEN, Jean-Jaques von. *Biblický slovník*. s. 239

⁷⁹ V té době, kdy učedníků stále přibývalo, začali si ti z nich, kteří vyrostli mezi Řeky, stěžovat na bratry z židovského prostředí, že se jejich vdovám nedává každodenně spravedlivý díl. A tak apoštolové svolali všechny učedníky a řekli: „Bohu se nebude líbit, jestliže my přestaneme kázat Boží slovo a budeme sloužit při stolech. Bratří, vyberte si proto mezi sebou sedm mužů, o nichž se ví, že jsou plni Ducha a moudrosti, a pověříme je touto službou. My pak budeme i nadále věnovat všechny svůj čas modlitbě a kázání slova.“ Celé shromáždění s tímto návrhem rádo souhlasilo, a tak zvolili Štěpána, který byl plný víry a Ducha svatého, dále Filipa, Prochora, Nikánora, Timóna, Parména a Mikuláše z Antiochie, původem pohana, který přistoupil k židovství. Přivedli je před apoštoly, ti se pomodlili a vložili na ně ruce.

⁸⁰ ALLMEN, Jean-Jaques von. *Biblický slovník*. s.240

⁸¹ LIGUŠ, J. BUTTA, T. KOLÁŘ, P. a kol. *Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti* s. 18

V této souvislosti můžeme vidět v praktické službě v církvi čili ve sborové diakonii dvě roviny. Na první rovině může tuto službu vykonávat každý člen církve a můžeme ji nazvat jako základní, samozřejmou či běžnou. Takovou službu můžeme vidět i mezi nekřesťany.

Druhá rovina se ukáže tehdy, pokud je diakonie jako nezištná služba lásky k bližnímu vykonávána jako jedno z charismat neboli jako dar Ducha svatého⁸². To, že diakonie patří mezi charismata, je možné se dočíst také na webových stránkách CČSH⁸³. Znamená to tedy, že na této úrovni je diakonická služba vykonávána křesťany, kteří pro ni byli Bohem povoláni. Diakonie se pak uskutečňuje v křesťanském společenství jako praktická služba ve prospěch Boha, dále církve a okolního světa. Motivací k této službě by pro každého povolaného služebníka měla být na prvním místě jeho osobní víra v Boha, který se sám stal v Kristu služebníkem. Dále pak láska k Bohu, který bez podmínek miluje každého člověka, a také poslušnost Boha jako Pána.

3.2 Diakonická činnost v době vzniku CČS(H)

V této kapitole se v krátkosti podíváme na diakonickou službu CČS(H), jak byla v této církvi nastavena v době jejího vzniku⁸⁴.

⁸² „Máme rozličné dary podle milosti, která byla dána každému z nás: Kdo má dar prorockého slova, ať ho užívá v souhlase s vírou. Kdo má dar služby, ať slouží. Kdo má dar učit, ať učí. Kdo dovede povzbuzovat, nechť povzbuzuje. Kdo rozdává, ať dává upřímně. Kdo stojí v čele, ať je horlivý. Kdo se stará o trpící, ať pomáhá s radostí.“ (Ř 12, 6-8); srov.: „Kdo káže, ať zvěstuje slovo Boží. Kdo slouží, ať to činí ze síly, kterou dává Bůh – tak aby se všechno dělo k oslavě Boží skrze Ježíše Krista. Jemu buď sláva i moc na věky věků. Amen.“ (1Pt 4, 11)

„Jsou rozdílná obdarování, ale tentýž Duch; rozdílné služby, ale tentýž Pán; rozdílná působení moci, ale tentýž Bůh, který působí všechno ve všech. Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu.“ (1Kor 12, 4-7)

⁸³ <https://www.cesh.cz/view.php?id=648>

⁸⁴ Pro více informací k těmto aktivitám CČSH v minulosti je možno nahlédnout např. do diplomové práce Františky Tiché viz:

<https://www.google.com/url?sa=t&ret=j&q=&esrc=s&source=web&cd=11&ved=2ahUKEwiwqc3EjJbgAhVC46QKHVTXDtMQFjAKegQIBRAC&url=https%3A%2F%2Fis.cuni.cz%2Fwebapps%2Fzpp%2Fdownload%2F120048996&usg=AOvVaw3KgR-5toJkzZzUDy9dVUna>

V publikaci, která byla vydána k devadesátiletému výročí vzniku CČSH, je uvedeno⁸⁵, že tato církev chtěla jít od počátku v oblasti diakonických aktivit cestou prvokřesťanských sborů, kde tyto činnosti byly považovány za samozřejmost. Např. majetek byl považován za dar od Boha, a proto díky němu bylo prokazováno milosrdenství těm, kteří to potřebovali⁸⁶.

Ve stejné publikaci, v příspěvku Kaňáka, se dozvídáme, že charitativní⁸⁷ práce patřila v prvních desetiletích existence této církve k nejvýznamnějším spolkovým aktivitám.⁸⁸

V lednu 1921 se v Praze na Smíchově konal 1. valný sjezd delegátů náboženských obcí CČS a na něm bylo vytvořeno Ústředí sesterského sdružení žen CČS. Toto ústředí koordinovalo práci charitativních sdružení jednotlivých náboženských obcí. V náboženských obcích pak vznikaly organizace sester, které se zabývaly charitativní činností. Sesterská sdružení v obcích se postupně transformovala do vlastních sociálních odborů⁸⁹. Na prvním řádném sněmu CČS⁹⁰ byly poté zvoleny sněmovní výbory, mezi nimi byl i výbor sociální. Bylo zrušeno Ústředí sesterského sdružení žen CČS a v roce 1933 pak bylo ustanoveno Ústředí sociální práce jako samostatný a nezávislý spolek se sídlem v Praze. Ústředí bylo organizačním a ideovým centrem pro sociální odbory

⁸⁵ Srov. Zimmermannová, H. Líbalová, O. *Diakonie a sociální činnost Církve československé husitské*. in 90. let Církve československé husitské s. 231

⁸⁶ Více se o charakteristice služby prvotní církve dočteme v Bibli ve Skutcích apoštolů či v listech apoštola Pavla. Např.: Sk 2,44-46; Sk 4,32; Sk 11,27-30; 1K 16,2; 2K 8-9; Ga 2,10

⁸⁷ V této kapitole je používám termín charitativní, i když jsem uvedla, že tento pojem se používá v katolické církvi. Nechávám zde tento termín, protože byl takto uveden v použitém zdroji. Z toho je vidět, že tyto pojmy jsou zaměnitelné. Na druhou stranu to může být i matoucí a nabízí se otázka, proč autor používá jednou termín charita a jednou termín diakonie.

⁸⁸ KAŇÁK, B. *Budování církve (1924-1939.)* in 90. let Církve československé husitské s. 52

⁸⁹ Tak, jak bylo zmíněno výše v souvislosti se záměnou pojmů diakonie a charita, můžeme se stejně dívat na spojení diakonie s pojmy sociální odbor, sociální výbor a sociální práce. Jde o pojmy, které jsou rovněž zaměnitelné, nicméně patří spíše do necírkevního prostředí, což může být rovněž matoucí.

⁹⁰ Tento sněm se konal 29.-30.8.1924 v Národním domě na Smíchově.

náboženských obcí. V jednotlivých diecézích byly zřizovány Svazy sociální práce, které vedly sociální odbory ve svých obvodech.⁹¹

Předsedkyní Ústředí sociální práce se stala Aurelie Procházková. Po její smrti v roce 1936 převzala tuto funkci Berta Mildová-Bílková. V této době existovalo více než 200 odborů s 34 stanicemi zdravotní a pečovatelské služby. Ty se věnovaly především drobné každodenní diakonické práci, která byla zaměřena především na pomoc chudým.⁹² Někde byly rozvinuty i větší projekty, jako například provozování dětského domova⁹³.

Jiří Vogel⁹⁴ uvádí ve svém článku, že charitativní odbory, sociální odbory, odbory sociální péče a sesterská sdružení tak, jak fungovaly ve své době, plnily významnou společenskou funkci. Jejich činnost zahrnovala mimo jiné pořádání charitativních sbírek, zařizování prázdninových pobytů pro sirotky, pořádání dětských dnů apod. „*Řada členů viděla právě zde smysl a ústřední úkol církevní výchova člověka k obětavosti a milosrdenství.*“

3.3 Dnešní rozměr diakonických činností v CČSH

V předchozí kapitole jsme se v krátkosti věnovali historii diakonických činností v CČS(H), a to v době jejího vzniku. Tyto aktivity pokračovaly, více méně tak, jak byly nastaveny v roce 1933, ale od roku 1948 byly vlivem politických změn omezovány⁹⁵. Diakonická práce v církvi zcela neustala, ale probíhala v malé

⁹¹ Srov. ZIMMERMANNOVÁ, H. LÍBALOVÁ, O. *Diakonie a sociální činnost Církve československé husitské*; KAŇÁK, B. *Budování církve (1924-1939.)* in 90. let Církve československé husitské s. 231; s. 52

⁹² srov. KAŇÁK, B. *Budování církve (1924-1939.)* in 90. let Církve československé husitské s. 52-53

⁹³ V roce 1937 byl zakoupen dům se zahradou v Jílovém u Prahy a vybudován první dětský domov V CČS(H), který nesl název „Dětský domov dr. Karla Farského“. (Zdroj: 90. let Církve československé husitské s. 232)

⁹⁴ VOGEL, J. *Perspektivy a poslání církve v současné společnosti* in Theologická revue 1/2015. s. 37

⁹⁵ Usnesením III. Církevního sněmu byla zrušena sociální práce na spolkovém základě a převedena pod ústřední radu církve. 30 června 1951 byla ukončena činnost Akčního výboru Ústředí sociální práce a majetek spolu se všemi spisy byl předán ústřední radě na dobročinné

míře v jednotlivých náboženských obcích. V této kapitole se budeme věnovat diakonickým činnostem tak, jak mohly začít opět fungovat po roce 1989.

David Tonzar v již několikrát zmíněné publikaci 90 let Církve československé husitské uvádí: „*Po roce 1989 stála církev před nelehkým úkolem. Navázat, a to nejen v oblasti sociální práce, na svou činnost uskutečňovanou za 1.republiky. Tuto ambici se jí však dosud nepodařilo naplnit.*“⁹⁶ Tato církev bude zanedlouho, v roce 2021, slavit 100 let od svého vzniku. Bude jistě zajímavé sledovat, jakým způsobem bude tato služba dále reflektována na celocírkevní úrovni.

Jak uvádí Milan Salajka⁹⁷ pojmy diakonie a charita, které nám dnes připadají známé, se staly běžnými až ve dvacátém století. Autor dále uvádí, že se měnila doba, a to v tom smyslu, že spontánní a rozptýlenou křesťanskou pomoc bylo zapotřebí uzpůsobit novým potřebám, vymezit její činnost ve vztahu ke státní sociální péči a soustředit pro ni také prostředky. Přestože značnou část těchto činností převzaly státní a komunální orgány, církve se na nich podílejí i nadále nemalou měrou.

3.3.1 Husitská diakonie

Přestože se tato práce věnuje primárně diakonické službě na sborové úrovni nemůžeme minout fakt, že církev ČČSH založila v roce 1994 organizaci s vlastní právní subjektivitou. Uvádí se, že tato organizace vznikla jednak z naléhavé potřeby církve zlepšit situaci v sociální oblasti, ale také, že bylo nutné pro aktivity vznikající v náboženských obcích po roce 1989 zajistit celkové zastřešení těchto služeb.⁹⁸

účely ČČS(H). (ZIMMERMANNOVÁ, H. LÍBALOVÁ, O. *Diakonie a sociální činnost Církve československé husitské* in 90. let Církve československé husitské s. 233)

⁹⁶ TONZAR, D. *Církev československá husitská po roce 1989* in 90. let Církve československé husitské s. 148

⁹⁷ SALAJKA, M. *Teorie a praxe církve* s. 106

⁹⁸ ZIMMERMANNOVÁ, H. LÍBALOVÁ, O. *Diakonie a sociální činnost Církve československé husitské*. in 90. let Církve československé husitské s. 231

Tato organizace nesla do roku 2016 oficiální název Diakonie a misie CČSH. Název této organizace byl změněn v listopadu 2016⁹⁹ a nyní nese název *Husitská diakonie*¹⁰⁰.

Z diplomové práce Pavlína Jungrové „Diakonie a misie CČSH na počátku 3. tisíciletí“ se dozvídáme, že diakonie v této církvi byla pojmána jako způsob misie. A dále, že pomoc v nouzi, kterou jednotlivá střediska poskytují, působí jako misie. „*Diakonická střediska vytváří povědomí o existenci CČSH u široké veřejnosti a umožňují tak intenzivní a efektivní misijní činnost.*“ V té době Ústředí Diakonie a misie CČSH pod vedením bývalé ředitelky chápalo termín misie právě v souvislosti s diakonií.¹⁰¹

Dle současné ředitelky¹⁰² ke změně názvu této instituce došlo zejména na základě rozsáhlých debat, které v církvi probíhaly ohledně spojení slov diakonie a misie. Všeobecně se tyto dvě činnosti církve oddělují. Důvodem, proč došlo v roce 1994 ke spojení těchto dvou slov, bylo to, že zakladatelé viděli v diakonické činnosti církve i její misijní prvek. Nicméně po řadě úvah se dospělo k tomu, že bude dobré, aby vznikl pro tuto organizaci nový název a misijní prvek byl začleněn pod evangelizační institut.

V současné době Husitská diakonie zastřešuje šestnáct středisek, organizuje celocírkevní sociální aktivity a spolupracuje s ostatními organizacemi v rámci CČSH a mimo ni. Součástí činnosti diakonie je i zajištění celocírkevní finanční

⁹⁹ Církevní zastupitelstvo CČSH na svém zasedání konaném 19.11.2016 podle čl. 6 odst. 11 Ústavy CČSH a podle § 3 Organizačního řádu CČSH schválilo novelizovanou zakládací listinu-Statut Husitské diakonie (dříve název Diakonie a misie CČSH) zdroj: <http://www.ccsch.cz/dokumenty/2889-priloha-c-1-2-statut-husitske-diakonie.pdf>

¹⁰⁰ „*Posláním Husitské diakonie je rozvíjet diakonickou, sociální práci a zdravotnickou činnost a s tím související misijní činnost v působnosti CČSH v součinnosti s diecézemi a náboženskými obcemi CČSH, s dalšími církevními právními osobami diakonické a misijní povahy zřízenými v rámci CČSH, popř. s jinými institucemi církevními i světskými, působícími v této oblasti.*“ (Zdroj: Zakládací listina – statut Husitské diakonie, článek 3, odst. 1 zdroj: <http://www.ccsch.cz/dokumenty/2889-priloha-c-1-2-statut-husitske-diakonie.pdf>)

¹⁰¹ Zdroj: JUNGROVÁ P. *Diakonie a misie CČSH na počátku 3. tisíciletí*, diplomová práce, 2003, archiv Husitské teologické fakulty

¹⁰² Informace z telefonického rozhovoru dne 31.1.2019

a materiální pomoci při živelných katastrofách u nás i v zahraničí a podíl na mezinárodních projektech.¹⁰³

3.3.2 Sborová diakonie

Pro samotné naplnění cíle práce je nyní důležité, abych se věnovala sborové diakonii, tedy praktické službě v místním křesťanském společenství. Jak už bylo uvedeno v úvodu, tato diakonie může být vnímána jako projev křesťanské odpovědnosti církve za oblast, kde místně žije a působí. Základem sborové diakonie je spolupráce a dobrovolnictví a neměla by ztrácet vazbu k ostatním realizačním funkcím, tedy k bohoslužbě, společenství a svědectví, jak bylo uvedeno výše.¹⁰⁴

V prostředí ČČSH o sborové diakonii pojednává např. Salajka¹⁰⁵. Uvádí, že tato služba církve pokrývá mnoho situací, které v rámci náboženské obce mohou nastat. Příležitostí k této službě je mnoho. Jedná se například o problémy v rodinách, kdy dojde k úmrtí či rozvodu, pomoc matkám samoživitelkám, osobám bez zaměstnání, bez přístřeší, osobám propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody. Sborová diakonie se snaží poskytnout podporu nemocným lidem v domácím prostředí. Náboženská obec může pořádat účelové sbírky, popř. zřizovat na vyšší církevní úrovni sociální fond. Na sborové úrovni je možný téměř všude sběr textilu a obuvi. „*Otázkou je, zda z jádra obce chce vycházet dost těch, kteří jsou ochotní a vybavení pro plnění solidární služby.*“¹⁰⁶

Výše v kapitole, která pojednávala o Husitské diakonii, je uvedeno zamyšlení nad spojením slov diakonie a misie. Také Salajka¹⁰⁷ spojuje diakonii s misíí ve své publikaci, když v kapitole „Plnění svědeckého poslání“ píše, že

¹⁰³ Zdroj: Poskytnuté materiály ředitelky Husitské diakonie H.Zimmermannové v e-mailové komunikaci dne 1.2.2019.

¹⁰⁴ Srov. ŠIMR, K. *Křesťanské společenství a služba: perspektiva faráře a sboru* in Společenství: Diakonie žitá, poskytována, vyučovaná, studijní materiál Evangelické teologické fakulty

¹⁰⁵ Srov. SALAJKA, M. *Sylabus praktické teologie*. s. 109-110

¹⁰⁶ SALAJKA, M. *Sylabus praktické teologie*. s. 110

¹⁰⁷ Srov. SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve* s. 103-107

v pojednání o práci církve nemohou chybět poukazy na její dvojí činnost, misií a diakonii.

Na tomto základě bychom se pak v tématu propojení diakonie a misie mohli zamýšlet nad diakonií v souvislosti s budováním sboru, v tomto případě náboženské obce. Tak o tom pojednává např. výzkumný článek „Building the local church in South Korea through a needs-oriented diaconal ministry“¹⁰⁸

V tomto případě si ale určitě musíme dávat pozor na to, aby se diakonie nestala nástrojem k přivádění lidí do církve a nestala se tak diakonií účelovou.

Výše bylo uvedeno, že v diakonii můžeme spatřovat jakési dvě roviny. V této souvislosti hovoří i Salajka¹⁰⁹, který uvádí, že na pomoci druhým lidem nemusí být zrovna něco primárně křesťanského. I mezi nekřesťany se projevuje určitý pocit sounáležitosti. A naopak mezi křesťany nacházíme lidi, kteří se chovají neodpovědně a bezohledně. Autor k tomuto dále dodává: „*Pro naši diakonii je rozhodující Bůh. V jeho jménu by měli křesťané lépe rozpoznávat, jaká jsou znamení času, čeho je nejvíc zapotřebí a kam se postavit, a přitom nepřehlédnout ani jednotlivého člověka...*“ „*Z povahy křesťanské služby by mělo vyplývat, že se nebude dít účelově, např. proto, aby byli získáni další členové církve-i když ona na druhé straně nezamlčuje, jak souvisí s evangeliem.*“

Ctirad V. Pospíšil poznamenává v úvodu své knihy o křesťanské službě, že charita a diakonie má ve všech křesťanských církvích stejný nebo podobný základ. K tomu autor dodává, že v teorii se mohou jednotlivé církve vzájemně odlišovat, ale co se týká oblasti praxe křesťanské lásky, nemělo by je rozdělovat nic.¹¹⁰

¹⁰⁸ Srov. NEL, M. in YUN, Janghun. *Building the local church in South Korea through a needs-oriented diaconal ministry*. HTS Theological Studies. s' s. 7-8

¹⁰⁹ SALAJKA M. *Teologie a praxe církve* s. 106-107

¹¹⁰ POSPÍŠIL, C.V., *Teologie služby*. s. 8

4 Pastorační služba

„Když viděl zástupy, bylo mu jich líto, protože byli vysílení a skleslí jako ovce bez pastýře.“
(Bible; Jan 5,7)

Předchozí kapitola se věnovala diakonické službě a v této kapitole se zaměřím, jak už její název napovídá, na službu pastorační, která má k diakonické službě blízký vztah.

V biblické zvěsti jde vždycky o celého člověka, jak uvádí Salajka¹¹¹, o jeho duši, ducha a tělo. Duchovní péče¹¹² neznamená tedy jen péči o spirituální potřeby člověka. Znamená to sloužit člověku jako celku. I když diakonie a duchovní péče není totéž, přece jen existují místa, kde se setkávají či prolínají.

„Duchovní péče má vztažnost k diakonii, neboť se týká tělesných, duševních, sociálních a materiálních potřeb člověka. Duchovní doprovázení a diakonická pomoc se mohou a mají navzájem doplňovat.“¹¹³

V odborné teologické literatuře se setkáváme s mnoha definicemi pastorační služby. Butta¹¹⁴ považuje pastorační péči za srdce praktické teologie a dále definuje: „Pastorační péče je považována za základní a nejvladnější činnost církve. Pastýřská péče má dosvědčovat Boží péči o člověka a zpřítomňovat jednání dobrého Pastýře.“¹¹⁵

Podobně vymezuje pastorační službu i Liguš¹¹⁶. „Prakticko-teologická disciplína zvaná duchovní péče neboli pastýřská péče patří spolu s homiletikou, katechetikou, diakonií a misiologií do rámce praktické teologie. Její teologická

¹¹¹ LIGUŠ, J. *Biblicko-teologické aspekty duchovní péče. Explikace některých biblických pojmů.* in ed. BENEŠ, J. *Otevřené dveře. Soubor statí katedry biblistiky.* s.70

¹¹² V této kapitole je používán jednak samotný pojem pastorační služba, ale také jsou používány pojmy duchovní péče, pastorační péče, a to zejména podle toho, jak jsou uvedeny v použité literatuře.

¹¹³ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi.* s. 10

¹¹⁴ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi.* s. 5

¹¹⁵ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi,* s. 9

¹¹⁶ LIGUŠ, J. *Biblicko-teologické aspekty duchovní péče. Explikace některých biblických pojmů.* in ed. BENEŠ, J. *Otevřené dveře. Soubor statí katedry biblistiky.* s. 52

funkce se v Bibli vyjadřuje pomocí symbolu pastýře. Je to metaforické vyjádření, kterým se pomocí postavy pastýře srozumitelně vyjadřuje nevšední Boží láska k lidem, jeho věrnost a péče o člověka vůbec.“

4.1 Rozdělení a zaměření pastorační služby

Dle Butty¹¹⁷ je nositelem duchovní péče v katolicismu hierarchie a v protestantismu je subjektem duchovní péče společenství na základě obecného kněžství.

U Salajky¹¹⁸ nalézáme jakési rozlišení pastorační a duchovní péče, kdy pastorační přirovnává ke zpovědi a vnímá ji jako osobní zaměření na člověka v kontextu širokého rámce duchovní péče. Duchovní péče je praktikována i jako prevence a musí pronikat k samému počátku. Pastorační pak musí řešit věc aktuálně a konkrétně.

Jak uvádí Butta, předmětem pastorační péče je duše ve smyslu celé osobnosti člověka ve všech jeho vztazích. Podle Bible je člověk psychosomatická jednota, jak už bylo zmíněno v případě blízkosti pastorační a diakonické služby. Výpověď Bible o stvoření člověka¹¹⁹ znamená, že člověku je darován život a ten je celý chápán ve vztahu k Bohu. „*Lidské bytí je založeno na vztahu ‚já‘ - ‚Ty‘. Člověk je ‚živá duše‘ jako tělo a krev. Má svůj původ v Bohu a je stvořen ke společenství s ním.*“¹²⁰

Nejstarší rozdělení a dvojí zaměření pastorační péče je:

- ✓ Cura animarum generalis – péče o celek obce
- ✓ Cura animarum specialis – péče o jednotlivce

¹¹⁷ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*, s.9

¹¹⁸ Srov. SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve* s. 87-89

¹¹⁹ „I vytvořil Hospodin Bůh člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřípí dech života. Tak se stal člověk živým tvorem.“ (Gn, 2,7)

¹²⁰ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s. 8

Rutrlé¹²¹ toto rozlišení přibližuje tímto způsobem: „*Za úkol curae generalis bývá určována starost o duchovní růst obce, tj. o očistu, upevnění a prohloubení života víry v celé obci, uskutečňované vší činností církevní-vyučováním mládeže, kazatelstvím, vnitřní misí apod. Zvláštní duchovní péče má pak prováděti osobní aplikaci evangelia na individuum, pomáhati jednotlivci osobně zvěstovaným Slovem k víře (...)* Obecně se však uznává, že přechod mezi oběma formami pastorační péče je plynulý. V praxi jsou nerozlučitelné a jedna na druhé závislá.“

4.2 Církev jako předpoklad pastorační služby

Předpokladem duchovní péče vždy zůstává církev, jak konstatuje Salajka¹²², a to především jako duchovní skutečnost, nositelka a uskutečňovatelka křesťanských duchovních hodnot.

Rovněž Butta¹²³ uvádí, že východiskem pastorační činnosti je církev, a to jako Boží svolání. „*Základem a předpokladem duchovní péče je církev jako lid víry náležející Kristu-pravému a dobrému Pastýři.*“ Specifičnost pastorační služby pak spočívá v této christologické a ekleziologické provázanosti, ať už ji vykonávají duchovní nebo laici.

„*Duchovní péče předpokládá existenci církve a činnost této církve. Duchovní péče může zdárně konati své dílo jen tam, kde existuje vědomí křesťanského duchovního obcenství.*“¹²⁴

Pro výkon pastorační služby je důležité Kristovo vnitřní povolání jednotlivce k této službě. Liguš¹²⁵ k tomuto uvádí, že Kristovo povolání jednotlivce k poimenické službě má svou ekleziologickou pečeť, kterou je vnější povolání

¹²¹ RUTRLE, O. *Základní problémy duchovní péče*. s. 86

¹²² SALAJKA, M. *Sylabus praktické teologie* s. 72-73

¹²³ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*, s. 11

¹²⁴ RUTRLE, O. *Základní problémy duchovní péče*. s. 92

¹²⁵ LIGUŠ, J. *Biblicko-teologické aspekty duchovní péče. Explikace některých biblických pojmů*. in ed. BENEŠ, J. *Otevřené dveře. Soubor statí katedry biblistiky*. s.64

církve. *“V kontinuální Kristově činnosti skrze zvěstované slovo v církvi je zakotvená naděje církve, že jí Bůh dá charisma pastýřské služby. Ovšemže i v této souvislosti platí, že Bůh dává svá obdarování věrnému společenství církve, které je poslušné Božího slova, a které o to modlitebně zápasí.”*

V takovém společenství církve je Ježíš Kristus přítomen jako dobrý pastýř a udílí své dary pro konání každé potřebné služby v církvi.

Rutrlé¹²⁶ uvádí, že církev, která je živá, tzn. církev, která žije v obecenství s Kristem, je schopna se stát pastorační obcí. *„Má-li náboženská obec být skutečnou pastorační obcí, musí být především živou náboženskou obcí.”*

4.2.1 Metody pastorační služby

Základní metodou pastorační služby je rozhovor mezi čtyřma očima. Duchovní péče však není vázána jen na verbální rozhovor, jak uvádí Butta¹²⁷. Ten k tomuto dodává dále, že v situacích, ve kterých není rozhovor více či méně možný, jako jsou některé krizové situace nebo v případě umírajících osob může být formou pastorační péče i rituál.

Liguš¹²⁸ zmiňuje přímluvné modlitby a konstatuje, že jsou, byly a zůstanou nepostradatelnou součástí duchovní péče. V tomto aspektu vidíme důležitost církevního společenství.

Přímluvná modlitba je důležitá před, během i po konkrétní pastorační službě jednotlivci, uvádí se v článku „Opportunities for church related pastoral counseling in Estonian Evangelical churches“¹²⁹. Je možné modlit se s člověkem při pastoračním setkání. Ovšem nabídnout modlitbu člověku během pastoračního rozhovoru může být přirozené, ale v některých případech to může

¹²⁶ RUTRLE, O. *Základní problémy duchovní péče* s. 92

¹²⁷ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*, s. 10

¹²⁸ LIGUŠ, J. *Biblicko-teologické aspekty duchovní péče. Explikace některých biblických pojmů*. in ed. BENEŠ, J. *Otevřené dveře. Soubor statí katedry biblistiky*. s.60

¹²⁹ Srov. LEHTSAAR, Tõnu;ivanova. *Opportunities for church related pastoral counseling in Estonian Evangelical churches. International Journal of Practical Theology* [online]. 2011, 15(2), 279-292 [cit. 2019-01-28]. DOI: 10.1515/IJPT.2011.038. ISSN 14306921.s.283

být i těžké V tomto případě je třeba mít duchovní moudrost a měla by se projevit i osobní odpovědnost pastorujícího. V rámci duchovní péče o společenství obce se přímluvné modlitby provádějí ve skupinách, při různých setkáních. Přímluvné modlitby mohou být samostatnou a pravidelnou pastorační aktivitou v církvi.

Osou pastýřské péče jsou svátosti a jejich duchovní bohatství, dle Butty¹³⁰. „*Zejména večere Páně, která má silný koinonický charakter obnovuje společenství církve v Duchu Kristově.*“

Vcelku se dá tedy konstatovat, že pastorační péče probíhá zejména prostřednictvím rozhovoru, ale pastorační aspekty má bohoslužba, modlitby, nebo dokonce i sborový zpěv. Pastoračně povzbuzen se může cítit člověk, který bude sám v církevní budově. Pastoračně mohou působit i různá křesťanská média.¹³¹

Další metodou může být organizování jednodenních či vícedenních oddechových akcí, popř. dovolených, kdy základním tématem bývá hledání smyslu a stylu života, který se demonstruje na určitém vybraném problému. Zde hraje roli prostředí, které nabízí jak samotu, tak společné soužití, uvádí Salajka¹³².

4.3 Úskalí a limity pastorační služby

Při pastorační službě se můžeme setkat i s určitými limity, či úskalími, která mohou mít různé příčiny. Domnívám se, že příčinou může být mimo jiné také to, když pastorující přestane čerpat duchovní posilu z Boží lásky a začne se spoléhat na člověka místo na Krista v moci Ducha svatého.

¹³⁰ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s.12

¹³¹ Srov. LEHTSAAR, Tõnu;ivanova. Opportunities for church related pastoral counseling in Estonian Evangelical churches. *International Journal of Practical Theology* [online]. 2011, 15(2), 279-292 [cit. 2019-01-28]. DOI: 10.1515/IJPT.2011.038. ISSN 14306921.s.282

¹³² SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve* s. 85

Rutrlé¹³³ v této souvislosti uvádí, že: „Největšími nepřáteli dobře konané duchovní péče jsou lidé trpící osobní malicherností, osobní citlivostí, ješitností, touhou po úspěchu, odměně, vychvalování, osobní prestiži. Pracovníci, u nichž motiv lásky k člověku na základě poslušnosti Boží vůle je nahrazen láskou k sobě (...).“ „O bližního nemůže pečovat ten, kdo vidí stále jen sebe, své problémy a otázky.“

Autoři výzkumného článku „Spiritual Dryness in Non-Ordained Catholic Pastoral Workers“¹³⁴ se zabývají tématem duchovní vyprahlosti. Uvádějí, že ten, kdo pastoračně slouží druhým lidem, se může do stavu duchovní vyprahlosti dostat, může ztrácet svou vlastní víru a setkávat se s fázemi duchovní nejistoty. Může pak dojít ke snížení pastoračních schopností a dovedností v péči o druhé. Pokud jsou tyto fáze přechodné a služebník je schopný je překonat, může z toho být zkušenost důležitá pro jeho duchovní rozvoj a pro další službu. Pokud ale tyto fáze trvají příliš dlouho, může se dostat do stavu, kdy už nebude schopen druhým sloužit.

Zvláštní kapitolu v oblasti pastorační péče jistě vytváří otázka moci, kterou se zabývá článek „Ethical Implications of Diversity in Pastoral Care: Power at Play“¹³⁵. Pastorační služebník může zavalit příjemce radami a modlitbami. Pastorační péče, i když prováděná s dobrými úmysly, může být skrytým narcismem. Příjemce pastorační péče není jen pasivním subjektem, ale stává se spoluzodpovědným za průběh tohoto procesu. Důležitá v pastorační péči je kompletní oboustrannost účastníků v procesu, a nejen jednostranné dávání na jedné straně nebo přijímání na straně druhé. Moc v pastorační péči nemusí být vidět

¹³³ RUTRLE, O. *Pomoc nejvzácnější*. s. 42

¹³⁴ srov. ARNDT BÜSSING, ECKHARD FRICK, CHRISTOPH JACOBS a KLAUS BAUMANN. *Spiritual Dryness in Non-Ordained Catholic Pastoral Workers*. Religions, s 1

¹³⁵ srov. BINON, Jana. *Ethical Implications of Diversity in Pastoral Care: Power at Play?* Journal of Spirituality in Mental Health, s 8-9

jen ve zjevném útlaku, ale mnohem více je přítomna v jemném spojení mezi péčí a kontrolou, jak se v článku uvádí dále.

Pro pastorační službu je důležité, aby byl ten, kdo ji poskytuje, zapojen do církevního společenství, aby měl zázemí a podporu ostatních křesťanů a aby nestál ve službě osamoceně a mohl tak v případě potřeby i on využít službu druhých. Ten, kdo pastoračně slouží, musí mít vztah s Bohem, jak už bylo uvedeno. To mu poskytuje sílu, duchovní zralost a zamezuje vyhoření. Důležitý je charakter pastorujícího, ale také by měl dobře znát Boží slovo. Na druhou stranu by nemělo docházet z jeho strany k bagatelizování problémů ve světle Bible.¹³⁶

4.4 Pastorační péče v CČSH

Dle Butty¹³⁷ se pojem duchovní péče, jak se s ním setkáváme od poloviny 20. století v CČSH, obsahově prolíná s náboženskou výchovou, vyučováním a sociální prací. Zahrnuje tak rozmanitou pastorační péči individuální a skupinovou včetně péče o veřejný a politický život.

Duchovní péči v CČSH, jak ve smyslu jejího praktického uskutečňování, tak i její odborné reflexe, můžeme rozčlenit na jednotlivá údobí a pokusit se je charakterizovat z hlediska zaměření a přístupů.

Pastorační péče po vzniku CČS(H)

Počáteční období následně po vzniku církve a v čase utváření jejích náboženských obcí ve 20. a 30. letech dvacátého století lze charakterizovat jako duchovenskou činnost zaměřenou na velké skupiny, na společnost, na veřejnost, na český národ. Spolu s duchovními se od počátku na práci CČS(H) v oblasti organizační, sociální a výchovné podíleli i laici. Jejich význam se ukazoval pro vykonávání duchovní péče a pastoraci. Primárně se v prvním období

¹³⁶ Srov. LEHTSAAR, Tõnu;ivanova. *Opportunities for church related pastoral counseling in Estonian Evangelical churches*. International Journal of Practical Theology. s. 284

¹³⁷ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s. 47

CČS(H) duchovní péče konala zejména ve třech oblastech. Za prvé v rozvoji sociální práce, za druhé ve školní výuce a za třetí při shromažďování mládeže. Církev sloužila sociálními aktivitami společnosti a současně se věnovala mladé generaci a zajišťovala si tak širokou členskou základnu.¹³⁸

Pastorační péče po 2. sv. válce

Období po 2. světové válce se vyznačovalo biblickým a personalistickým pojetím pastore. Po 2. světové válce se v CČS(H) zvyšuje zájem o duchovní věci díky měnící se společensko-politické situaci, ale i díky nové teologické orientaci směřující k pramenům biblické víry a novému zakoušení společenství církve. Téma pastore, nahlížené z nejrůznějších pohledů a zkušeností z praxe, se stalo v 60. letech minulého století v církvi velmi frekventované.¹³⁹

70. léta 20. století

V 70. letech dvacátého století se v duchovní péči dostávala do popředí antropologická a psychologická problematika. V centru pozornosti je člověk jako adresát duchovní péče. Jestliže v období 2. světové války a v čase po ní je ve středu teologie CČS(H) zájem o Bibli a Boží slovo, kterým je Ježíš Kristus, a o církev jako společenství Kristova Ducha, nyní je to člověk v reflexi nejrůznějších rozvíjejících se vědních oborů, zejména psychologie, antropologie a medicíny. Od roku 1978 jako by v prostředí CČSH dřívější značný zájem o pastorační problematiku utichal.¹⁴⁰

Pastorační péče po roce 1989

Po roce 1989 nastává čas dialogu teologie s vědními obory a církve vstupují do nových specifických pastoračních oblastí. Nastává radikálně měnící se politicko-společenská situace a církve na tuto svobodnou otevřenost i složitost musí aktivně reagovat ve své pastorační strategii a práci. V církevní práci

¹³⁸ srov. BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*, s. 48,50

¹³⁹ srov. BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s. 48,51,53

¹⁴⁰ srov. BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s. 48, 53,54

se rozvíjí poradenství, probíhá spolupráce duchovních s lékaři, právníky, psychology. Na pastorační práci se podílejí ve větší míře laici, odborně připravení církevní pracovníci. Křesťanské církve včetně CČSH rozvíjejí sociální a diakonické aktivity.¹⁴¹

4.5 Současná pastorační práce v CČSH

Otevřenost pro poskytnutí duchovní péče všem lidem je zřetelně vyjádřena v Pastorálním povzbuzení VIII. sněmu CČSH.¹⁴²

Současná pastorační práce církve probíhá v čase sekularizace a přináší tak nové otázky a problémy, jak konstatuje Butta¹⁴³. Na ty církve a její duchovní a pastorační pracovníci potřebují nově a odpovědně reagovat v pastorační strategii. A to nejen s odborným rozhledem, ale předně s vhladem a moudrostí víry a se zřetelem k vlastnímu poslání církve, žít evangeliem Ježíše Krista.

4.5.1 Pastorační péče v náboženské obci

Jak uvádí Butta¹⁴⁴ náboženská obec je nejen předmětem, ale také aktivním činitelem duchovní péče. K tomuto uvádí dále, že biblicko-teologické zdůvodnění kolektivní pastýřské péče je v tom, že charismata jsou dána společenství, a nikoli jen jednotlivci¹⁴⁵. „*Šíře nároků v oblasti pastorační*

¹⁴¹ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s 48, 54

¹⁴² „Otevírejme tedy své náboženské obce všem okolo nás, hříšným i spravedlivým, skeptikům i očekávajícím, lidem bez ohledu na sociální postavení, na barvu pleti či zemi původu, ať jsou z rodin věřících, nebo se víře odcizili, či víru nikdy nepoznali. Pomáhejme jim nalézt pevný bod v nejistotách a nebezpečích. Každý nový příchozí je nám darován Kristem. Učme se přijímat bližní takové jací jsou, ne jaké bychom je chtěli mít. Zvěme je do společných shromáždění v neděli i během týdne do biblických hodin, do skupinek dětí a mládeže na fary a do škol. Pořádejme a účastněme se i déletrvajících setkání, ať jsou to společné výlety, víkendové pobyty, setkání duchovní obnovy či semináře a tábory pořádané diecézemi, ústřední radou nebo vaší obcí. Ať v rodině církve nikdo není osamělý, bez odpuštění, tápající. Pomáhejme každému nacházet důvěru v autoritu Boží, která neselže.“ (VIII. sněm Církve československé husitské s. 38)

¹⁴³ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s 48

¹⁴⁴ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s 89

¹⁴⁵ „Každému z vás říkám na základě milosti, která mi byla dána: Nesmýšlejte výš, než je komu určeno, ale smýšlejte o sobě střízlivě, podle toho, jakou míru víry udělil každému Bůh. Jako je v jednom těle mnoho údů a nemají všechny stejný úkol, tak i my, ač je nás mnoho, jsme jedno

ukazuje, že jedinec nemůže všechny naplnit. Nikdo jako jednotlivec nemá všechny dary, ale společenství je vybaveno těmi dary, které jsou potřebné.“

Organizace kolektivní péče v obci náleží duchovenskému úřadu, ale vzhledem k obecnému kněžství je též záležitostí laiků, kteří se na duchovní správě a pastoraaci podílejí. *„Je v zájmu duchovního, aby vytvořil v obci živé skupiny věřících jako pomocný pastorační orgán.“*

„Pastorační skupinou v obci je zpravidla skupina laická“. „V CČSH jsou pastoračními skupinami se zastoupením laiků rada starších, odbory (komise), křesťanská diakonická a sociální služba, mládež, modlitební skupina a další. S laickou aktivitou může souviset problém izolování se a oddělení činnosti od působnosti duchovního. V CČSH však i přes prostor dávaný laikům zůstává duchovenský úřad hlavním pastoračním činitelem.“¹⁴⁶

Teď v krátkosti odhlédneme od prostředí CČSH k výzkumným článkům, které přinášejí do oblasti pastoraace v místním křesťanském společenství zajímavé poznatky. V článku „Opportunities for church related pastoral counseling in Estonian Evangelical churches¹⁴⁷“ se dočítáme mimo jiné, že církve dnes slouží a pracují v extrémně sekulárním kontextu. Dále, že pastorační péče založená na kongregaci znamená být s lidmi, jejichž každodenní život se s největší pravděpodobností odehrává mimo kontext místní církve. Sborová pastorační péče může oslovit lidi, kteří nemají náboženské vyznání, pozadí a znalosti. Aby mohla církev účinněji plnit jednu z jejích hlavních funkcí, potřebuje analytické znalosti o tom, jak se pastorační péče dělá v kontextu místní

tělo v Kristu a jeden druhému sloužíme jako jednotlivé údy. Máme rozličné dary podle milosti, která byla dána každému z nás: Kdo má dar prorockého slova, ať ho užívá v souhlase s vírou. Kdo má dar služby, ať slouží. Kdo má dar učit, ať učí. Kdo dovede povzbuzovat, nechť povzbuzuje. Kdo rozdává, ať dává upřímně. Kdo stojí v čele, ať je horlivý. Kdo se stará o trpící, ať pomáhá s radostí.“ (Ř 12, 3-8)

¹⁴⁶ BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi* s. 89-90

¹⁴⁷ Srov LEHTSAAR, Tõnu;ivanova. *Opportunities for church related pastoral counseling in Estonian Evangelical churches*. International Journal of Practical Theology. s.279-280

církve. V mnoha zemích existují křesťanská poradenská centra, z nichž některé jsou církevní a jiné jsou na církvi nezávislé. Tato skupina nezávislých zaznamenala nárůst, což ovšem nezmenšilo význam pastorační péče sborové. Kongregační pastýřská péče je zcela jistě podporou poskytovanou v místních církvích, a to pro osobní a duchovní růst, stejně jako pro zvládání různých krizí.

V dalším článku s názvem *Pastoral ministry in a missional age: Towards a practical theological understanding of missional pastoral care*¹⁴⁸ se dočítáme, že pastorační služba pomáhá lidem, aby získali novou naději uprostřed bolestí a krizí života, a tak pastorec je způsob, jak může křesťanské společenství vyvracet a převádět zlomeného ducha lidí tohoto světa do života plného příběhů naděje, uzdravení a Boží milosti.

4.5.2 Pastorační služba duchovního

Salajka¹⁴⁹ uvádí, že pastor sám zůstává nezanedbatelnou kapitolou poimenických úvah. Autor podotýká dále, že to, jak se má pastor chovat, bývá odvozováno z textu 1Tm 3,1-5¹⁵⁰. I když doslovně se v tomto textu míní úřad biskupa. Uvedené vlastnosti od pastora všeobecně očekává jak celá církev, tak jednotlivá náboženská obec i jednotlivci v ní. Členové církve a veřejnost by v pastorovi nejraději viděli někoho velmi svatého, ale duchovní jsou lidští a jsou i všelijak zranitelní. V obci se může stát, že na duchovním leží celá zodpovědnost a on sám se může ocitnout bez lidské opory. Nicméně duchovní péče a pastorec patří k základní povinnosti pastora. Podmínkou je, aby se duchovní se svou obcí ztotožnil a solidarizoval s jejími členy.

¹⁴⁸ Wright, C.J.H. in SMIT, Guillaume h. *Pastoral ministry in a missional age: Towards a practical theological understanding of missional pastoral care*. Verbum et Ecclesia. s. 4

¹⁴⁹ SALAJKA, M. *Teologie a praxe církve* s. 91-92

¹⁵⁰ „Věrohodné je to slovo: Kdo chce být biskupem, touží po krásném úkolu. Nuže, biskup má být bezúhonný, jen jednou ženatý, střídmý, rozvážený, řádný, pohostinný, schopný učit, ne pijan, ne rváč, nýbrž vlídný, smírlivý, nezištný. Má dobře vést svou rodinu a mít děti poslušné a počestné; nedovede-li někdo vést svou rodinu, jak se bude starat o Boží církev?“

V této souvislosti přichází na řadu zamyšlení nad úskalími a limity pastorační služby, jak toto téma bylo nastíněno v kapitole výše.

Také v článku *Opportunities for church related pastoral counseling in Estonian Evangelical churches*¹⁵¹ je uvedeno, že v církevním kontextu je pastorační služba především odpovědností pastora, kdy v jedné osobě může být propleteno několik jeho rolí: poradce, utěšitel, spolupracovník, rodinný přítel, soused aj. Dále se ve stejném článku dočteme, že se někdy stává, že lidé se neodvážejí na pastora obrátit. Může to být z důvodu strachu, jeho zaneprázdněnosti nebo, a to zejména u lidí mimo církev, z důvodu emoční vzdálenosti. Tuto vzdálenost lze snížit např. tím, že pastor bude pro lidi viditelným, a to v místě, v bezprostředním okolí náboženské obce, v okolí domova aj. To může lidem pomoci vnímat pastory jako „obyčejné“ lidi, a proto se jim mohou lépe otevřít.

4.5.3 Služba pastoračních asistentů

Náročnost a šíře pastoračních úkolů vedla k zapojení dalších osob do této činnosti směrem dovnitř církve i navenek. Od roku 2002 byla oficiálně v CČSH zavedena služba pastoračních asistentů, kteří se jako laičtí pracovníci podílejí na duchovenské službě ve vymezeném rozsahu.¹⁵²

*„Pastorační asistenti pomáhají při pastorační a sociální práci a při provozu obce. Konají pastorační návštěvy v domácnostech, zdravotnických a sociálních zařízeních, podílejí se na přípravách a organizování různých misijních a sociálních aktivit obcí. Konkrétní náplň jejich činnosti je specifikována podle místních potřeb a podmínek.“*¹⁵³

¹⁵¹ Srov. LEHTSAAR, Tõnu;ivanova. *Opportunities for church related pastoral counseling in Estonian Evangelical churches*. International Journal of Practical Theology. s. 283-285

¹⁵² BUTTA, T. *Pastorační péče v církvi*. s.56

¹⁵³ VIII. sněm Církve československé husitské. *Průběh, dokumenty, poselství*. s.28

5 Empirická část

V této části se práce přesune z teoretické roviny do roviny praktické. V teoretické části jsem se věnovala CČSH obecně tzn. jejímu vzniku, teologii a společenské angažovanosti. Poté jsem se zaměřila na náboženskou obec jako na základní organizační jednotku této církve. Nakonec jsem se soustředila na dvě konkrétní služby církve, a to diakonii a pastorační službu, a to zejména v pojetí CČSH.

V praktické části práce se zaměřím na konkrétní náboženskou obec a bude mě mimo jiné zajímat, jakým způsobem v ní diakonická služba a pastorační služby probíhají a jak členové obce na tyto služby nahlíží. Také se budu zabývat spoluprací náboženské obce jednak s ostatními církvemi v místě a pak také s místními necírkevními organizacemi, včetně samosprávy, a to zejména v oblasti diakonické a pastorační služby.

5.1 Formulace cíle výzkumu

Pro účely zpracování této práce byl konkretizován její hlavní cíl, a to: *Identifikovat klíčové aspekty sborové diakonie a pastorační služby v konkrétní náboženské obci CČSH a objasnit, jakým způsobem probíhá v této oblasti spolupráce této náboženské obce s okolním společenským prostředím.*

V diplomové práci jde o to, abych se blíže seznámila s vybranou náboženskou obcí a následně zjistila, jak je v této obci nahlíženo na diakonickou a pastorační službu.

Co se týká diakonie, tak mi jde o diakonii sborovou, jak byla popsána v teoretické části, a to i v souvislosti s teorií konstitutivních prvků církve. V teoretické části jsem se zabývala i Husitskou diakonií jako organizací, která je CČSH zřizována. Bylo to nutné pro vysvětlení a uchopení rozdílu mezi organizovanou a sborovou diakonií. Samotná práce ale bude sledovat sborovou diakonii, jak již bylo uvedeno.

V teorii jsem uvedla, že pastorační služba ve své podstatě překrývá či doplňuje všechny služby v místní církvi a veškerou její činnost. Proto se budu také zabírat vztahem diakonické služby a pastorační služby v této náboženské obci. Ve svém výsledku pak může tato diplomová práce pomoci s vyjasněním termínu sborové diakonie a také s vyjasněním vztahu diakonické a pastorační služby.

Osobně chci vnímat místní církevní společenství jako otevřená pro spolupráci s okolím. Tudíž mě zajímá, jak moc je tato konkrétní obec ke spolupráci otevřená. Budu zjišťovat, zda mohou církve a lidé v nich prostřednictvím diakonické a pastorační služby vytvářet prostor pro spolupráci v místě, kde působí.

K tomuto všemu mi budou nápomocny základní výzkumné otázky, které jsem stanovila takto:

- 1) Jak je představována konkrétní náboženská obec CČSH?
- 2) Jak je představována sborová diakonie a pastorační služba v konkrétní náboženské obci CČSH?
- 3) Jakým způsobem probíhá místní ekumenická spolupráce v diakonické a pastorační službě z pohledu náboženské obce CČSH?
- 4) Jak probíhá spolupráce náboženské obce CČSH s místními necírkevními organizacemi v oblasti diakonické a pastorační služby?

5.2 Volba a zdůvodnění výzkumné strategie

Pro účely této práce, s ohledem na cíl a stanovené výzkumné otázky, jsem zvolila jako výzkumnou strategii kvalitativní výzkum. V kvalitativním výzkumu jde zejména o porozumění sociálním situacím a lidem, kteří se v těchto situacích nachází. Jde o nenumerné šetření, které probíhá nejčastěji v přirozených podmínkách sociálního prostředí.

Kvalitativní výzkum lze použít v těch případech, kdy se snažíme odhalit podstatu něčích zkušeností s určitým jevem. Dále se tato strategie užívá k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevu, o kterém toho ještě moc

nevíme. A na druhou stranu může být kvalitativní výzkum použit k získání nových poznatků a názorů na jevy, o kterých už něco víme. Navíc kvalitativní strategie může pomoci získat o daném jevu velmi detailní informace.¹⁵⁴

Tato práce bude odhalovat zkušenosti členů náboženské obce se sborovou diakonií a pastorační službou. Poté může dojít k určitému vyjasnění a porozumění těmto pojmům tak, jak probíhají v místním křesťanském společenství. Dále tato práce může mimo jiné také pomoci k získání nových poznatků v oblasti praktického života církve a v oblasti spolupráce církevních a necírkevních organizací. Z tohoto pohledu se zvolení kvalitativní strategie jeví jako vhodné.

5.3 Zvolené metody sběru dat

Sběr dat jsem realizovala pomocí tří kvalitativních metod, které se vzájemně doplňovaly. Jedná se o:

- 1) zúčastněné, plné, přímé a nestrukturované pozorování
- 2) hloubkové, polostrukturované rozhovory
- 3) analýzu dokumentů

Při zúčastněném pozorování můžeme dlouhodobě a reflexivně sledovat probíhající aktivity přímo ve zkoumaném terénu, a to proto, abychom objevili a reprezentovali sociální život a proces.¹⁵⁵

Pomocí pozorování jsem tedy pro účely cíle výzkumu sledovala potřebné jevy přímo v prostředí, kde se odehrávaly, přičemž došlo k interakci mezi mnou a pozorovanými účastníky. Pozorování se jeví jako vhodné pro výzkum v náboženské obci, protože nebyly nijak narušeny probíhající činnosti, ať už se jednalo o bohoslužbu, sdílení či biblickou hodinu. Aktivity jsem nejenom sledovala, ale také jsem se některých přímo zúčastnila. Do pozorování jsem

¹⁵⁴ STRAUSS, Anselm a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie* s. 11

¹⁵⁵ ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. s 143

přicházela s určitými otázkami, které byly otevřené pro neočekávané situace. Dělal jsem si terénní poznámky a následně provedla jejich analýzu.

Pro účely práce bylo vhodné výše uvedené pozorování spojit s hloubkovými, polostrukturovanými rozhovory. Mohla jsem si tak udělat komplexní obrázek o tom, co si o zkoumané problematice lidé myslí, co o tom říkají, a tak lépe dospět k pochopení jejich zkušeností, které se týkají sborové diakonie, pastorační služby a spolupráce v této oblasti. Tyto rozhovory byly prováděny na základě předem připraveného scénáře a umožnily mi výpovědi v přirozené podobě. Obě tyto metody sběru dat jsem propojila a z rozhovoru získala téma pro pozorování a pozorování dodalo hloubku a oporu rozhovorům.¹⁵⁶

Nevýhodou rozhovoru je možnost ovlivňování dotazovaného tazatelem, proto jsem ještě použila metodu analýzy dokumentů. Ta je velmi vhodná jako doplňující k hloubkovému rozhovoru, protože může otevřít přístup k informacím, které by mohly být při rozhovoru opomenuty. „*Výhodou dokumentů je to, že jsou mimo sféru vlivu výzkumného procesu.*“¹⁵⁷

5.4 Jednotka zkoumání a nositelé informací

Jednotkou zkoumání v této práci bude vzhledem k vytyčenému cíli konkrétní náboženská obec CČSH, a to z perspektivy diakonické a pastorační služby.

Pro účely práce jsem si zvolila tyto nositele informací:

- 1) Samotné prostředí konkrétní náboženské obce, pro zjištění toho, co se zde v oblasti diakonické a pastorační služby reálně odehrává. V práci bude během pozorování věnována pozornost jednak sociálnímu klimatu a jednak fyzickému prostředí.
- 2) Členy náboženské obce, se kterými bude veden rozhovor. První, koho jsem oslovila, byl farář náboženské obce a následně dvě členky

¹⁵⁶ Zdroj. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*.

¹⁵⁷ Syrunek, A. Komárková, R., Kašparová, E. *Základy sociologického výzkumu*. s.130-131

náboženské obce, které slouží jako pastorační asistentky. Ty se rozhovoru zúčastnily společně. Poté jsem si nebyla jistá, kdo by mohl být dalším vhodným respondentem, proto jsem zvolila metodu sněhové koule (snowball sampling)¹⁵⁸, která umožňuje získat další respondenty na základě doporučení těch předešlých. Nakonec bylo uskutečněno sedm rozhovorů s osmi respondenty, kterými byli: farář, současné pastorační asistentky ve společném rozhovoru, předsedkyně rady starších, dvě bývalé pastorační asistentky, jedna členka z řad starší generace a jedna členka z řad střední generace.

I když většina respondentů byla vybrána metodou sněhové koule, je výběr pestrý. Co se týká věku dotazovaných, tak jejich stáří je 35,41,45, 56, 66,75 a 83 let. Co se týká jejich vstupu do náboženské obce, tak se jedná o roky 1982, 1988, 1992, 1993, 2002 a 2x 2011. V oblasti pohlaví jsou kromě faráře respondentkami ženy, což je způsobeno malým počtem mužů v této náboženské obci. Byl mi doporučen jeden muž, který nakonec z časových důvodů rozhovor odmítl.

Pro účely analýzy budou respondenti označeny znaky R1-R8.

- 3) Dokumenty, které se vztahují přímo ke zkoumané náboženské obci. Jedná se o výroční zprávy, zprávy o činnosti pastoračních asistentek, zápisy z výročních shromážděních, zprávy duchovního a také informace z internetových stránek včetně sborového zpravodaje.

5.5 Výběr prostředí a vstup do terénu

Jak je uvedeno v publikaci „Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách“¹⁵⁹, vstup do terénu je velmi důležitou součástí promýšlení výzkumného projektu, protože kvalitativní výzkum se odehrává do značné míry v prostředí, ve kterém se zkoumané jevy reálně vyskytují. Platí zde, že míra důvěry a otevřenosti aktérů

¹⁵⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. s 152

¹⁵⁹ ŠVARÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. s.76

výzkumu vůči výzkumníkovi silně ovlivňuje kvalitu získaných dat. Výběr prostředí a vzorku v kvalitativním výzkumu má za cíl reprezentovat určitou populaci a určitý problém. Nevytváří se tedy náhodně, ale vytvoří se záměrně s ohledem na zkoumané.

Jako prostředí pro účely této práce byla vybrána konkrétní náboženská obec CČSH. Hlavní důvod, který mě vedl k výběru této náboženské obce, byl ten, že jsem věděla, že křesťané v tomto společenství slouží pastoračně i mimo svou náboženskou obec, a že tímto způsobem slouží také diakonicky. Konkrétně jsem věděla o materiální pomoci, a tudíž bylo zřejmé, že v této náboženské obci má sborová diakonie své služební místo.

Jednalo se o „vhodný“¹⁶⁰ výběr, kdy jsem předpokládala, že vstup do prostředí této náboženské obce bude snadný, a že respondenti se mnou budou otevřeně mluvit. Důvodem pro tento předpoklad byla skutečnost, že někteří členové náboženské obce mě částečně znali, a to včetně faráře.

Nicméně jsem si zvolila, pro ještě větší důvěryhodnost, vstup do tohoto prostředí primárně prostřednictvím pastora křesťanského společenství, kterého jsem členkou. Ten oslovil faráře náboženské obce, který následně fungoval jako gatekeepers čili zprostředkovatel mého vstupu do prostředí náboženské obce. Faráře jsem kontaktovala telefonicky na začátku měsíce března 2018 a domluvili jsme se, že přijdu představit svou výzkumnou práci třetí neděli v měsíci březnu, kdy se po bohoslužbě lidé zdrží na tzv. „prodloužené“.

Nacházela jsem se v roli „návštěvnice“¹⁶¹, protože někteří členové této obce mě znali z různých křesťanských setkání a také věděli o tom, jak sloužím ve vlastním církevním společenství. Do náboženské obce jsem pak přicházela

¹⁶⁰ Další možností je extrémní, typický a maximálně variantní výběr (více ŠVARŤÍČEK, R.; ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. s. 75)

¹⁶¹ Další role výzkumníka ve vztahu k terénu jsou cizinec, zasvěcený a domorodec. Role návštěvníka a zasvěceného se jeví jako nejméně riskantní. (více. ŠVARŤÍČEK, R.; ŠEĎOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. s. 76)

opakovaně a domnívám se, že byla vytvořena vzájemná důvěra a otevřenost členů obce k mé osobě.

5.6 Záznam průběhu sběru dat

Můj první vstup do prostředí náboženské obce byl v druhé polovině března 2018. Na již zmíněném setkání po bohoslužbě jsem faráři a členům sboru představila svůj záměr. Informovaný souhlas, byl v tomto případě domluven ústně a spočíval zejména se zaručením anonymity a dodržováním etických aspektů výzkumu z mé strany. Na tomto setkání byly pro účely představení práce všechny pro mne důležité osoby tzn. farář, pastorační asistentky současné i ty minulé a předsedkyně rady starších.

Následně jsem se ještě zúčastnila koncertu, který zde byl pořádán na oslavu Velikonoc, ale krátce poté jsem musela z důvodu nemoci přímý kontakt s náboženskou obcí přerušit. Požádala jsem tedy tajemnici sboru, zda by mi mohla poskytnout dokumenty, které bych mohla studovat. Bylo mi vyhověno a dostala jsem k dispozici výroční zprávy, zprávy faráře a předsedy (později předsedkyně) rady starších, zprávy pastoračních asistentek a zápisy z výročních shromáždění.

Do prostředí náboženské obce jsem opět vstoupila začátkem srpna 2018. Naposledy jsem pro účely výzkumu byla v této náboženské obci 23.3.2019. Průběžně jsem navštěvovala bohoslužby, sdílení a modlitby, biblickou hodinu, úřední hodiny pastoračních asistentek a kulturní akce. Také jsem se zúčastnila návštěvy v domově pro seniory, kam dochází farář s pastoračními asistentkami každé pondělí.

Rozhovory jsem začala realizovat koncem prosince konkrétně 28.12.2018 a poslední jsem provedla 12.3.2019.

Rozhovor s farářem jsem si domluvila osobně při jedné návštěvě v náboženské obci. Ostatní byly domluvené telefonicky. Pět rozhovorů se uskutečnilo v kanceláři v budově náboženské obce. Dva v domácnosti

respondentek a jeden v kavárně. Před zahájením každého rozhovoru byl respondentům předložen informovaný souhlas, viz příloha č.1. Délka rozhovorů se pohybovala od 45 do 90 minut.

5.7 Sběr údajů pro analýzu

5.7.1 Psaní terénních poznámek

Z pozorování, které probíhalo v náboženské obci při bohoslužbě, biblické hodině a sdílení, jsem si psala terénní poznámky.

První poznámky jsem udělala poté, co jsem pro účely výzkumu vstoupila do prostředí náboženské obce. Tyto první poznámky se lišily od těch, které pak byly pořizovány při opakovaných návštěvách a týkaly se zejména fyzického prostředí. V této náboženské obci jsem nebyla poprvé, a tak jsem částečně věděla, jak se toto prostředí jeví fyzicky. Nicméně nyní jsem ho musela vnímat jiným způsobem, musela jsem být více soustředěná, všímat si detailů, a to bylo pro mne nové.

Při dalších návštěvách jsem se v rámci pozorování zaměřila na sociální klima v náboženské obci, na interakce jednotlivých členů, na způsob komunikace apod. Při každé návštěvě jsem se snažila zachytit co nejvíce aspektů ze života této náboženské obce.

Při psaní terénních poznámek přímo, během aktivit v náboženské obci, jsem se necítila dobře. Důvodem bylo zejména to, že tato náboženská obec není početně velická a já tak byla lidem opravdu blízko. Nemohla jsem se skrýt někde v davu a poznamenávat si pozorované. Psaní terénních poznámek se mi jevilo, vzhledem k probíhajícím aktivitám, jako rušivé a nepatřičné. Proto jsem si všechny poznatky zapsala bezprostředně poté, co jsem návštěvu obce ukončila, např. na lavičce na náměstí a poté jsem ještě další detaily doplnila doma.

Následně jsem prováděla analýzu terénních poznámek. Tato analýza slouží k dosažení cíle a k interpretaci zjištěných skutečností, ale během výzkumu mi také sloužila jako podklad pro rozhovory.

5.7.2 Hlubkové polostrukturované rozhovory

Před každým rozhovorem jsem opět představila svoji práci a účel výzkumu a každému z respondentů jsem předložila informovaný souhlas. K přečtení informovaného souhlasu byl ponechám čas. Poté, co souhlas přečetli, zeptala jsem se, zda souhlasí se vším, včetně nahrávání na diktafon. Nikdo z respondentů nevzněl žádnou námitku, tak jsem požádala o podpis informovaného souhlasu a rozhovor mohl začít.

Kromě kavárny probíhaly všechny rozhovory v klidném prostředí náboženské obce či domácnosti, a v tomto případě nebyly rozhovory nijak rušeny. Probíhaly podle předem vypracovaného scénáře, viz příloha č. 2, který obsahoval otázky na základní témata, která vycházela z výzkumných otázek a dále z prostudované literatury, z pozorování a z analýzy dokumentů. Podle toho, jak se rozhovor vyvíjel, jsem kladla doplňující a navazující otázky.

Některé otázky nemusely být položeny, protože dotazovaný na ně sám odpověděl během rozhovoru, třeba i v návaznosti na jinou otázku. K jiným otázkám jsme se naopak vraceli, protože bylo zapotřebí určité vyjasnění. Pro uzavření rozhovoru byly použity otázky ukončovací. Závěrem jsem vysvětlila, co se bude dít dále a jak bude výzkum dále pokračovat.

Rozhovory zaznamenané na diktafon jsem následně přepsala tak, abych je mohla podrobit analýze a interpretovat, tzn. že jsem provedla transkripci¹⁶². Důležitá místa jsem označovala podtrháváním a zvýrazňováním a popř. opatřila komentářem. Jednotlivá místa v textu jsem srovnávala.

¹⁶² Transkripce – proces převodu původních dat do lépe zpracovatelné podoby (zdroj: HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. s 228)

Pro účely svého výzkumu jsem se rozhodla nashromážděná data analyzovat technikou kódování¹⁶³. K úseku dat jsem přiřadila kód, přičemž jednotlivé úseky pro určité kódy vycházely z posloupnosti výzkumných otázek.

5.7.3 Studium dokumentů

Důležitým kritériem pro výběr dokumentů je jejich důvěryhodnost a aktuálnost. V případě této práce se konkrétně jednalo o dokumenty, které jsou vedeny od roku 2007 do roku 2019. Tento dlouhý časový úsek byl pro mne přínosem, protože jsem mohla sledovat, zda a popř., jak se náboženská obec ve zkoumané oblasti proměňovala a zda to bylo nějak reflektováno v dokumentech. Dále jsem studovala internetové stránky náboženské obce, kde je k dispozici ke stažení také sborový zpravodaj, který tato náboženská obec vydává od září 1999.

¹⁶³ Kódování – operace, které pomáhají údaje rozebrat, konceptualizovat a nově složit (viz. ŠVARÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. s 211)

6 Analýza a interpretace dat

6.1 Charakteristika a podoba náboženské obce CČSH

Nejprve jsem se v souvislosti s první výzkumnou otázkou: **Jak je představována konkrétní náboženská obec CČSH?** zaměřila na podobu a charakteristiku náboženské obce CČSH, která byla jednotkou zkoumání a předmětem výzkumu. Tato zjištění jsou následně přínosem pro další analýzu, která se konkrétně věnuje sborové diakonii a pastorační službě v této náboženské obci, a dále pro analýzu možností spolupráce.

Zaměřila jsem se na následující oblasti:

- **Charakteristika náboženské obce.**
- **Zda v této náboženské obci proběhla nějaká důležitá změna, která by měla zásadní vliv na její život.**
- **Aktivity, které v této obci v současnosti probíhají.**

Charakteristika náboženské obce

Tato náboženská obec vznikla v roce 1925. V roce 1939 se její činnost přesunula do židovské synagogy, kde sídlí dosud.

Při mé první návštěvě jsem se soustředila mimo jiné také na fyzické prostředí, ve kterém se náboženská obec nachází. *„Do kostela vcházím starobylými dveřmi do předsíně. Tu pak oddělují od hlavní části kostela prosklené „lítačky“, které mi moc nezapadají do okolního prostoru. Hlavní část kostela, kde jsou slouženy bohoslužby, na mě působí majestátním dojmem, i když není nijak okázale vyzdobená. Vlastně kromě květin tam není výzdoba žádná. Prostě nic, co čekám v kostele. Tím více upoutává moji pozornost velký kříž se sochou ukřižovaného Krista, který visí nad oltářem, naproti hlavnímu vchodu. Celý tento prostor na mě působí velmi pozitivně svou velkou světlostí, kterou zajišťují obrovská okna po obou stranách této místnosti. Dále tomu přispívají čistě bílé zdi s jemnou štukovou výzdobou. Je mi velká zima. Kostel není vytápěný, jak jsem*

zjistila. Pro případ velkých venkovních mrazů mají připravená dvě velká plynová topidla. Před klasickými dřevěnými kostelními lavicemi je umístěna na levé straně (z pozice, když se vchází) kasička na sbírku a po pravé straně na stole leží historické fotografie souvisejí s touto obcí. Také jsou zde materiály připomínající místní židovskou obec. Mají tady kůr, na kterém jsou varhany. Během bohoslužby se na ně nehrálo. Ostatní části kostela vnímám poněkud archaicky (...).“ (terénní poznámky, 18.3.2018)

Pro členy náboženské obce je velmi důležité, aby nebyly zapomenuty osudy těch, kteří tuto budovu vlastnili před nimi, tedy lidí z židovské obce. Jedna respondentka konkrétně uvádí: *„Já si myslím, že naše církev je specifická tím, že jsme v synagoze a že jsou tady pořád vzpomínky na ty původní židovský členy tohoto sboru, jsou tady k tomu akce, je tady výstava (...) a to je dost významná věc.“ (R3)*

V této souvislosti je zde v prostorách kostela stálá expozice o historii místní židovské obce. Každý rok se zde koná vzpomínková akce za účasti veřejnosti, a někdy dokonce přijíždějí na návštěvu lidé z židovské kongregace v USA či v Anglii, kteří nyní mají původní svitky místní Tóry.

Na základě mých návštěv v této náboženské obci a na základě uskutečněných rozhovorů se domnívám, že pro tuto náboženskou obec je skutečně významné, že má své sídlo v kostele, který byl dříve židovskou synagogou. Toto společenství nese okolní společnosti kromě křesťanství také vzpomínku na místní židovskou obec. Částečně se tím otvírá veřejnosti. I kdyby zde nebyla žádná jiná aktivita, fakt, že jejími předky je židovská obec, stačí k tomu, aby se o tomto společenství vědělo.

Co do počtu zapsaných členů jde o velký sbor (cca 270 členů). Členů, kteří se podílí finančně na chodu náboženské obce, je cca 80. Ovšem opravdu aktivních dospělých členů je cca 25. *„(...) s tím, že těch pětadvacet je takových fakt skalních...k tomu tak patnáct dětí.“ (R6)* Toto je patrné i ze zápisů

z výročních shromáždění, kdy od roku 2007 do roku 2019 se jich pravidelně zúčastňuje od 20 do 29 členů. I během mých návštěv na bohoslužbách a jiných akcích jsem nikdy nezaznamenala, že by počet zúčastněných nějak nápadně překračoval tento počet.

Dále se dá říci, že v tomto společenství je vytvořeno jakési pevné jádro, které tvoří cca 15 členů. Jádro, kde jsou všichni z rady starších (čtyři členové + farář), dvě pastorační asistentky a pár dalších členů s převahou žen, je aktivním hybatelem celého společenství. Zaznamenala jsem to i při mých návštěvách a účasti na různých akcích a bylo to zmiňováno také v rozhovorech. Tuto skupinu aktivních členů v podstatě vybudoval předchozí farář. Potvrzení nalézáme v rozhovorech. „(...) *hodně začal klást důraz na společenství jako vytvořit dobrý jádro (...) a to bylo takový, prostě snažil se vytvořit to jádro (...).*“ (R5) „*V našem sboru, je jádro, které je hodně tvořeno těmi členy z rady starších, plus asistentky (...).*“ (R1)

Na základě mých návštěv jsem mohla vidět, že jde o křesťanské společenství, kde jsou zastoupeny všechny generace. Potvrdilo se to i v rozhovorech a v dokumentech: „ (...) *řekla bych, dřív to platilo hodně, ale teď to platí podle mě zase, že jsme vícegenerační, jo že opravdu tady jsou zastoupený všechny generace...*“ (R6). „*Náš sbor je velmi rozmanitý z věkového hlediska. Je to vícegenerační rodina, za což jsem velmi vděčný.*“ (farář, zpráva z výročního shromáždění 2019)

V tomto společenství je hodně dětí, kterým je věnováno mnoho času a energie. „*No to si myslím, že máme obrovské štěstí, protože my máme v našem sboru opravdu hodně dětí.*“ (R2) V listopadu 2018 byla sloužena dětská bohoslužba a následně došlo k dohodě, že od té doby bude pravidelně vysluhována jednou za dva měsíce. Jde o bohoslužbu, která je speciální v tom, že je celá věnována dětem.

Jedna respondentka dokonce uvedla, že velký počet dětí různého věku je něco výjimečného, a že pro toto společenství je to dar, z kterého vyplývá úkol, který je potřeba zúročit. „*Já si myslím, že naše obec má teď dar v dětech a že teď máme za úkol, zúročit to. Máme před sebou děti, ty tady jsou a něco bychom jim měli předat. Jo, že vždycky přijdou ty úkoly. Já si prostě myslím, že přichází různé úkoly, a že my se máme stavět k těm výzvám, které přichází.*“ (R2)

Většina hlavních aktivit je v této náboženské obci zajišťována ženami, jelikož v obci je málo aktivních mužů. Tato skutečnost nejde přehlédnout během návštěv náboženské obce. Ženy jsou opravdu hodně aktivní. Opět se to potvrdilo jak v rozhovorech, tak v dokumentech. „*To tady sestra se za to dost často modlí, jako nevím, jak je to u vás, ve vašem sboru, ale prostě všeobecně mi přijde, že celkově je v církvi mužů méně. Aktivních mužů je tady tak pět šest, což je nepoměr k těm ženám.*“ (R2) „*(...) vyzývám, stejně jako loni, muže tohoto sboru k aktivitě. Prosím je také, aby se připravovali na to, že bude potřeba převzít roli předsedy rady starších.*“ (předsedkyně rady starších, zpráva z výročního shromáždění 2019)

Pro mne je velmi zajímavá zkušenost, že v tomto společenství je skutečně velká převaha aktivně sloužících žen. V CČSH je běžné, že ženy mohou sloužit jako farářky a že také mohou být v radě starších. Je zde sice farář, ale předsedkyně rady starších je žena a dvě ženy jsou členkami rady starších. V církvi, které jsem členkou já, ženy vůbec v těchto rolích nevystupují, a to na základě stanov, které tato církev má.

Kromě toho, že ženy v náboženské obci jsou velmi aktivní ve vedení sboru, jsou také hodně aktivní v rámci celé obce. V určité sebereflexi jsem pak zjišťovala, jak na tuto, pro mne novou, zkušenost nahlížím. Asi nejvíce jsem si musela zvykat na aktivní roli ženy při vysluhování bohoslužeb a na roli žen jako starších sboru. Otázkou pro mě zůstává, proč chybí aktivní muži, zejména

střední generace, v tomto společenství? Není předmětem této práce zabývat se touto otázkou, nicméně je to otázka pro mě zajímavá.

Tak, jak je obvyklé v CČSH, na chodu náboženské obce se podílí všichni aktivní členové, v tomto konkrétním případě hlavně ženy. Jednotlivé služby se prolínají, farář pomáhá v praktických věcech a laici se zase podílejí na bohoslužbách, pastoraci apod. Jsou zde ve služebním poměru dvě pastorační asistentky. Z toho, co jsem mohla vidět při mých návštěvách, se mohu domnívat, že je zde velmi dobrá zástupnost v některých službách. *„Dnešní bohoslužbu vedla D. Nečekala jsem to, byla jsem připravená na faráře, a tak mě to trochu překvapilo. Farář nebyl přítomen a já jsem si uvědomila, že jsem trochu zklamaná, jsem zvyklá na to, když káže muž. Sestra měla kázání o vztazích v církvi s názvem ‚Kdekoli shromáždí se dva nebo tři ve jménu mém‘. Toto kázání navazovalo na právě ukončenou společnou dovolenou.“* (terénní poznámky 19.8.2018)

To, že funguje zástupnost ve službách se pak potvrdilo jak ve zprávách z výročních shromáždění, tak v rozhovorech. *„Většina z nás, včetně mě, musela omezit své služby kvůli nemocem. Cítili jsme však lásku a plnou podporu celého sboru. Já jsem byl velmi potěšen, když jsem se ujistil, že sbor může velmi pěkně fungovat i beze mne.“* (farář, zpráva z výročního shromáždění 2018) *„(...) určitě, určitě u nás se zapojuje celý sbor, máme hodně lidí, kteří jsou schopni zastoupit faráře v kázání (...), my máme takzvaný všeobecný kněžství.“* (R5)

Během svých návštěv jsem si uvědomovala, že farář v této náboženské obci je velmi aktivní mimo prostředí náboženské obce. Z hlediska typologie farářů, jak jsem ji uváděla v teoretické části práce, se tedy místní farář jeví jako „farář v pohybu“. Bylo to zmiňováno i při rozhovorech, *„(...) jo jako že chodí do škol, vyučuje angličtinu (...).“* (R5) Nicméně pro některé členy, jak jsem zjistila z rozhovorů, to nemusí být pozitivní skutečnost. Někteří to dokonce vnímají jako něco ohrožujícího *„(...) současný farář je mladý a je úžasný to jo, ale mohlo*

by se mu to trochu vymknout z ruky, protože on je přetažený. Protože on nepracuje jenom tady, ale pracuje, kde se dá. Také hodně na ústředí a kdykoli je potřeba, tak pracuje s veřejností, no a má rodinu.“ (R4)

Proměna náboženské obce

Tato náboženská obec prožívala velkou změnu, když v roce 2011 nastoupil do služby nový farář. Farář, který končil svou službu, zde působil od roku 1988 a vybudoval právě ono kvalitní pevné jádro, jak o něm byla zmínka výše, které je schopno s malými obměnami fungovat dosud. Jak také potvrzují respondenti, např: *„(...) a vlastně přes takový, řekla bych potíže růstu se nás snažil dávat dohromady. A to se mu teda podařilo, ale řekla bych za dost dlouho. (R5)*

Toto společenství se tedy nově začalo budovat s příchodem faráře v roce 1988. Jednalo se o dobu, která již byla svým způsobem společensky uvolněná. Poté, co farář nastoupil do služby v této náboženské obci, tak za krátkou dobu přišlo do tohoto společenství současně více lidí, jak uvedla v rozhovoru jedna z respondentek: *„(...), když jsem do toho společenství přišla, tak to vypadalo, že Bůh sem zavolal víc lidí (...) víc lidí najednou během poměrně krátké doby.“ (R6)*

Z rozhovorů vyplývá, že minulý farář měl vizi, která spočívala v důrazu na společenství, rodiny, lásku a svornost. Někteří z respondentů uvádějí dále, že se mu vize dařila plnit. Současný farář přišel do vybudovaného samostatného společenství. Jedna respondentka ovšem vyslovila určitou nespokojenost s tímto stavem, kdy uvádí, že sice jde o obec, která funguje, lidé vědí, co mají dělat, ale farář tak nemá potřebu něco měnit s výhledem do budoucna. *„Ještě jsem chtěla říct, že farář je rád, že to takto funguje, a řekla bych, že mu chybí taková ta vize, aby táhnul sbor dopředu.“ (R5)*

V této souvislosti se opět dostáváme k onomu jádru, jak už o něm byla několikrát zmínka, kdy další respondentka potvrzuje již uvedené. *„U nás je to vlastně takový speciální, že u nás ten farář nehraje úplně super vůdčí úlohu.*

V tom, že by to rozhýbával, a to je možná to, co já jsem pořádně nezažila. Bývalý farář to nějak nastartoval a kolem se vytvořilo nějaké jádro“ (R7)

Když do náboženské obce v roce 2011 současný farář vstupoval a přebíral vedení, přednesl na výročním setkání mimo jiné krátké shrnutí své vize pro toto společenství s tím, že se chce zaměřit na tyto oblasti: duchovnost ve sboru, organizace a církevní aktivity, ekumenická spolupráce, charitativní aktivity a sociální podpora, společná setkání. Tzn. že farář přišel s vizí. Možná, že by bylo vhodné po téměř desetiletém působení v této obci udělat jakési vyhodnocení uvedených oblastí, které si současný farář kdysi ve své vizi stanovil.

Všichni respondenti pak zmiňovali v souvislosti s proměnou této obce skutečnost, že členové, kteří byli dříve velmi aktivní, stárnou. Ubývají jim síly, nebo dokonce někteří z nich již zemřeli. V rozhovorech byla respondenty zmiňována potřeba generační výměny. A to zejména v tom smyslu, aby začala být aktivní následující střední generace, což se jim ovšem nejeví jako zcela samozřejmé. Konkrétně k tomu jedna respondentka, která je z řad členů na přelomu střední a starší generace, uvádí: *„A tak se stává, že prostě lidi, kteří sloužili, tak slouží, ale už jako je to na hraně a v tuhle chvíli je to podle mě jako otázka hodně, hodně priorit u těch mladších, jestli zvolí jako nějak přiblížení se hodně tomu sboru anebo jestli třeba si splní své závazky v rámci rodiny. Jo jako že už...je to těžký rozhodování pro ně.“ (R6)*

Další respondentka, která patří věkem do střední generace, si uvědomuje svoji zodpovědnost v tomto smyslu a říká: *„Čili, jak jsem tady dlouho, tak hlavně cítím tu změnu generační. Prostě že je to na nás, jestli ten sbor udržíme v takovém prostě aktivním módu. Hlavně na tom mi záleží.“ (R2)*

Aktivity, které zde aktuálně probíhají

Pokud se podívám na agendu této náboženské obce neboli na její základní činnosti, tak jak jsem je popsala v teoretické části, v podstatě zde nic z uvedeného neschází.

Zcela jednoznačně lze uvést, že se jedná o náboženskou obec, která organizuje hodně aktivit. Jsou zde následující pravidelné programy:

Modlitební skupinka před každou nedělní bohoslužbou, bohoslužba s péčí o děti, setkání v domově pro seniory, ženské skupinky rozdělené podle věku, mužská skupinka, dívčí skupinka, klučičí výlety, sdílení a modlitby, biblická hodina, setkávání mládeže, otevřený kostel, každoroční sborová dovolená, 2x do roka sborové soustředění. Tato setkávání jsou důležitým zdrojem inspirací a vzájemným povzbuzováním ve víře.

Každou třetí neděli v měsíci je po bohoslužbě tzv. „prodloužená“, kdy se slaví v kostele narozeniny těch členů obce, kteří se narodili v tom příslušném měsíci. Pastorační asistentky posílají členům obce, kteří dosáhli padesáti let věku, písemné gratulace ke kulatým a půlkulatým narozeninám. Členům obce, kteří dosáhli věku osmdesáti let, posílají blahopřání k narozeninám každý rok. Tato blahopřání jsou velmi osobní, s individuálními texty, které pro jednotlivé členy vymýšlí farář.

Na konci každého roku je všem zapsaným členům rozeslán tzv. „Pastýřský list“.

Mezi nepravidelné aktivity patří manželská setkání k Národnímu týdnu manželství, výlety, koncerty, přednášky, vzpomínkové akce v rámci židovské obce.

Náboženská obec se zapojuje do Noci kostelů, Světového dne modliteb a Aliančního týdne modliteb za jednotu křesťanů, kterou pořádá Ekumenická rada církví. Dále do Modlitby za domov a do ekumenické bohoslužby k uctění památky Mistra Jana Husa.

O jednotlivých aktivitách je veřejnost informována na vývěsce, která je umístěna před kostelem, na webových stránkách a také ve sborovém zpravodaji, kde lze nalézt všechna kázání.

V této náboženské obci je kolumbárium, o které se starají, včetně veškeré administrativy s tím spojené, pastorační asistentky. V kolumbáriu jsou uloženy ostatky členů CČSH. V této církvi je to běžnou praxí, že při jednotlivých náboženských obcích jsou kolumbária vedena.

Je zřejmé, že v této náboženské obci je organizováno mnoho aktivit. Domnívám se, že v tom hraje významnou roli to, že pastorační asistentky jsou v této funkci ve služebním poměru. Je to jejich práce, jsou za to placené a mají čas tyto aktivity zajišťovat a organizovat. Toto je pro mne zcela nové, protože neznám jiné placené pracovníky při místním církevním společenství, než je farář. Všimla jsem si při mých návštěvách, že v organizování aktivit jsou také hodně činné ženy, které jsou v důchodu.

6.2 Diakonie a pastorační služba v konkrétní náboženské obci

Dále se analýza bude věnovat druhé výzkumné otázce: **Jak je představována sborová diakonie a pastorační služba v konkrétní náboženské obci?**

V této kapitole se zaměříme na následující oblasti:

- **Představení diakonické služby**
- **Představení pastorační služby**
- **Vztah diakonické a pastorační služby**
- **Příležitosti pro tyto služby**
- **Úskalí v těchto službách**

Představení diakonické služby

Již z toho, co jsem uvedla výše, při představování náboženské obce, je zřejmé, že diakonie zde není nějak blíže zmiňována, vymezována či definována. Poté, co otázky v rozhovorech směřovaly k této konkrétní službě, bylo stále jasnější,

že není vedena nějak systematicky a organizovaně. „*Myslím si, že není to tak, že bychom v tuhle chvíli něco speciálně v této službě organizovali, že bychom si řekli tak (...). Jo jako byl tu třeba křesťanský šatník nebo prostě takový věci, co sem určitě patří. V tuhle chvíli bych ale řekla, že oficiálně nic neinzervujeme. Jo, že bychom to měli nějak systematicky určené a že by tím byl někdo oficiálně pověřen.*“ (R6)

Někdo si pojem diakonie spojil s organizovanou Husitskou diakonií a v tomto smyslu bylo konstatováno, že diakonii vlastně nemají. „*My vlastně diakonii jako takovou nemáme, protože naše církev má diakonická střediska, ale to je zase něco jiného (...).*“ (R5)

Na základě mých návštěv a zřejmě i příprav na rozhovor, někteří z respondentů hledali, co vlastně tento pojem znamená. „*(...) jsem tu diakonii hledala a říkala jsem si, co vlastně si mám pod tím slovem diakonie představit. Vždyť mi vlastně diakonii neděláme. Tak jsem se dívala a zjistila, že vlastně je rozdíl mezi tou oficiální diakonií a mezi tím diákonem, který sloužil u stolu a mezi tím, který vlastně měl pomáhat v těch praktických věcech. Čili my se vlastně snažíme pomáhat v těch praktických věcech, i když jsme byly ty pastorační asistentky, tak jsme chodily na procházky, nosily jsme nákup no a třeba jedna sestra od nás ta hodně pomáhá, že i uklízí a hlídá starší lidi, jo že prostě každý z nás dělá, co může.*“ (R5)

Praktická pomoc lidem v této náboženské obci tedy probíhá, ale primárně není nazývána diakonií. Dochází k překrývání a k nejasnostem v pojmech. „*My tady nic takového nemáme, jen sociální pomoc, když je někdo v nouzi, když přijde bezdomovec, když se někdo z nás ocitne v problému, ztrátě práce a potřebuje rychle finanční pomoc, tak mu ji poskytneme.*“ (R1) „*(...) je to spíš taková dobrovolnická činnost...dobře, no tak je to vlastně všechno, péče o staré, o děti o lidi znevýhodněné.*“ (R5)

Ve svých počátcích se CČS(H) profilovala jako církev sloužící, jak je vidět v teorii. Při náboženských obcích byly zakládány sociální odbory, které plnily významnou společenskou funkci. Řada členů v době vzniku církve viděla smysl a úkol v tom, že bude vychovávat lidi k obětavosti a k milosrdenství. Vidíme tedy, že diakonická služba hrála významnou roli v CČS(H) od počátku jejího vzniku. V prvních desetiletích existence církve patřila tato služba k jejím nejvýznamnějším aktivitám, jak jsem rovněž v teorii uvedla.

V této konkrétní náboženské obci sociální odbor také fungoval a měla ho na starost jedna sestra. *„Zpráva odboru sociální péče-sestra V. sdělila, že se zrušením sbírky šatstva je její činnost omezena pouze na příležitostný výdej potravin pro bezdomovce, kteří si přijdou pro peníze, a jinou pomoc méně majetným lidem v nesnázích. Nákup potravin za darované prostředky či sjednání splátkového kalendáře u dlužníků.“* (Zápis z výročního shromáždění 2010)

Se zrušením sbírky šatstva, která jak jsem zjistila, byla primárně určena pro Diakonii Broumov, přestal fungovat odbor sociální péče. K tomu jedna respondentka uvádí: *„(...) to byla vzácná výjimka, za celou tu dobu přišli snad dva lidé a já jsem jim vybrala nějaké věci.“* (R8). Poslední zmínku o činnosti odboru sociální péče nacházím v zápise z výročního shromáždění v roce 2011.

Dále veškerá jeho činnost přešla pod službu pastoračních asistentek. *„No přešlo to na pastorační asistentky nebo případně dobrovolníky. Ale podle mne to jsou pořád ty samý lidi, kteří dělají tu samou práci.“* (R6) *„(...) ty šaty se přestaly sbírat, protože už tady začínaly být kontejnery, takže už to bylo jako zbytečný (...) a čili vlastně to přešlo jako dobrovolnická činnost, no vlastně to přešlo do té pastorace spíš. Aspoň tak si to myslím.“* (R5)

Bývalá pastorační asistentka, která dříve měla na starost odbor sociální péče uvádí: *„Diakonii vnímám taky tak, že jsem dělala i ty vedlejší věci, dělala jsem účetnictví, dělala jsem pokladní. Pravda je, že jsem měla na starosti sbírání těch oděvů a volala jsem vždycky, když toho bylo hodně, aby si pro to přijeli.“* (R8)

V již zmíněné vizi nastupujícího faráře, kterou přednesl ve své zprávě v roce 2011, jsou také uvedeny charitativní aktivity a sociální podpora, jako jedna z oblastí této vize. Konkrétně je uvedeno: „*Jako křesťané máme povinnost pomáhat potřebným a znevýhodněným. Zajistím, aby se náš sbor nezřekl svého poslání v tomto duchovním úřadu.*“ (zpráva nastupujícího faráře pro výroční shromáždění 2011)

V rámci jakési sebereflexe faráře, jak se mu vize po téměř desetiletém působení v této náboženské obci daří plnit, by pak bylo možno nahlédnout i na oblast diakonické služby. Neboli, jak on uvádí na oblast charitativních aktivit a sociální podpory v tomto společenství.

Základní potraviny pro lidi v těžkých životních situacích jsou k dispozici stále. Je také veden sociální finanční fond, kde jsou finance právě na nákup těchto potravin nebo případně jízdenek apod. a stravenky.

Když někdo přijde z venku s žádostí o pomoc, nikoho neodmítnou, ale nikoho aktivně nevyhledávají. „*Ono to prostě záleží na tom, co ten život jakoby přinese, jakou situaci. Jinak my vyloženě samozřejmě jakoby tyto situace nevyhledáváme. Spíš, jak ty situace přichází (...).*“ (R2)

V současné době se děje diakonická služba zejména směrem k vlastním členům, a nakonec z rozhovorů vyplynulo, že v podstatě to tak bylo vždycky. „*Ne, ona nevycházela ven, to ne. Lidé chodili za ní. Oni o ní věděli, řekli si to...Ven ne. Ale zase se ví o vlastních lidech, co potřebují, to je fakt podchycené (...).*“ (R4) „*Co se týká té praktické pomoci, tak je směřovaná podle mě ke členům sboru, tam kde je to potřeba. Tak určitě vím, že nákupy nebo doprovázení k lékaři to je hodně teď, protože máme tady pár lidí, který to opravdu potřebují a bez toho by se neobešli. Ale zas to je na takové přátelské bázi.*“ (R6)

V rozhovorech, které jsem v rámci své práce vedla, bylo zřejmé, že organizovaná Husitská diakonie je pro některé respondenty v podstatě

neznámou, nevěděli o její činnosti téměř nic, např.: „(...) vím o tom jenom to co ted' říkáte, nejsem s nimi nějak v kontaktu.“ (R2)

Dovolím si konstatovat, že mě to překvapilo. Husitská diakonie by mohla být jakýmsi mentorem diakonické služby v jednotlivých náboženských obcích. Tak jako v počátcích vzniku CČS(H) to bylo Ústředí sesterského sdružení, které koordinovalo tuto službu v náboženských obcích.

Představení pastorační služby

Díky svému výzkumu jsem zjistila, že v této náboženské obci probíhá pastorece v obojím jejím zaměření, které jsem uvedla v teoretické části, a to jako cura animarum generalis (péče o celek obce) i jako cura animarum specialis (péče o jednotlivce)

Jak jsem již psala, v této obci probíhají pravidelné programy. Sama jsem se mohla přesvědčit, že ve všech setkáních lze nalézt pastorační aspekty. *Sedli jsme si kolem stolu, bylo nás deset, 2 muži a osm žen (...). Ve společné komunikaci byla vybrána jedna sestra, která sdílení vedla. Začal hovořit bratr po její levici. Postupně jsme se vystřídali všichni. Ve zhruba pětiminutovém sdílení se každý mohl svěřit s tím, co aktuálně prožívá, dobrého i zlého. Jednalo se o nemoci v rodině, starosti ve stáří, děkování za uzdravení, za návštěvu syna, kterého jedna sestra dlouho neviděla. Nakonec jsme se za jednotlivé věci společně modlili a také děkovali Bohu za to, jak jedná v lidských životech.* (terénní poznámky ze sdílecího setkání 22.8.2018)

Potvrdilo se mi to také v rozhovorech „*My máme takovou skvělou věc...my máme sdílecí skupinky, takový rozdělený. Já jsem v sekci mladé ženy. A tam jakýkoli problém, potíže nebo něco, co by bylo pro člověka obtížné sdílet úplně v celém společenství, tak to vlastně může sdílet na téhle skupince a tím, že tam jsou ty ženy, které už mají spoustu zkušeností a jsou dobře ukotveny ve víře a znají Bibli, tak to je úžasné pro nás ostatní, protože je spousta věcí, se kterými si nevíme rady a ony v tom dokážou pomoc.*“ (R7)

Všichni respondenti se shodli na tom, že z pastoračního hlediska tomuto společenství velmi prospívá společná týdenní letní dovolená. V teorii jsem se dozvěděla, že organizování společných dovolených je také jednou z metod pastorační služby.

V rozhovorech bylo zmiňováno, že tato letní vícedenní akce přispívá k duchovnímu růstu členů obce. Této dovolené se může zúčastnit každý, kdo o to projeví zájem nebo kdo je pozvaný a nemusí být členem tohoto sboru. Stejný význam má dle respondentů i sborové soustředění, které se koná dvakrát do roka. *„A co se týká duchovního vedení, tak to na těch dovolených, nebo na tom sborovém soustředění, to je jako fakt intenzivní. To není, jakože bychom tam jeli a chodili po horách a po večerech šli do hospody a šli spát, tam je vždycky program, minimálně dvouhodinový na nějaké téma. Celý ten týden je propojený plus je do toho ještě intenzivní program pro děti. Takže tam jako člověk hodně načerpá.“* (R7)

Co se týká organizované pastorační služby směrem ven, za hranice této náboženské obce největší část je na faráři, *„(...) samozřejmě farář, co se týká služby ven z toho sboru, tak asi na něm je ta největší práce (...).“* (R6) a pak na pastoračních asistentkách.

Novou zkušeností pro mě bylo, že pastorační asistentky jsou pro tuto službu vyškoleny. Účastní se vzdělávacího programu, který organizuje CČSH, a na základě kterého pak jsou jmenovány do této funkce. Poté, co jsem nahlédla na službu pastoračních asistentek, to vnímám jako správné a oceňuji, že se církev staví k této službě takto zodpovědně.

Pastorační asistentky, kromě pastorační služby uvnitř sboru i ven, konají činnosti, které jsou nutné pro samotný chod obce, činnosti administrativní a organizační.

Pravidelně je pastoračně slouženo od roku 2003 v místním domově pro seniory, kde jsou farářem a pastoračními asistentkami vysluhovány

pobožnosti a je zde také prostor na individuální pastorační práci pro ty, kteří se těchto pobožností nemohou zúčastnit. Farář dále spolupracuje s místním domácím hospicem.

Každou středu odpoledne je od 15:00 do 16:30 otevřený kostel. V této době je zde pastorační asistentka pro potřeby kolemjdoucích či lidí, kteří by měli zájem o pastorační rozhovor nebo se pomodlit. *„(...) a ten otevřený kostel, to vymyslela S., protože jí to prostě připadalo hloupé, že ten kostel byl furt zavřený, tak aby byl otevřený a k dispozici, a že tam lidi mohou v tichu si sednout a pomodlit se (...).“* (R5) Toto je inzerováno na vývěsce, v místním časopise i na webových stránkách. Pro ty, kteří by měli zájem o pastorační rozhovor mimo tuto dobu, jsou zde také uvedena telefonní čísla jak na faráře, tak na pastorační asistentky.

Dříve fungovala při této náboženské obci „Křesťanská poradna“. Dodnes je na zdi nade dveřmi do kostela tento nápis. Při vstupu do kostela je malá místnost, kde bývalý farář pravidelně pobýval a byl k dispozici a k ruce pastorační asistence, která tam byla v rámci otevřeného kostela. *„On měl křesťanskou poradnu vedle, jak je ta místnůstka a on tam vždycky byl v tu dobu.“* (R3)

Tato místnost už není současným farářem využívána jako křesťanská poradna, protože bydlí naproti kostelu. Minulý farář musel dojíždět. *„Ano to tam ještě je napsané, ale když tam někdo přijde teď, tak jsme domluvený se současným farářem, kdyby chtěl někdo něco víc nebo přímo by chtěl faráře, tak ho zavolám a on přijde, nebo toho člověka doprovodím k němu.“* (R3) *„Ale přijdou i za farářem, a kolikrát mi to ani nevíme, protože si to domlouvají telefonicky. Čili on to dodržuje, ale nesedí tam přímo, protože by to bylo zbytečné.“* (R2)

Dříve, do roku 2013, byla v tomto společenství velmi intenzivní služba Romům, která spočívala zejména v doučování dětí. Tyto děti pak přicházely do tohoto společenství na aktivity a byl zájem o to, aby bylo poslouženo celým

rodinám. „*Ted' už tolik ne, to bylo dříve. Měli jsme jednu konkrétní rodinu, a ty měli děti a ty chodily pravidelně a vodily další děti. Pak jsme to rozšířili, protože jsme zjistili, že tam jsou i starosti finanční, no prostě podle potřeby. Do mládeže taky jich někdy přišlo dvacet.*“ (R1) „*(...) a těch dětí tady v okolí bylo dost, který sem třeba chodili sami, protože prostě měli poměrně dost volna a my jsme tady byli k nim vstřícný. Ty děti, tak jak to bývá v určitém věku, prostě odejdou. A zase je to takové to házení chlebu po vodách (...).*“ (R6)

Přestože služba Romům není již v takové intenzitě, jedna členka náboženské obce je dosud v kontaktu s romskou rodinou. „*(...) jak jsem říkala, že ta sestra pořád navštěvuje tu jednu rodinu. To není tak, že by se jen učila s dětmi, ale povídá si s mámou, s tátou, jaké mají potíže (...), je to na té lidské bázi. Není to úplně přátelství, nejsou na stejném levelu, a to se ani v tuhle chvíli nečeká, ona je tam jako ten pomocník a jí to také něco dává, a ta pomoc tam přichází, do té rodiny.*“ (R6)

V této náboženské obci nese odpovědnost za pastorační službu farář, což by mělo být samozřejmostí ve všech křesťanských společenstvích „*no on je za to odpovědný vlastně*“ (R5), ale pastoračně si uvnitř tohoto společenství slouží všichni navzájem, jak bylo potvrzeno v rozhovorech. „*Ale i mezi sebou, když se znají. Protože ženský jdou třeba zase radši ze ženskýma. A hodně, za těmi staršími ženami (...).*“ (R5) „*(...) a pak je to vlastně každý člen sboru. V tuto chvíli bych řekla, že ještě pořád je to takové vyrovnané ten farář a ty lidi samotný. Že si dokáží lidi sami sobě posloužit (...), co se týká uvnitř sboru, tak tam probíhají rozhovory mezi lidmi, co se více znají, nebo když jde o nějakou autoritu nebo když je to víc biblické a ta vzdělávací složka je tam víc výrazná, tak už víme, za kým jít.*“ (R6)

Výše, v části, kde jsem se věnovala náboženské obci jako takové, jsem uvedla, že farář je vnímám jako zaneprázdňený v tom smyslu, že vyvíjí příliš mnoho aktivit vně obce. Předsedkyně rady starších ve své zprávě z výročního

shromáždění v roce 2018 vybízí členy obce k účasti na osobních pastoračních rozhovorech s farářem. Zmiňuje potřebnost této „zpovědi“, kdy se nespěchá, ale nahlédne se do hloubi srdce.

Ze zprávy duchovního pro výroční shromáždění 2019 je zřejmé, že místní farář se tomuto vůbec nebrání, ba naopak vnímá dva pokřivené názory, které zaznamenal v souvislosti se svou pastýřskou péčí, za dobu svého téměř desetiletého působení v této náboženské obci. „a) za farářem nepůjdeme, nechceme ho otravovat. Prosím vás, smysl mé práce tkví v tom, že jsem s vámi. Pokud s vámi nebudu trávit čas, nebudu vaším farářem. Tím druhým mýtem je za b) faráře pozveme, až si poradíme s našimi problémy, až si všechno urovnáme, až bude líp. Role pastýře je podle mého názoru ještě důležitější než role kazatele. Proto mezi vámi chci působit jako pastýř...nakolik se vám za těch pár let podařilo ve mně najít důvěrníka (...).“ (farář, zpráva z výročního shromáždění 2019)

Tato problematika, kterou místní farář popisuje je zmíněna také v teoretické části práce. Lidé se skutečně někdy neodvážejí na faráře obrátit, a to z různých důvodů. Místní farář pak reflektuje jakési dva pokřivené názory, mýty, jak můžeme vidět výše. Myslím si, že by pomohlo, kdyby v této náboženské obci mohlo dojít k vyjasnění pozice faráře a jeho činností. Toto bylo již naznačeno i v souvislosti s osobou předešlého faráře.

Vztah diakonické a pastorační služby

Na základě rozhovorů a návštěv v této náboženské obci mohu říci, že zde dochází k prolínání, ale někdy dokonce k záměně diakonie a pastore. Jako hlavní důvod se mi jeví to, že diakonická služba tady není jasně vymezena a není tímto způsobem slouženo nějak organizovaně a systematicky. Ve vedení této náboženské obce není nějak blíže komunikována ani reflektována. Hranice, kde končí pastore a začíná diakonie, pak je pro členy náboženské obce nečitelná. „Ono se to prolíná (...) mnohdy vůbec lidé nevědí, že dělají diakonii, to oni to

takto vymezené nemají a opravdu se to hodně prolíná.“ (R4) „Ano, já si myslím, že to jde ruku v ruce, protože když přijdu na tu návštěvu, tak vy jim vždycky pomůžete v něčem, jo nákupy jsem dělala (...), takže jde to ruku v ruce a jedno bez druhého si nedovedu vůbec představit.“ (R8)

K tomu jistě přispívá i to, že diakonická služba spadá pod činnost pastoračních asistentek, jak je uvedeno v VIII. sněmu Církve československé husitské. V tomto dokumentu není tato služba nazývána diakonickou, nýbrž je uvedena jako sociální práce.

Jedna respondentka k této problematice uvádí: *„Nevím, jestli třeba ten karneval nebo ty akce pro děti co děláme, tak jestli to se dá považovat za diakonii?“ (R5)*

Za hranice tohoto společenství pak vstupuje diakonická služba pouze při službě pastorační, kdy je za pastorační skrytá. Z rozhovorů vyplynulo, že těmi, kdo pastoračně slouží, není vnímán nějaký zásadní rozdíl mezi diakonickou a pastorační službou.

Pokud se podívám do teoretické části, kde jsem uvedla základní činnosti náboženské obce neboli její agendu, tak je vidět, že jsou zde rozděleny duchovní péče a diakonická činnost. Z teoretické části práce se mi také potvrzuje, že diakonie a pastorační není totéž. Je pravdou, že se potkávají, někdy i prolínají, protože v biblické zvěsti jde vždy o celého člověka. Proto by se tyto dvě služby měly navzájem doplňovat. Ale určitě by nemělo docházet k jejich záměně.

Příležitosti pro tyto služby

Vzhledem k tomu, co jsem již v souvislosti s diakonickou službou v této obci uvedla, je zřejmé, že ptát se na příležitosti pro tuto službu vyvolávalo u dotazovaných v rámci rozhovorů určité rozpaky. Protože tato služba nemá v této náboženské obci prioritu a větší zastoupení, zdá se, že členové nepřemýšlejí v souvislosti s ní o příležitostech. V podstatě jsem dostala pouze jednu odpověď, kterou uvádím: *„Příležitosti někdy jsou. Třeba když k nám Bůh*

pošle bezdomovce. Třeba jsme roky neměli tady tohoto člověka. A najednou přijde hodně problémový člověk...to je ta příležitost...nebudeme se na něj dívat špatně, budeme s ním jednat s láskou...to je ta příležitost, někdy jsou pak lidé vděční, odejdou spokojení a nemusí vůbec zůstat v církvi...“ (R1)

V teoretické části práce jsem vyjmenovala mnoho příležitostí pro diakonii na sborové úrovni. Domnívám se, že toto je spojeno s Božím povoláním a s dary Ducha svatého pro tuto konkrétní službu, jak už o tom byla zmínka výše. Také jedna respondentka uvádí: *„Musí být dostatek služebníků, kteří mají čas a vůli, schopnosti či dary (...), musí být lidi, který mají vizi, a který to mají za své a dají tomu tu prioritu.“ (R6)*

Sestra, která kdysi měla na starosti sbírku šatstva, s tím přišla za farářem sama. Byl to její nápad, měla to na srdci a viděla to jako potřebu. Bůh jí to položil na srdce, a tak se tomu věnovala. Jedna respondentka uvádí, že v současné chvíli tato náboženská obec nejde diakonickou cestou: *„Já si prostě myslím, že my touhle cestou tolik nejdeme, že my nejdeme cestou diakonickou. Zaleží na tom, co nese příležitost. Vyloženě nejsme zaměřený na to, abychom šli ven s diakonickou pomocí. Důležité je vzdělání, ale i povolání a úkol pro tu konkrétní obec.“ (R2)*

Bylo zajímavé, že v případě příležitostí pro pastorační službu, se myšlenky dotazovaných hned ubíraly směrem za hranice této náboženské obce, a to jednak všeobecně: *„Kdykoli, třeba jdu spát a slyším zvonek, ‚já bych chtěl s vámi mluvit‘, tak se obléknu a přijdu. Třeba někdo jde jen tak kolem, vidí číslo a zavolá.“ (R1)*

A jednak konkrétně do určitých institucí: *„No tak určitě velké pole jsou školy, to je velká příležitost. A myslím, že i knihovny. Tam je takový otevřený prostor a jsou tam takový vstřícný a vlastně tam chodí i děti, který nemají dobré materiální zázemí a jsou možná v některých věcech otevřenější než ty, co jakoby mají všechno, běhají z kroužku na kroužek a prostě nemají žádné volno. Tak to*

možná taky (...).“ (R6) „Pastorace v nemocnicích...čili příležitosti určitě jsou. A spíš vyhledávají oni nás, než my je.“ (R2)

Pak jsou také příležitosti, které byly v rozhovorech zmíněny v souvislosti s náboženskou obcí. Např. jako příležitost pro pastorační službu se jeví služba tzv. matrikovým členům. To jsou členové, kteří jsou v CČSH zapsaní, ale jako by nebyli. Jak jsem uvedla výše zapsaných členů je cca 270, ale aktivních cca 25. Oslovovat tyto matrikové členy bylo tedy označeno jako příležitost pro pastorační službu. *„My jsme kdysi objížděli na kolech i okolní vesnice a oslovovali ty naše matrikové členy. A vlastně jsme se nabízeli, že jsme tady, kdyby potřebovali pomoc. I tu praktickou, s nákupem a málo...malý byl zájem. Ale pak vlastně i ta rodina věděla, že je tady ta možnost (...).“ (R5)* Výše jsem zmínila, že na konci každého roku je rozesílán všem matrikovým členům „Pastorační list“. Toto vnímám jako pokračování v pastorační službě matrikovým členům a jde tedy o příležitost, která je v této náboženské obci stále aktuální.

Úskalí v těchto službách

Úskalí, která byla respondenty vnímána v souvislosti s diakonickou službou zřejmě vychází z toho, že se jedná o službu praktickou, která potřebuje především lidské zdroje. Pokud tyto zdroje chybí, je to v této náboženské obci vnímáno jako úskalí.

„No právě časový, limitovaný časem a věkem jo, že jako přeci jenom teď je taková doba, že lidi, co chodí do práce, mají málo času.“ (R5) „No, já bych řekla, že zdroje jsou omezené. Jakoby lidské zdroje a čas, protože těch věcí, které je potřeba dělat je hodně.“ (R6)

Opět se vracím v této souvislosti k tomu, co jsem již uvedla. Služebníci, kteří by mohli diakonicky sloužit, zde mohou být, ale vzhledem k tomu, že zde není tato služba vyjasněná, nemusí to vědět. Domnívám se tedy, že by bylo vhodné o této službě více mluvit, reflektovat ji a otevírat v souvislosti s tím nová témata.

Úskalí tedy mohou přinést i příležitosti.

Úskalí v pastorační službě, která respondenti popisovali, jsou trochu jiného ražení než úskalí v diakonické službě. *„No řekla bych, že to mohou být i znalosti, anebo potom takový ty individuální věci. Že vlastně musíte vědět, ke komu mluvíte. Ne každý to umí. Podle mě jsou takový dvě věci, který musí člověk mít. Samozřejmě Ducha, který je prvotní. A pak musí vědět, co má říct, kde to má najít a taky ke komu mluví.“* (R6) *„No tak ten osobní život, jak prostě si člověk nastaví ty hranice (...).“* (R2)

Jeden z respondentů vnímal úskalí, které může být jak v diakonické službě, tak v pastorační, a tím je nedůvěra lidí směrem k církvi. *„...ale lidé se bojí, když slyší, že je něco spojeno s církví, to může být zádrhel a člověk to musí dělat opatrně, aby to také nebyla reklama (...).“* (R1) Zde se přesvědčuji, že v této náboženské obci neslouží ani diakonie ani pastorační k budování vlastního společenství.

Výše byly zmíněny v souvislosti s pastorační službou faráře dva mýty, kdy se lidé neodvažují pomoc faráře vyhledat. I to lze považovat za úskalí v pastorační službě. Nezaznamenala jsem v této obci nějaký náznak moci či nátlaku. Ani nikdo z dotazovaných tuto problematiku nezmiňoval.

6.3 Ekumenická spolupráce

Dále se budu věnovat otázce **Jakým způsobem probíhá místní ekumenická spolupráce v diakonické a pastorační službě z pohledu náboženské obce?**

Proto, abych mohla popsat spolupráci v oblasti diakonické a pastorační služby, musela jsem nejprve zjistit, zda vůbec existuje nějaká ekumenická spolupráce mezi místními církvemi. Z výzkumu vyplynulo, že tato spolupráce je. *„(...) daří se to výborně, zase jsme to zavedli, a tak se snažíme, abychom se sešli každý měsíc. Musím říct, že tak dva, tři roky se to daří. Je to mimořádný, protože si myslím, že ne všude se to takto daří.“* (R1)

Místní faráři a pastoři se scházejí pravidelně, jednou měsíčně a podporují se sdílením a modlitbami, jak vyplynulo z rozhovorů. Sdělují si informace ze svých vlastních společenství a hledají společné cesty. *„Je to duchovní, sdílení, plány, modlitby. Také svědectví o tom, co se děje v našich sborech. Jak se můžeme vzájemně podporovat. Snažíme se, aby si sbory pomáhaly a snažíme se omezovat soutěžení, díváme se na sebe navzájem jako bratři a přátelé v Kristu.“*(R1)

Na tomto základě jsou pak vedeny různé místní ekumenické akce, které byly výše uvedeny. Ve sborovém zpravodaji jsme se mohli dočíst, že přátelství mezi vedoucími jednotlivých církví není jen na oko, ale že tito lidé se skutečně znají. *„Vedoucí sborů, ať už si říkají farář, otec, pastor nebo jinak, byli početně zastoupení a bylo na nich všech vidět, že se každý měsíc scházejí k modlitbám. Nedívali se na sebe nedůvěřivě, ale jako lidé, kteří jsou si blízcí a znají se. Je to, myslím, velké požehnání (...).“* (předsedkyně rady starších, příspěvek ve sborovém zpravodaji 1/2019)

Pokud se podívám na ekumenickou spolupráci v diakonické službě, z rozhovorů vyplývá, že není nijak speciálně plánovaná a řešená. V rámci ekumenických setkání není diskutována. V rozhovorech bylo uvedeno: *„...zatím jsme o této věci nediskutovali, nejspíš jsme se zaměřili na to, jak budovat naše sbory. Myslím si, že se snažíme zjistit, co mohou ty sbory dělat, aby lidé přišli, než co jim mi můžeme nabídnout z diakonie. Na to bychom potřebovali víc služebníků (...).“* (R1) *„V rámci církvi si myslím, že je výborná, že pastoři se znají, a i my se často setkáváme na těch akcích. Přes tu diakonii moc ne, protože my nemáme tu službu tak nastavenou, aby to šlo.“*(R2)

Na otázku, zda by bylo možné uspořádat v rámci ekumeny nějakou jednorázovou společnou diakonickou akci, např. pro lidi bez přístřeší, bylo jednou respondentkou odpovězeno: *„Církev jsou schopné se domluvit, to si myslím, že jsou, ale musí to někoho napadnout (...).“* (R5)

V rámci aktivity, kterou jsem v náboženské obci navštívila jsem si povídala s jednou sestrou, která je ve vedení sboru. V tomto rozhovoru přišla řeč i na diakonickou službu a případnou mezi církevní spolupráci: *„Spolupráce mezi církvemi v oblasti diakonické služby je hodně složitá, o to víc, když by měla být pod hlavičkou jedné církve. To by bylo lepší založit nějaký spolek křesťanů, ale nebyl by pod hlavičkou jedné církve. Skládal by se z křesťanů, kteří mají diakonickou službu na srdci přes různé denominace. Problémem sloužit pod hlavičkou jiné, než domácí církve je hlavně časová náročnost, kdy jako priorita se jeví služba pro vlastní sbor.“* (terénní poznámky „prodloužená“ bohoslužba 19.8.2018)

Názor je to zajímavý, ale úplně se s ním neztotožňuji. Domnívám se, že tuto službu mohou křesťané vykonávat společně, aniž by museli něco zakládat, a aniž by byla vykonávána pod hlavičkou jedné církve, ale prostě společně. Také z teoretické části práce se dovídám, že ve všech církvích má tato služba stejný nebo podobný základ, a tak co se týká praktické služby církve, nemělo by docházet k nějakému rozdělení či nedorozumění.

V případě pastorače se domnívám, že je možné říct, že už samotné setkávání farářů a pastorů je o spolupráci mezi nimi, protože si předávají svědectví ze svých sborů, předávají si zkušenosti, vědomosti, modlí se vzájemně za svá společenství. Vzájemně si duchovně slouží.

Společně promýšlejí, jak sloužit mladým lidem v rámci ekumenické spolupráce. Do budoucna by chtěli organizovat ekumenická setkávání mládeže a různé akce pro místní křesťanskou mládež.

Téměř všechny aktivity, které jsou v této náboženské obci organizovány, jsou otevřené i pro křesťany z jiných denominací a pro veřejnost, což je náboženskou obcí inzerováno.

6.4 Spolupráce s necírkevními organizacemi

Poslední, čím se budu v souvislosti s analýzou výzkumu zabývat, je spolupráce náboženské obce s místními necírkevními organizacemi. S tímto souvisí poslední výzkumná otázka: **Jak probíhá spolupráce náboženské obce s místními necírkevními organizacemi v oblasti diakonické a pastorační služby?**

Jak už bylo zmiňovala výše, jde o náboženskou obec, která sídlí v bývalé židovské synagoze, a tak v této obci probíhají různé vzpomínkové akce za účasti veřejnosti, které připomínají neblahé osudy místní židovské obce během 2. světové války.

Není tomu ale tak, že touto záležitostí spolupráce a činnost obce směrem do okolní společnosti končí. Tato náboženská obec je otevřená ke spolupráci s necírkevními organizacemi včetně místní samosprávy. Je ale zřejmé, že tím, kdo dveře otvírá, je zejména farář, který jak už bylo také zmíněno, je velmi aktivní směrem ven.

Jako zajímavost lze uvést letošní, tradiční Tříkrálovou sbírku, kterou pořádá katolická Farní charita. Při jejím zahájení postavy Tří králů osobně ztvárnili právě farář z této náboženské obce, dále ředitel Farní charity a primátor města. Koledníkům nakonec požehnal farář místní římskokatolické církve. Na tomto konkrétním příkladu je vidět, že funguje ekumenická spolupráce mezi vedoucími představiteli církví, jak o tom bylo pojednáváno výše. Ale také je zde nějaká spolupráce mezi církvemi a okolní společností.

Kromě faráře jsou také činné za hranicemi náboženské obce pastorační asistentky. Jak již bylo také zmiňováno v roce 2003 byla navázána spolupráce s místním domovem pro seniory, kde farář spolu s pastoračními asistentkami pravidelně slouží obyvatelům tohoto zařízení. Farář také poskytuje duchovní útěchu v místním domácím hospici.

Pastorační asistentka posílá pravidelně v rámci spolupráce s magistrátem informace o plánovaných akcích do městského zpravodaje.

Někteří respondenti uváděli, že se rozmohla účast náboženské obce na spolkovém životě města. „*Tady se teď rozběhl docela dobře spolkový život, takže i v rámci toho spolkového života s městem spolupracujeme.*“ (R6) „*(...) podílíme se na spolkovém životě města.*“ (R2) Toto mě ale vrací opět tam, kde jsem připomínala aktivity v rámci židovské otázky. „*...je tam paní a ta má na starost život spolků a my jsme se zařadili po bok protifašistických bojovníků, myslím v té oblasti Židů. Tak každý ten spolek má něco a my máme toto.*“ (R6)

Obec podporuje finančně a také modlitebně dva mezinárodní projekty a sice „Afrika Africe“ a „ICEJ – podporuji Izrael“.

Konkrétní spolupráce v oblasti diakonické služby, v současné době mezi náboženskou obcí a necírkevními organizacemi, neprobíhá.

Diskuze

Předmětem diskuze je posouzení mých zjištění, která vznikla na základě zpracování výsledků výzkumu v analytické části práce. Výzkum jsem realizovala prostřednictvím kvalitativních metod, a to zúčastněného pozorování, polostrukturovaných hloubkových rozhovorů a studia dokumentů týkajících se náboženské obce CČSH.

Diskuzi vedu, jako v případě analýzy dat, v posloupnosti stanovených hlavních výzkumných otázek, přičemž pozornost je věnována jen některým aspektům, které se mi jeví na základě analýzy zjištěných dat jako nejdůležitější.

Jako první se budu věnovat tomu, jak byla představována konkrétní náboženská obec CČSH.

Náboženská obec CČSH byla respondenty v rozhovorech představována jako přátelská a přijímající, což se mi nakonec potvrdilo i při mých návštěvách.

V souvislosti s realizačními funkcemi církve, tj. bohoslužbou, svědectvím, společenstvím a diakonií, o nichž jsem pojednávala v teoretické části práce, mohu na základě hloubkových rozhovorů uvést, že nejvíce je v náboženské obci CČSH kladen důraz na společenství. Toto se pak potvrdilo i při studiu dokumentů, kde skutečně bylo patrné, že v současné době se vedení obce zaměřuje na budování a rozvíjení vlastního společenství. A to i v souvislosti s generační proměnou, která byla také často v rozhovorech zmiňována.

Dále se dá se říci, rovněž na základě hloubkových rozhovorů i mého pozorování, že v současné době je věnováno mnoho času a úsilí službě dětem uvnitř samotného společenství. Tato služba zde má, dle mnou oslovených respondentů, v současné době prioritu.

Co se týká aktivit, které jsou v této obci organizovány, z dokumentů i z rozhovorů je patrné, že toto společenství díky svým akcím (např. koncerty, přednášky či besedy) se snaží komunikovat s lidmi, kteří nejsou přímo jeho

součástí. Vezmeme-li v úvahu, že aktivních členů je cca 25, je v tomto společenství organizováno hodně aktivit.

Dlužno říci, že na základě mých zjištění spatřuji právě v činnostech směřujících vně do okolní společnosti i k jiným církvím určité rezervy. Ty se týkají faktu, že přes velké úsilí jednotlivých členů, kteří akce připravují, nebývá účast na nich nijak výrazná.

Na základě mých zkušeností z osobních návštěv na čtyřech akcích pořádaných touto obcí mohu zmínit, že se jednotlivých akcí zúčastnilo max. 25 lidí, a to včetně samotných členů náboženské obce. A to přesto, že akce byly dlouho dopředu avizovány ve sborovém zpravodaji, na internetových stránkách CČSH, na vývěsce před budovou kostela i formou tištěných pozvánek doručených dalším církvím ve městě.

Můj výzkum netrval tak dlouho, abych mohla zodpovědně říci, proč tomu tak je. Mohu se pouze domnívat, že tato situace souvisí se současným způsobem života většiny populace.

Pokud bych se snažila najít nějaké východisko, usilovala bych o určitou reflexi toho, zda akce, které jsou pořádány, jsou tematicky a časově zajímavé.

Dále bych uvažovala o tom, jakým způsobem zjistit a aktualizovat témata, která jsou v současné době pro širší veřejnost přitažlivá a potřebná. Jednou z možností jsou ekumenická setkání vedoucích sborů či komunikace s místní samosprávou.

Druhá výzkumná otázka se zabývala tím, jak je představována sborová diakonie a pastorační služba v konkrétní náboženské obci CČSH.

Jako první se budu věnovat sborové diakonii. Všichni respondenti se shodli na tom, že tato náboženská obec nejde v současné době diakonickou cestou. Respondenti neshledali, že by diakonická služba byla nějak systematicky organizována či zajišťována. Rada starších nemá dle dotazovaných v oblasti této služby žádnou koncepci. Ani při studiu dokumentů jsem nenašla žádný záznam,

který by uváděl, že o diakonické službě probíhá v této náboženské obci nějaká debata.

Na základě rozhovorů se členy společenství i na základě mých návštěv mohu uvést, že řadoví členové i rada starších včetně faráře na tuto službu nahlíží jako na službu, která k církvi neodmyslitelně patří. Pokud se uvnitř společenství objeví nějaká potřeba, je celé společenství schopno na ni reagovat flexibilně (např. pomoc s nákupem staršímu bratru či sestře).

Přijde-li někdo z vnějšku s žádostí o pomoc, zcela jistě není odmítnut. Diakonická služba zde ale probíhá na základní rovině a je zajišťována zejména pastoračními asistentkami. Pokud jim prostředky a možnosti nestačí, vyhledají pomoc u příslušných institucí (např. komunikace se sociálním kurátorem).

Na základě mých zjištění mohu tedy uvést, že z hlediska diakonické služby je společenství schopno zajistit základní úroveň, vyšší cíle (např. vyhledávání osob v těžké životní situaci) si však neklade.

Toto zjištění souvisí s hledáním odpovědi na mou otázku v úvodu práce. A to, zda může existovat nějaká překážka, která brání lidem v místní církvi, aby usilovali o živou diakonickou službu a aby byli vnitřně motivováni pro její konání.

Z vlastní zkušenosti vím, že člověk, který zůstává napojený např. při modlitbě na Boha a prožívá osobní povolání pro tuto službu, je do určité míry motivován. Vidím v tom motivaci na jakési vertikální rovině. Nicméně, opět z vlastní zkušenosti mohu uvést, že je k motivaci ještě potřeba horizontální propojení s druhými lidmi, tzn. že motivace se vytváří také při spolupráci.

Na základě výpovědí respondentů jsem si uvědomila, že v této náboženské obci je motivace pro živou diakonickou službu velmi nízká, protože chybí spolupráce mezi členy sboru v této konkrétní službě. Což mi do jisté míry pomohlo uvědomit si nové možnosti ve způsobech motivace v souvislosti

s nízkým počtem členů aktivních v diakonické službě ve společenství, kterého jsem členem.

Než se budu věnovat pastorační službě, chtěla bych zde ještě zmínit, že i když jsem v úvodu práce uváděla, že se budu věnovat diakonii na sborové úrovni, nakonec se ukázalo, že bude nutné nepominout skutečnost, že CČSH má od roku 1994 vlastní organizaci se samostatnou právní subjektivitou, která působí v sociální oblasti a nese název Husitská diakonie (do roku 2016 Diakonie a misie CČSH)¹⁶⁴. To, že jsem měla určité znalosti o této organizaci, se pak ukázalo jako prospěšné zejména v rozhovorech.

Nyní se tedy již zaměřím na službu pastorační tak, jak je představována v této náboženské obci. Na základě rozhovorů, ale v tomto případě z velké části i díky mému pozorování různých aktivit, jsem poznala, že pastorační aspekty lze nalézt v opravdu mnoha činnostech, které v této obci probíhají.

Pastoračně si zde slouží lidé vzájemně, za hranicemi společenství leží největší část pastorační služby na faráři a pastoračních asistentkách. Respondenti nahlíží na tuto službu církve jako na něco od církve neoddelitelného, co se může dít pouze prostřednictvím lidí, kteří jsou křesťané.

Během rozhovorů jsem zaznamenala, že nikdo z respondentů příliš neodlišoval diakonickou službu a pastorační službu. Naopak jsem na základě analýzy zjistila, že diakonická služba je částečně skrytá za službou pastorační. Diakonickou službu vykonávají především pastorační asistentky, což nepřispívá k vyjasnění toho, co je pastore a co už je diakonie. Což může být v určité situaci kontraproduktivní.

Konkrétně v domově pro seniory je diakonická služba prováděna pouze při službě pastorační a není nijak organizována či domovem pro seniory

¹⁶⁴ V této souvislosti jsem kontaktovala ředitelku Husitské diakonie Mgr. Hedviku Zimmermannovou.

poptávána. Jedná se primárně o jednorázovou pomoc, která občas vyplyne během pastoračního rozhovoru.

Díky zpracování teoretické části (kapitola o pastorační službě – přehled vývoje pastorační péče v CČSH od doby jejího vzniku po současnost) jsem si uvědomila, že i na celocírkevní úrovni dochází někdy k obsahovému prolínání těchto služeb a tím dochází ke splývání pojmů pastorační služba a diakonická služba. Např. k období po roce 1989 je v přehledu vývoje uvedeno, že v rámci pastorační péče probíhá rozvíjení sociálních a diakonických aktivit.

Nyní bych se ještě chtěla krátce věnovat příležitostem a úskalím, která respondenti uváděli v souvislosti s praktikováním diakonické a pastorační služby v místní náboženské obci. Více o tomto píší v části analytické.

Pro účely diskuze chci zmínit dvě úskalí, která respondenti uváděli v souvislosti s diakonickou službou, a to nedostatek lidských zdrojů a nedostatek času. V případě pastorační služby to bylo nastavení hranic, nedostatek znalostí a nedůvěra k církvi jako instituci. Např. problematika moci v pastorační péči, jak jsem se o ní zmiňovala v teoretické části práce, nebyla respondenty vůbec vyslovena.

Co se týká příležitostí, tak v teoretické části práce jsem uváděla mnoho příležitostí pro sborovou diakonii, nicméně respondenti žádné konkrétní příležitosti neuváděli. V případě pastorační služby viděli respondenti příležitost pro pastorační služby za hranicemi vlastního společenství v prostředí škol, nemocnice, knihoven. Ve vlastním společenství zmínili jako příležitost pastoračně sloužit tzv. matrikovým členům.

Nakonec se budu v diskuzi věnovat možnostem spolupráce náboženské obce s okolním společenským prostředím. Pro účely diskuze spojím obě výzkumné otázky, které se spolupráce týkaly. Jde tedy o to diskutovat nad tím, jak probíhá

spolupráce náboženské obce CČSH v rámci ekumeny a s místními necírkevními organizacemi v oblasti diakonické a pastorační služby.

Respondenti uváděli, že v diakonické službě v současné době v této konkrétní náboženské obci CČSH neprobíhá cílená spolupráce, a to ani na ekumenické rovině, ani na rovině spolupráce s necírkevními organizacemi. Jak přibližovali v rozhovorech více, jedná se o to, že se o této službě nevede dialog, nic není plánováno a ani neexistuje žádná koncepce.

Vedení této náboženské obce nevyvíjí v této službě aktivní iniciativu směrem za hranice místního společenství, jak bylo rovněž konstatováno během rozhovorů.

Nicméně respondenti charakterizovali své společenství jako otevřené, což jsem mohla poznat během svých návštěv. V rozhovorech bylo tedy zmiňováno, že pokud by se objevila nějaká potřeba či by se na vedení obce obrátila nějaká instituce s prosbou o spolupráci v diakonické službě, byla by místní obec prostřednictvím svých aktivních členů ochotna ke spolupráci přistoupit.

V pastorační službě probíhá spolupráce konkrétně s místním domovem pro seniory a s domácím hospicem. Na ekumenické rovině jsou měsíční setkávání vedoucích jednotlivých církví vnímána respondenty jako pastorační, jelikož se zde sdílejí společné problémy a předkládají svá společenství ke společným modlitbám. Hledají nová témata a příležitosti pro pastorační službu, a to i za hranicemi svých církví, jako je například společné setkávání křesťanské mládeže.

Ještě bych se v rámci diskuze chtěla věnovat podvojnosti církve, jak jsem ji zmiňovala na několika místech teoretické části práce. Jde o to, že církve má jednak neviditelnou podstatu, která je zahalena tajemstvím a jednak reálnou viditelnou podobu, kdy vystupuje jako instituce. Toto platí o každé jednotlivé místní církvi. Jsem ráda, že díky praktické části práce jsem si tuto skutečnost mohla nově uvědomit a zažít.

V tomto společenství jsou organizovány mnohé aktivity a náboženská obec je součástí spolkového života města, ve kterém se nachází.

Od okolní společnosti se však odlišuje svým posláním, které jí bylo uloženo. Respondenti na prvním místě vždy zmiňovali, že chtějí, aby v tomto společenství lidé žili opravdově, a především na základě Božího slova.

Sebereflexe

V úvodu práce jsem vysvětlovala, že se nevěnuji vlastnímu společenství v této oblasti, protože jsem na samém začátku úvah o mé diplomové práci byla přesvědčená, že by mi chyběl určitý nadhled. Během svého výzkumného záměru jsem ale u sebe zpozorovala, že potřebný nadhled mi občas scházel i tak.

O slovo se často hlásilo moje subjektivní vnímání, které pak přinášelo zejména během analýzy dat hodnotící prvky. Jak jsem zjistila, důvodem proto byl zejména fakt, že jsem na zkoumané oblasti a jevy v náboženské obci nahlížela prostřednictvím své vlastní osoby a vlastních zkušeností. Tyto zkušenosti byly spojeny zejména s mojí rolí vedoucí pobočky diakonie a pak také z mého členství v církvi jiné denominace.

Z tohoto důvodu jsem si pak v mnoha aspektech uvědomovala, že jsem měla tendenci porovnávat, a to stylem, kde je co lepší a kde je co horší. Musela jsem se pak učit, že je potřeba skutečnosti nehodnotit, ale vnímat jevy a skutečnosti jako jiné, s nadhledem, a hlouběji přemýšlet nad příčinami odlišností.

Následně jsem přemýšlela nad tím, jak by v církevním společenství, kterého jsem členkou, přijali někoho, kdo by zde chtěl realizovat podobný výzkum.

Já osobně jsem se cítila v prostředí místní náboženské obce CČSH po všech stránkách přijata. Setkala jsem se vždy s ochotou pomoci mi v čemkoli a měla jsem dostatek prostoru, abych v tomto prostředí mohla svůj výzkum dokončit.

Závěr

V závěru práce se ohlédnu za cílem, který jsem si pro účely tohoto výzkumu stanovila: *Identifikovat klíčové aspekty sborové diakonie a pastorační služby v konkrétní náboženské obci CČSH a objasnit, jakým způsobem probíhá v těchto službách spolupráce náboženské obce s okolním společenským prostředím.*

Za klíčový aspekt diakonické služby v této konkrétní náboženské obci CČSH považuji motivaci k jejímu rozvoji, popř. k vytvoření nějaké koncepce v této službě. V rámci mého výzkumu jsem zjistila, že v mnou sledovaném společenství je úroveň motivace pro diakonickou službu poměrně nízká.

Toto zjištění bylo pro mne důležité z hlediska diakonické služby v mém vlastním společenství. Pokud neexistuje v diakonické službě propojení s druhými lidmi, tzn. že není vytvořena spolupráce, není vytvořen ani prostor pro budování a posilování motivace pro diakonickou službu.

Co se týká služby pastorační, tak jako klíčový aspekt jsem identifikovala její splývání, či někdy dokonce její zástupnost za službu diakonickou.

V úvodu jsme uváděla, že je mojí snahou, v souvislosti se stanoveným cílem, aby diplomová práce pomohla s vyjasněním termínu sborové diakonie a také s vyjasněním vztahu diakonické a pastorační služby.

Tento záměr se mi podařilo naplnit minimálně na úrovni konkrétní náboženské obce. Samotný výzkum, který zde probíhal, přispěl k tomu, že si respondenti uvědomili, co vlastně tyto dvě služby znamenají. Někteří respondenti si dohledávali potřebné informace a byl u nich v této oblasti vzbuzen zájem.

Na základě studia odborné literatury jsem zjistila, že pojem diakonická služba jako takový není jasně vymezen ani na celocírkevní rovině, kde je tato služba nazývána různě (např. charitativní aktivity, křesťanská služba lásky, sociální práce, charita, sociální podpora aj.).

Dále jsem v úvodu uvedla, že se budu snažit zjistit, zda mohou církve a lidé v nich prostřednictvím diakonické a pastorační služby vytvářet prostor pro spolupráci v místě, kde působí. To se pojí s druhou částí hlavního cíle práce – objasnit, jakým způsobem probíhá v těchto službách spolupráce místní církve s okolním společenským prostředím.

Na základě informací z odborné literatury a mého výzkumu se domnívám, že aby mohla místní církev spolupracovat s okolním prostředím a tím vhodně reagovat na společenské otázky a na situace, které se vyskytují v místě, kde tato církev působí, mohlo by pomoci, kdyby její představitelé podrobněji znali konkrétní potřeby dané lokality. Jinak řečeno jde o to, aby místní církev měla analytické znalosti o tom, jak by mohla sloužit v kontextu místa, ve kterém se nachází.

To, jestli církev bude chtít být církví společensky angažovanou, tzn. vyvíjet angažovanost pro místo, kde žije, záleží zejména na postojích jejích členů. Na vedoucích představitelích církví pak závisí to, jestli se budou jednotlivé služby v církvi rozvíjet. Lidé v církvích mohou určitě prostřednictvím diakonické a pastorační služby vytvářet prostor pro spolupráci v místě, kde působí. Záleží jenom na tom, jestli budou mít zájem, jaké si určí priority a zda k tomu budou vhodně motivováni.

Uvědomuji si, že v případě kvalitativního výzkumu nelze zobecňovat. Práce se zaměřila pouze na jednu místní církev z mnoha dalších, jinak specifických. Nicméně ve svém výsledku může vést k perspektivnímu zamyšlení se místních církví nad otázkami nastavení možné spolupráce v oblasti diakonické a pastorační služby. I mně se otevřely nové obzory a objevila jsem nové podněty zejména v oblasti diakonické služby na sborové úrovni ve společenství, jehož jsem členkou.

Seznam literatury a dalších zdrojů

90 let Církve československé husitské: sborník. Praha: Církev československá husitská ve spolupráci s Náboženskou obcí CČSH, 2010. Blahoslav. ISBN 978-80-7000-047-2.

ALLMEN, Jean-Jaques von. *Biblický slovník.* 2. vyd., fotomechanický přetisk vyd. z r. 1987. Praha: Kalich, 1991. ISBN 8017-180-4.

BUTTA, Tomáš. *VIII. sněm Církve československé husitské: průběh, dokumenty, poselství.* Praha: Církev československá husitská, 2014. Blahoslav. ISBN 978-80-7000-103-5.

BUTTA, Tomáš. *Pastorační péče v církvi.* Praha: Církev československá husitská, 2017. Blahoslav. ISBN 978-80-7000-137-0.

FILIPI, Pavel. *Církev a církve: kapitoly z ekumenické eklesiologie.* Brno: CDK, 2000. ISBN 80-85959-58-5.

Gratia autem Dei sum id quod sum et gratia eius in me vacua non fuit: pocta profesorovi Zdeňku Kučerovi k osmdesátým pátým narozeninám. Editor Jan Blahoslav LÁŠEK, editor Kamila VEVERKOVÁ, editor Jiří VOGEL. Chomutov: Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze v nakl. L. Marek, 2015. Pontes pragenses, sv. 74. ISBN 978-80-87127-70-4.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace.* 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0219-6.

JUNGROVÁ, Pavlína. *Diakonie a misie CČSH na počátku 3. tisíciletí,* diplomová práce 2003, Praha, archiv knihovny Husitské teologické fakulty UK.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Pastorální péče.* Praha: Oliva, 2000. Studijní texty Evangelikálního teologického semináře v Praze, sv. 4. ISBN 80-85942-42-9.

KUČERA, Zdeněk, Jiří VOGEL a Martin CHADIMA. *Víra a služba: společenství Církve československé husitské v myšlení a praxi.* Chomutov: L. Marek, 2012. Pontes pragenses, sv. 59. ISBN 978-80-87127-38-4.

KÜNG, Hans. *Krédo: Apoštolské vyznání víry dnes?.* Praha: Vyšehrad, 2007. Teologie. ISBN 978-80-7021-899-0.

LIGUŠ, Ján, Tomáš BUTTA a Pavel KOLÁŘ. *Kazatelství v kontextu tradice a přítomnosti: studie z homiletiky*. Chomutov: L. Marek, [2014]. Pontes pragenses, sv. 73. ISBN 978-80-87127-69-8.

LOCHMAN, Jan Milič. *Krédo: základy ekumenické dogmatiky*. Přeložil Bohuslav VIK. Praha: Kalich, 1996. ISBN 80-7017-960-0.

MARTINEK, Michael. *K čemu jsou křesťanské církve?* Brno: Cesta, 2012. ISBN 978-80-7295-145-1.

MARTINEK, Michael. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. 2. vyd. Praha: Jabok, 2010. ISBN 978-80-904137-6-4.

MARTINEK, Michael. *Přehled křesťanských církví a jejich aktivit v ČR*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1116-7.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.

Nový biblický slovník. 2. vyd. Editor J. D. DOUGLAS. Praha: Návrat domů, c2009. ISBN 978-80-7255-193-4.

OPATRŇÝ, Aleš. *Pastorální teologie pro laiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016. Bibliotheca Theologica. ISBN 978-80-7465-237-0.

OPATRŇÝ, Michal a Markus LEHNER. *Teorie a praxe charitativní práce: uvedení do problematiky: praktická reflexe a aplikace*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. Scientia, sv. 5. ISBN 978-80-7394-214-4.

Otevřené dveře: soubor statí katedry biblistiky. Editor Jiří BENEŠ. Brno: L. Marek, 2010. Pontes pragenses, sv. 57. ISBN 978-80-87127-27-8.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Teologie služby: kniha (nejen) pro ty, kdo se věnují křesťanské charitě a diakonii*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. Teologie. ISBN 80-7192-748-1.

RUTRLE, Otto. *Pomoc nejvzácnější: příručka pro laickou práci pastorační v církvi československé*. Praha: Ústřední rada Církve československé, 1948.

RUTRLE, Otto. *Základní problémy duchovní péče*. Praha: Ústřední rada církve českomoravské, 1940. Knihovna Náboženské revue Církve českomoravské. Dostupné také z: <http://alephuk.cuni.cz/CKIS-28.html>

SALAJKA, Milan. *Křesťanská církev ve své duchovní aktivitě a práci: obzor praktické a pastorální teologie*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-655-4.

SALAJKA, Milan. *Křesťanská víra, církev a bohosloví: teologická abeceda prof. Dr. Zdeňka Trtíka: praktický výběr ze studií v Náboženské revui a Theologické revui Církve československé (husitské)*. Praha: Církev československá husitská, 2004. Rozhledy víry, sv. 18. ISBN 80-7000-241-7.

SALAJKA, Milan. *Portrét Církve československé husitské*. Praha: Církev československá husitská, 2007. Blahoslav. ISBN 978-80-7000-876-8.

SALAJKA, Milan a David TONZAR. *Sylabus praktické teologie*. Praha: Husův institut teologických studií v Praze, 2005. Učební texty Husova institutu teologických studií v Praze. ISBN 80-7000-253-0.

SALAJKA, Milan. *Teologie a praxe církve: praktická teologie křesťanského západu: ekumenismus*. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0102-8.

SÁZAVA, Zdeněk. *Církev československá husitská: jubilejní zamyšlení nad svědectvím CČSH a jeho ohlasem*. Praha: Blahoslav, 2000. Rozhledy víry, sv. 14. ISBN 80-7000-027-9.

Společenství: Diakonie žitá, poskytovaná, vyučovaná., Praha, 2012, konferenční materiál Evangelické teologické fakulty UK

STRAUSS, Anselm a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

SURYNEK, Alois, Růžena KOMÁRKOVÁ a Eva KAŠPAROVÁ. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-4.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.

Theologická revue: náboženský dvouměsíčník Husitské teologické fakulty University Karlovy v Praze. Praha: Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze; Roč. 79, č. 3/4, 2008. ISSN 1211-7617.

Theologická revue: náboženský dvouměsíčník Husitské teologické fakulty University Karlovy v Praze. Praha: Husitská teologická fakulta Univerzity Karlovy v Praze; Roč. 89, č. 1, 2018. ISSN 1211-7617.

TONZAR, David. *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*. Praha: Karolinum, 2002. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0499-X.

Základy víry Církeve československé husitské se stručným komentářem: přijaté na 1. zasedání VI. sněmu dne 17. října 1971 jako oficiální nauková norma ve znění, vydaném ústřední radou v roce 1958, č.j. 1554/71 - I/1. Novelizovány na 3. zasedání VII. sněmu dne 27.-28. srpna 1994, vyhlášeny v Úředních zprávách č. 2/1994. Stručný komentář k Základům víry CČSH a některým jejich formulacím přijatý na 6. zasedání VIII. sněmu dne 17.-18. 10. 2014, vyhlášený v Úředních zprávách č. 3/2014 dne 21. 10. 2014. Praha: Církev československá husitská, 2014. Blahoslav. ISBN 978-80-7000-106-6.

Internetové zdroje:

BIBLE, Český ekumenický překlad, Česká biblická společnost [online]. 2008 Dostupné z: <http://www.dumbible.cz/>; <http://www.biblenet.cz/>

BINON, J. *Ethical Implications of Diversity in Pastoral Care: Power at Play?* *Journal of Spirituality in Mental Health* [online]. 2012, 14(1), 2 - 22 [cit. 2018-11-06]. DOI: 10.1080/19349637.2012.642660. ISSN 19349637. Dostupné z: <https://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=79acb706-46d7-4060-936e-e4d957e1b8d6%40sessionmgr102>

BUESSING, Arndt, Eckhard FRICK, Christoph JACOBS a Klaus BAUMANN. *Spiritual Dryness in Non-Ordained Catholic Pastoral Workers*. *RELIGIONS* [online]. 2016, 7(12) [cit. 2018-11-10]. DOI: 10.3390/rel7120141. ISSN 20771444. Dostupné z: <https://www.mdpi.com/2077-1444/7/12/141>

BUTTA, T., *Z počátků křesťanské diakonie* [online]. 2008 [cit. 2018-10-15]. Dostupné z: <https://www.cesh.cz/view.php?id=648>

KALENSKÝ, J. *Historie sněmů CČSH, Sněmy CČSH do roku 1994* [online]. 2007 [cit. 2018-10-15]. Dostupné z: <https://www.cesh.cz/view.php?id=43>

KOLÁŘ, Pavel. *Identita CČSH v kontextu duchovní správy*. *Theologická revue*. 2015, 86(4), 371-382. ISSN 1211-7617. Dostupné z: https://htf.cuni.cz/HTF-540-version1-thr_2015_4.pdf

LEHTSAAR, To3nu a Maire IVANOVA. *Opportunities for church related pastoral counseling in Estonian evangelical churches*. *International Journal of Practical Theology* [online]. 2011, 15(2), 279-292. DOI: 10.1515/IJPT.2011.038. ISSN 14306921. Dostupné z:

<https://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=778c02b5-ffc3-4af9-8096-e5c41bda7c85%40sessionmgr4006>

Organizační řád CČSH [online].

Dostupné z: <https://www.cesh.cz/dokumenty/891-organizacni.pdf>

Řád duchovenské služby CČSH [online].

Dostupné z: <https://www.cesh.cz/dokumenty/1583-priloha-c-1-4-uz-c-4-2013-rad-duchovenske-sluzby-novelizace-2013.pdf>

SMIT, Guillaume h. Pastoral ministry in a missional age: towards a practical theological understanding of missional pastoral care. *Verbum et Ecclesia* [online]. 2015, 36(1), 1-8 [cit. 2018-12-08]. DOI: 10.4102/ve.v36i1.1382. ISSN 16099982.

Dostupné z:

<https://verbumeteclesia.org.za/index.php/ve/article/view/1382/2367>

Statut Husitské diakonie [online].

Dostupné z: <https://www.cesh.cz/dokumenty/2889-priloha-c-1-2-statut-husitske-diakonie.pdf>

Sylabus předmětu Reflektovaná mezioborová praxe [online]. Dostupné z:

https://web.etf.cuni.cz/ETFN-614-version1-etf-reflekt_meziobor_praxe_2018_verze_11_5_2018.pdf

Ústava CČSH [online]. Dostupné z: https://www.cesh.cz/dokumenty/2232-518-ustava_2008_web.pdf

VOGEL, Jiří. Perspektivy a poslání církve v současné společnosti. *Theologická revue*. [online] 2015, 86(1), 36-45. ISSN 1211-7617. Dostupné z: https://htf.cuni.cz/HTF-540-version1-thr_2015_1.pdf

VOGEL, Jiří. Struktura identity CČSH. *Theologická revue*. [online] 2015, 86(4), 389-396. ISSN 1211-7617. Dostupné z: https://htf.cuni.cz/HTF-540-version1-thr_2015_4.pdf

YUN, Janghun. Building the local church in South Korea through a needs-oriented diaconal ministry. *HTS Theological Studies* [online]. 2012, 68(2), 47-56 ISSN 20728050.

Dostupné z: <http://www.scielo.org.za/pdf/hts/v68n2/v68n2a08.pdf>

Přílohy

Příloha č. 1: Informovaný souhlas

Vážená sestro,

dovoluji si Vás oslovit s prosbou o spolupráci.

Studuji na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy navazující magisterský program, obor Křesťanská krizová a pastorační práce-diakonika.

V rámci tohoto studia píš diplomovou práci s názvem „*Náboženská obec Církve československé husitské z perspektivy diakonické a pastorační služby*“. Pro realizaci praktické části práce-výzkumu jsem si vybrala náboženskou obec CČSH, které jste členkou.

Tímto bych Vás tedy chtěla požádat o účast na projektu mé diplomové práce, kdy Váš podíl bude spočívat v tom, že mi poskytnete rozhovor, který z důvodu přesného zachycení Vašich sdělení budu nahrávat na diktafon. Rozhovor následně přepíši a provedu jeho analýzu.

Se všemi daty z rozhovoru, a to jak v prepisech, tak v citacích v diplomové práci bude zacházeno tak, aby byla zachována Vaše anonymita.

Nahrávka rozhovoru i jeho přepis bude sloužit pouze pro potřeby autorky diplomové práce tj. Bc. Vladimíry Šlancové, která si je ponechá u sebe pro případnou další výzkumnou činnost v oblasti diakonické a pastorační služby církví, a to maximálně po dobu tří let od obhájení diplomové práce. Autorka prohlašuje, že záznam z rozhovoru a jeho přepis žádným způsobem nezneužije, neposkytne je dalším osobám a po uplynutí uvedené doby záznam smaže a přepis skartuje.

Vaše účast na rozhovoru je dobrovolná, a pokud by pro Vás byly některé otázky nepříjemné, máte plné právo na ně neodpovídat nebo můžete rozhovor kdykoli ukončit a z jeho realizace odstoupit. K rozhovoru bychom se sešli pouze jedenkrát a odhaduji jeho maximální délku na hodinu a půl.

Velmi si vážím Vašeho času a ochoty. Děkuji.

Bc. Vladimíra Šlancová,

podpis.....

Potvrzuji, že jsem přečetla výše uvedené informace. Měla jsem možnost se ptát a každá otázka, kterou jsem položila, mi byla srozumitelně zodpovězena. Dobrovolně souhlasím se svou účastí na projektu uvedené diplomové práce a v té souvislosti souhlasím s poskytnutím rozhovoru, který může být nahráván na diktafon. Souhlasím s tím, že autorka si může nahrávku rozhovoru a jeho přepis ponechat pro svoji případnou další výzkumnou činnost po dobu tří let od doby obhájení diplomové práce.

Jméno účastníka rozhovoru:

Podpis účastníka rozhovoru:

Datum:

Příloha č. 2: Scénář jednoho rozhovoru

Rozhovor (hloubkový, polostrukturovaný) se koná na základě předchozí domluvy a se svolením je nahráván na diktafon. Před samotným rozhovorem je předložen informovaný souhlas. Jako prostředí k rozhovoru byla vybrána kancelář v budově náboženské obce. Na začátku rozhovoru je připomenut jeho cíl a také charakteristika diplomové práce. Dále je respondent/ka seznámen se strukturou rozhovoru a je mu/jí připomenuto, že bude trvat maximálně hodinu a půl.

Nejprve se zaměřuji na otázky, které se věnují konkrétní náboženské obci. Např.:

- ✓ Vnímáte či pozorujete během doby Vašeho působení v náboženské obci nějaké zásadní změny v jejím fungování?
- ✓ Čím je dle Vás tato NO charakteristická?
- ✓ Jak byste charakterizoval/a toto společenství v oblasti podpory druhých a spolupráce uvnitř obce?
- ✓ Co pokládáte za dobré příklady křesťanské praxe obecně?
- ✓ Co pokládáte za nezbytné předpoklady životaschopnosti náboženské obce?
- ✓ Jak byste charakterizoval/a spolupráci s ostatními církvemi ve městě?
- ✓ Jak vidíte spolupráci obce s necírkevními organizacemi ve městě?

Další skupina otázek se týká konkrétně diakonické služby. Např.:

- ✓ Jak byste charakterizoval/a sborovou diakonickou službu zde?
- ✓ Kolik času a prostoru je věnováno této službě?
- ✓ Jakou konkrétní podobu tato služba má?
- ✓ Kdo se na této službě nejvíce podílí?
- ✓ Na jaké aktivitě by se v této službě mohla podílet celá obec?
- ✓ Jakým způsobem je možné v diakonické službě spolupracovat s ostatními církvemi a také s necírkevními organizacemi ve městě?
- ✓ Jaká činnost v této oblasti se Vám již podařila ve spolupráci s církevními a také s necírkevními organizacemi ve městě?
- ✓ Jaké vnímáte úskalí, limity v této službě?
- ✓ A naopak jaké vnímáte příležitosti pro sborovou diakonii s výhledem do budoucna?

Další skupina otázek se věnuje pastorační službě. Např.:

- ✓ Čím je pro Vás pastorační služba?
- ✓ Jaké konkrétní viditelné prvky pastorační služby jsou zde praktikovány?
- ✓ Kdo se na pastorační službě podílí?
- ✓ Na koho se lidé obvykle obracejí v případě, že potřebují pastorační rozhovor?
- ✓ Slouží si lidé v obci vzájemně? V případě, že ano, jak?
- ✓ Jak vnímáte (a realizujete) propojení pastoračních (diakonických) aspektů v bohoslužbě?
- ✓ Jakým způsobem je pastorační služba praktikována vně obce, za její hranice, do okolní společnosti?
- ✓ Jak v této oblasti probíhá spolupráce s ostatními církvemi a s necírkevními organizacemi ve městě?
- ✓ Jaké v pastorační službě vnímáte limity, úskalí?
- ✓ A naopak jaké vnímáte příležitosti pro pastorační službu s výhledem do budoucna?

Závěrečné otázky. Např.:

- ✓ Je něco, na co jsem se neptala a Vy to vnímáte v tomto tématu jako důležité?
- ✓ Je něco, co jste si uvědomil/a k tématu diakonické služby, pastorační služby i v oblasti spolupráce, při našem rozhovoru?
- ✓ Byla nějaká otázka pro Vás složitá či problematická? Pokud ano, proč?

Moc děkuji za umožnění rozhovoru a za Váš čas.

Příloha č. 3: Přepis jednoho rozhovoru

T = tazatelka

R = respondent

Nejprve došlo k neformálnímu úvodu. Následně byl předložen informovaný souhlas a po jeho podpisu byl respondent pozorně na to, že zapínám diktafon.

T: Jak jste v této církvi dlouho?

R: No tak já jsem tady dvacet let no.

T: A vnímáte nějaké zásadní změny v této náboženské obci za doby vašeho členství tady?

R: Já musím říct, že nějaké výrazné změny nepozoruji, kromě toho, když se nám vymění farář, to je samozřejmě výrazná změna, ale jinak. Předtím to byl náhled člověka o dvacet let mladšího...

T: Jasně, takže se v tom prolínají nějaké osobní věci, doba, ta přináší do církvi změny..... Takže spíš myslím změny v obci.

R: No tak ve sboru samozřejmě jedna velká radikální změna je, že stárnou ty lidi, co tady byly aktivní a jako drželi ten sbor, ta generace prostě. Když já jsem sem přišla, tak děti, co byly v první třídě, tak teď je to ta generace, co má děti, a prostě ty úplně nejaktivnější členové, těm bylo jako mně teď, někteří byli mladší čili tedy kolem čtyřiceti, pětatřiceti let, teď jsou o dvacet let starší a ti senioři, co byli jako mladší senioři, tak někteří prostě už nemají ty síly, je jim devadesát, osmdesát. Prostě ty síly ubývají a teď vidíme, že je to na nás, aby ta naše generace to teď začala držet, jo.

T: A mladá generace, mládež, ta tady je?

R: No to si myslím, že to máme obrovský štěstí, protože my máme opravdu hodně dětí v našem sboru. Já, když jsem sem přišla, tak tady byla...my jsme skoro ještě patřili do mládeže, když jsme sem přišli...a pak tady byla taková ta generace jako níž, než jsme my, jako těch deset let. Ty teď už sami nejsou v mládeži a jsou tady děti naše, naší generace. Je tady několik rodin, takže my, když jedeme na dovolenou, tak dáme dohromady tak dvaadvacet dětí, který se pohybují ve věku od jednoho po čtrnáct let. Jo a už teď musíme skupinkovat. Čili generačně, jak jsem tady dlouho, tak hlavně cítím tu změnu generační. Prostě a že je to na nás, jestli ten sbor udržíme v takovém prostě aktivním módu. Hlavně na tom mi záleží, jako samozřejmě církve, to netvrdím že ne, ale vždycky církve tvoří ty jednotlivé sbory, jo.

T: Já jsem slyšela takové postesknutí si mezi řádky, že nejsou moc muži...

R: To jedna sestra se za to dost často modlí. Mužů je jako nevím, jak je to u vás ve vašem sboru, ale prostě všeobecně mi přijde, že celkově je v církvi mužů méně. Aktivních mužů je tady tak pět šest, což je nepoměr k těm ženám.

T: A přicházejí noví lidé sem do společenství?

R: No přichází no, určitě, některý nový přichází anebo roste ta generace, proměnily se ty děti, jo. Už mají rodinu, jo čili, buď takovým způsobem anebo teď přišla rodina celá nová i s dětmi, takže jo přichází, ale není to samozřejmě nějak velký množství jo, ale přichází

T: A co se týká tedy charakteristiky obce?

R: Když řeknete náš sbor, naše náboženská obec, tak já prostě se musím jenom usmát jo, protože já prostě náš sbor miluju. Jako náš sbor je charakteristický pevnými rodinnými vazbami, až takovou úplně tou, to jádro, teď nemluví...víte, že ty sbory mají určitý vrstvy...ale to jádro sboru je velmi pevný, ty lidi hodně spolu drží, modlí se za sebe, dost se tady dbá na Boží slovo, a aby to bylo podle Božího slova, a to je prostě...děláme ty společný pobyty jo. Jako blízkost vzájemná a prostě ty vazby, ty jsou pro mě opravdu hodně důležité. A myslím si, že v tomhle světě je to málokdy. Jo něco jiného je křesťanský sbor a něco jiného je nějaký spolek, který se schází za účelem něčeho, ale tohle je opravdu prostě Boží sbor, jo. Boží slovo, ta láska prostě těch lidí k sobě...

T: Vlastně jste mi odpověděla na otázku, že oblast podpory druhých je v této náboženské obci velká a že spolupráce uvnitř náboženské funguje. A co pokládáte obecně za dobrý příklad křesťanské praxe. V praktické věci. Co může církev dát společnosti?

R: Návrat k hodnotám, já si myslím jako návrat k hodnotám, tradičním, rodina, manželství a prostě toto. To se netýká prostě vyloženě jenom víry, ale víme všichni, jak to je, že ty rodiny se teď jako rozpadají, manželství bývá problém. Já si myslím prostě že návrat k tradičním hodnotám určitě. A my se tady taky vlastně učíme péči o ty slabší, a to taky můžeme dát těm, tomu vnějšímu světu jo, jak se naučit pečovat o slabší a prostě, aby to nebylo něco za něco, prostě slabší, starší generace, slabší pomůžeme jim, navštívíme je, uděláme jim radost. Nebo děti, brát na sebe ohled jo, prostě to si myslím, že církev může dát.

T: A jak myslíte, že si tedy vedou církve v dnešní společnosti?

R: Že se jako vyprazdňuje ten pojem církve, jaký byl původně a lidi to chápou jako organizaci, ale prostě marná sláva, když se jde zpátky jakoby do Božího slova, tak tam je neopouštějte svá shromáždění čili je to o nás ta církev, je to o nás, o těch členech, každopádně lidi, já si třeba myslím, že u nás v tomto státě se to stalo tím obdobím, který tady bylo, tím že tady byl komunismus, tím že prostě ta víra byla z těch lidí vytloukána prostě a bylo to jako tabu téma. Čili teď postupně se to tak jakoby probouzí a trvá to delší dobu, vždyť ta doba

komunismu trvala dlouho čili nemůžeme předpokládat, že ten návrat bude jakoby tak rychlý, ale myslím si, že mladý lidi chtějí, že hledají, že hledají to, co je přesahuje, něco musí být. No ale prostě organizace děsí.

T: Že spíš taková ta osobní, intimní spiritualita, ale ta instituce je problém no, taky mám tu zkušenost.

R: Prostě je to o tom, že ten Ježíš tady je a děláme to pro Ježíše, ne proto ... je to prostě. No já si myslím, že lidi hledají ten vztah, vždyť je dnes spousta takových terapeutických skupin a těch poraden jo. Já si prostě myslím, že ty lidi ve skutečnosti přirozeně tíhnou k tomu, že někoho takto potřebují, že potřebují ten vztah lásky a že nevědí, ty, co nikdy nevěřili, neslyšeli o tom, tak to hledají v nějakém společenství těch lidí. A když je jim tam dobře, tak se k tomu přikloní. Já si myslím, že ty lidi ten vztah potřebují, že ve skutečnosti my jsme tak uzpůsobený, abychom dělali společenství, abychom ho tvořili, abychom byli jeho součástí.

T: A teď k té diakonické službě. Tak já vím, že jste tady měli šatník, který pak skončil, pak že je tady menší potravinová pomoc, nějaká finanční ... a máte v církvi nějakého člověka, který se tímto vyloženě zabývá, má tu diakonickou službu někdo na starost? Jak vůbec je tady nastavena sborová diakonie?

R: Co se týká těch oděvů, dřív nebyly ty krabice na sbírku těch oděvů a toho, tato místnost byla plná, oni z Bruntálu sem jezdili. Já sem přišla, a to už tady bylo, to většinou obhospodařovala sestra...

T: A jaký jste s tím měli zkušenosti, jak to lidi využívali?

R: Romové sem chodili, bezdomovci, ale nebylo to moc jo. Ale víc toho využívali lidi, co sem házeli, když už jsme to přestali. Tak se toho zbavovali, protože oni by to pak museli někam dát, do lesa nebo kam? A z toho Bruntálu někdy vůbec dlouho nejeli, tak se to tady hromadilo, že to bylo až ke stropu.

T: A v Bruntále je co?

R: Tam je zpracování toho, oni z toho dělali nějaký koberce...

T: V Bruntále nebo v Broumově?

R: Nebo Broumov.

T: Jojo Diakonie Broumov.

R: Ale je to taky proměna těch let jo. Jako před dvaceti lety to bylo jinak s těmi oděvy, teď prostě je plno jiných možností, jak sehnat levně oděvy. Nebo často se k nim dostanou i zdarma čili teď už jakoby diakonie tímhle směrem není moc smysluplná, bych řekla no.

T: A u těch potravin?

R: Vedeme takový fond, kam mi ze sboru dáváme nějakou korunu vždycky a za ty peníze, co se vyberou, tak se nakoupí potraviny, protože sem chodí většinou stále stejní ti bezdomovci nebo ti lidé, kteří se necítí dobře a vědí, že tady prostě nějaký jídlo dostanou. Že je vezmeme do tepla, někdy si tady třeba sedlí, dali si čaj, i když bylo sdílení.

T: A oni sami přijdou, osoby bez přístřeší o Vás zkrátka vědí?

R: Přijdou, no vědí. No dokonce i někteří už jako stále.

T: A chodí i v neděli na bohoslužby?

R: Přijdou v neděli na bohoslužbu, protože se tam můžou ohřát čili prostě využijí toho a vědí, že většinou nějakou pomoc dostanou. My jsme říkali, že teď už peníze bychom neradi dávali čili jsou tady členové, kteří sem třeba dají potravinový lístek nebo jim dáváme to jídlo. A pak je odkazujeme, máme tady z Červeného kříže informace o tom krizovém centru a tam je odkazujeme, víme, kam je poslat, aby jim bylo pomůženo, protože zase ty kapacity u nás na tuhle práci nejsou takové.

T: A přehled o dalších službách ve městě máte?

R: No já si tedy myslím, že jich tu moc není, že to krizové centrum má ten Červený kříž.

T: Ano co se týká osob bez přístřeší, tak ano. Ale co se týká jiných služeb, např. že tady je probační a mediační služba, že tady je Člověk v tísni..., co se týká těch sociálních služeb, jestli je tady nějaká informovanost, kam člověka v případě potřeby odeslat?

R: Člověk v tísni ano, azylový dům pro matky s dětmi... Jo, většinou si myslím, že bych si věděla rady, kam ho odeslat.

T: Kolik času a prostoru je té službě věnováno?

R: To je různý, podle toho, jak ty lidi dorazí. Nejvíce asi v zimě že jo, co se týká té péče ven. A ve sboru, když se něco vyskytne, tak to se řeší hned.

T: Vedete v této oblasti nějaké porady, konzultace...?

R: Ano s farářem a s radou starších samozřejmě, ta vždycky, i když tady byly třeba problémy s určitým bezdomovcem, tak to se řeší v rámci rady starších a s farářem...

T: Hmm

R: Sem chodili ještě dost Romové jo, romský děti a my jsme je doučovali. Jedna sestra ještě chodí do jedné rodiny, ale ty děti už sem přestali chodit, já si myslím, že mají někde nějaký zázemí...

T: Zázemí?

R: Ono to prostě záleží na tom, co ten život jakoby přinese, jakou situaci. Jinak jakoby my vyloženě samozřejmě jakoby tyto situace nevyhledáváme. Spíš, jak ty situace přichází čili teď to ve výročních zprávách není, protože tu péči dělá členka našeho sboru dobrovolně, která není pastorační asistentka, ale protože jí znají, mají k ní důvěru, tak ona tam prostě dochází.

T: Byl tady dříve sociální odbor a ten už nefunguje?

R: Ne, to už ne. Ale pořád pomáháme, má to ale svoje hranice... přišli jsme na to, že se v tom může skrývat nebezpečí, už nedáváme peníze, koupíme jízdenu, vyzvedneme léky.

T: A vy tyto lidi i evangelizujete?

R: Málokdy. Ten jeden člověk, co sem chodil, ten se tu i modlil nebo prostě šel sem hledat...nejdřív se modlil, pak něco potřeboval, pak jsme zjistili, že je psychicky nemocný, což je taky těžký to rozpoznat. Ale to sem pak já řešila s jeho sociálním kurátorem, vím zase kam se obrátit. Čili pak jsme řešili, jak zabránit tomu, aby nedošlo k nějakým problémům. Ale to je takový specifický. Těžko člověk může určit, co za člověka to je.

T: Takže spolupráce s magistrátem je?

R: Ano, tam probíhala v tomhle duchu. A my s městem spolupracujeme poměrně dobře i v jiných oblastech.

T: Myslíte si, že spolupráce s ostatními církvemi a s jinými organizacemi sociálními v této oblasti je možná?

R: To si myslíme, že možná je, spolupráci se nijak nebráníme, ale zároveň ji nijak nevyhledáváme, teď třeba pastoři našeho města mají ta společná ekumenická setkání, díky Bohu za ně, kde právě si sdělí všechny možný informace a my je potom můžeme použít. Tam jsme se i dozvěděli třeba zrovna o tomhle člověku problematickém, že chodí i do jiných církví a jaké tam zase probíhaly s ním záležitosti čili spolupráce ano. A v rámci církví teď si myslím, že je výborná, že ti pastoři se znají a že i my se často potkáváme na těch akcí církví...Máme třeba u evangelíků ty karnevaly...a alianční týden a den modliteb bývá, takže tam ta spolupráce je. Přes tu diakonii moc ne, protože si myslím, že nemáme tu službu tak nastavenou, abychom v takovém měřítku, prostě aby to šlo.

T: Aha...

R: Já si myslím, že naše církev je specifická tím, že jsme v synagóze a že jsou tady pořád vzpomínky na ty původní židovský členy tohoto sboru, jsou tady

k tomu akce, je tady výstava... a to je dost významná věc tady. Je to svatý místo, promodlený místo, byly tady fakt těžké věci.

T: O úskalích a limitech této služby už jsme trochu mluvily....

R: Ano ty jsou a je fakt, že my nejsme specialisti na to. Člověk v tísní a Červený kříž tyhle pomáhající organizace...

T: Ale tam chybí ten duchovní rozměr.

R: Tam chybí ten duchovní rozměr, ale zase školí je na tu práci, školí je v psychologických tématech oborech, což...

T: Takže myslíte si, že je pro tu službu důležitý i vzdělání?

R: Já si prostě myslím, že my touhle cestou tolik nejdeme, že my nejdeme cestou diakonickou, záleží na tom, prostě co nese příležitost, vyloženě nejsme zaměřený na to, abychom šli ven s diakonickou pomocí. Důležité je vzdělání, ale i povolání a úkol pro tu konkrétní obec. Já si myslím, že naše obec má dar v těch dětech, a tak si myslím, že teď máme za úkol zúročit to, co máme před sebou. Máme před sebou děti, ty tady jsou a něco bychom jim měli předat. Jo, že vždycky přijdou ty úkoly. Jako kdysi v tom roce 2007 tady bylo něco tímhle směrem, pak to postupně ustalo. Že si prostě myslím, že přichází různé úkoly, a že my se máme stavět k těm výzvám, které přichází.

T: A teď tedy k pastoraci. Čím je pro vás pastorační služba?

R: No já jsem člověk, který se rád rozdává. Je to pro mě hodně, dá se říct, důležitý, abych cítila, že jsem tady na světě vůbec k něčemu, jako schopná. No že můžu pomoc těm lidem, v domově důchodců v LDN... Pro mě to je hodně.

T: Je pro Vás zaměnitelná duchovní péče a pastorační péče?

R: No, záleží na tom, jestli je mířená do sboru nebo mimo sbor. My vlastně pastorační péči bychom měli poskytovat převážně členům našeho sboru jo, který jsou věřící a s těmi potom ty pohovory jsou trošku jiný. Já třeba chodím za tou jednou sestrou, a to je členka naší církve a s tou si čteme z Bible, povídáme si o Bohu. Zároveň se ale i sdílí ze svého života čili tam je to pastorační a duchovní spojeno do jednoho. Když potom chodíme do toho domova seniorů, tak jsou tam naši členové, jsou tam členové jiných církví, kteří mají zájem chodit za nějakým pastorem a pak tam přijdou lidi, kteří vůbec nikdy nebyli v církvi, ale kteří stojí o to tam chodit. Čili tam potom se ta práce trochu liší, jo že někde je ten rozhovor spíš osobní to, co se týká dole té pobožnosti, tak ta je duchovní ale ty jednotlivé rozhovory, když pak chodíme, zvlášť, když pak chodíme, tak to už je trošku něco...jiného. Čili jinak se liší pastorační péče, když jdu do rodiny s dětmi, kteří jsou tady ve sboru. Ale musím říct, že žádnou rodinu, za kterou bych chodila mimo sbor, nemám. Tak vždycky se to týká duchovní a pastorační

péče dohromady. Máme snad to rodinu romskou, tam chodí ta sestra, tak tam je doučuje a dělá víc spíš ty praktický věci, než že by dělala duchovní práci. Jo že opravdu hodně záleží, jestli je to do sboru, jestli to je pro naše členy anebo jestli to je ven z církve.

T: Tak pro vlastní členy je to duchovní péče a pro ostatní je to pastorační rozhovor?

R: No, pastorační rozhovor možná s nějakou evangelizací, trošku tak no, ale je to o osobním přístupu.

T: Takže ta hranice je tam hrozně tenká.

R: Ano, je velmi. Já bych řekla, že duchovní péče souvisí i s tím třeba, když máme ve středu biblickou a před tím máme sdílení, tak tam se může každý svěřit se svými problémy. A něco podobného děláme v tom domově důchodců. Tam jsou ty pobožnosti, ale máme taky sdílení, kdo chce řekne, kdo nechce neřekne a tím pádem i víme, co se v nich za ten týden třeba odehrává. Někdy je to hlubší, někdy je to tak, že jenom řeknou jako dobrý, ale někdy opravdu se tam řeší problém, kdy ten senior se otevře. Jednak se mi poučíme, dozvíme se úžasný věci a prostě máme možnost mu posloužit tím, že se mu uleví a že to prostě ví, že se za něho budeme modlit a tak.

T: A co vnímáte při pastoračním rozhovoru s nevěřícím člověkem jako nejdůležitější?

R: Tak tam je určitě důležitý, proč za námi přišel, ten zájem. Tam je důležitý, co on od toho očekává a rozpoznat to, no. To je důležitý, jestli on stojí o tu pastorační, předpokládám že ano, když tedy přišel. Tak pak tam by neměl být problém. A otázka je, když já mluvím v jiném případě s nevěřícím, tak pak už to zase není pastorační, když on o to nestojí. Prostě taky je to takový... Já jsem se moc nesešla vlastně s tím, že bych mluvila s někým, kdo by nestál o tu pastorační péči, když už přišel nebo když už projevil zájem, no.

T: Jojo

R: Já jsem teď měla zrovna ve středu dopoledne rozhovor, spolužačka z gymplu...kde Bůh udělal tečku, nedělej otazník, tím se řídím. Máme otevřené dveře kostela...tak jsem se faráře zeptala, jestli bychom taky nemohli mít otevřený kostel, já jsem říkala, že bych si to vzala na svojí jako odpovědnost. Ale on měl křesťanskou poradnu, vedle jak je ta místnůstka a on tam vždycky byl v tu dobu.

T: To je tam ještě napsaný a je to hrozně hezký.

R: Ano to tam ještě je, ale když tam někdo přijde teď, tak jsme domluvený s farářem, tak mi si samozřejmě popovídáme, tam jsou ty fotografie, takže

a kdyby chtěl něco víc nebo přímo by chtěl faráře, tak ho zavolám a on přijde nebo on jde k nim.

T: Co se týká té křesťanské poradny, tak to je fakt super, udělala bych tomu nějakou reklamu, že lidé se mohou přijít o svých záležitostech poradit i s křesťany. Nejen, psycholog, psychiatr apod. ale jsou tady křesťané, že si lidé k pomoci mohou vybrat i alternativu křesťanství... Já nevím, kolik sem zavítá v tu středu lidí?

R: Ale přijdou i za farářem, a kolikrát mi to ani nevíme, protože si to domlouvají telefonicky... Čili on to dodržuje, ale nesedí tam přímo, protože by to bylo zbytečný.

T: Tak, jinak asi probíhá pastorační služba i ve sboru jakoby vzájemně?

R: Ano, u nás se velmi dodržuje služba laiků. Naše církve míří zespoda. Proto, i když se něco posuzuje, tak to nerozhoduje farář, to rozhoduje rada starších, vždycky je to o tom společenství, že se musí dohodnout to společenství.

T: Vnímáte nějaké úskalí a limity pastorační služby? A naopak nějaké příležitosti?

R: No tak určitě je limit, ten osobní život, jak prostě si člověk taky nastaví hranice, a to si myslím, že je u všech pomáhajících profesí. Jak už moc je to u mě poslání, a kdy už práce. Jak moc mě můžou tedy lidi... a stane se, že mi zavolá v půl desátý, je mi strašně špatně, potřebuju mluvit s někým. Tak já neřeknu, hele já mám po službě, ale posloužím tomu člověku tou duchovní péčí. Takže limity nebo úskalí je určitě tohle. Že prostě na úkor rodiny, že to někdy je, ale to je o té službě o tom prostě, že to chci dělat. Pro mě je to víc osobní služba a osobní zainteresovanost než práce. Já jsem na to kývla, protože jsem v tomto sboru dvacet let a chtěla jsem tomu sboru vrátit, co mi dal. Čili jsem chtěla tady nějakým způsobem sloužit, prostě tomu Bohu oplatit, i když vím, že to nejde, ... prostě vrátit Bohu tu jeho milost, nejenom brát, ale i dávat, no prostě ten vděk k Bohu je obrovský.

T: A příležitosti pro pastorační službu, tady i ven?

R: Jestli jsou?

T: Ano, jaký vnímáte příležitosti jako?

R: Někdy přijdou samy, tím, že teda ty lidi sami zavolají, že potřebují pomoc. Někdy je to i o té citlivosti, kdy tedy vidím, že se něco děje, to ve sboru. Pastorační služba v nemocnicích... čili příležitosti určitě jsou. A spíš vyhledávají tedy oni nás, než my je. Takže prostě člověk se snaží samozřejmě a tam je potom už zase ta tenká hranice, kdy je to pastorační služba a kdy je to evangelizace.

T: Ano tak to mezi těmi službami jsou opravdu tenké hranice i právě co se týká té diakonie. A vnímáte nějaký pastorační aspekt tady při bohoslužbě?

R: Jako bohoslužbu jako takovou. No někdo ji tak asi může chápat... Ještě bych chtěla říct, že jsme teď udělali vítací letáček. To jsme udělali společně, na tom pracovali i muži, kdy jsme chtěli, když ty lidi přijdou a vůbec nejsou z naší církve, protože naše církve je stará že jo, sto let, tím pádem liturgie je stará a ty písničky jsou staré většinou, některé jsou i ze středověku čili lidi přijdou a začne se tak jako zpívat divně, a teď ty lidi jako nějak divně odpovídají něco. A teď ten příchozí stojí, a neví, co se děje. Čili to je pro ně, aby si přečetli, že se nemusí bát, že prostě proč to je, proč to děláme, snažili jsme se tam použít laický výraz, a aby to bylo krátké, aby nedostali elaborát, který nedočtou, protože by je to nebavilo. To si myslím, že je výborná věc...

T: No to určitě je moc fajn. A je něco, co si myslíte, že je pro to téma důležitý a já jsem se na to nezeptala?

R: Chtěla bych říct, že je tady opravdu úžasná práce s dětmi... A ty dovolený no to je dar, takový stmelovací.

T: Ještě doplňující otázka. Víte, že existuje vaše organizace Husitská diakonie, kterou zřizuje ČČSH.

D: Ano, ale vím o tom jenom to, co o tom teď říkáte, nejsme s nimi nějak v kontaktu...

T: Tak to je snad všechno, já vám ještě jednou moc děkuji.

Příloha č. 4: Ukázka terénních poznámek – vstup do náboženské obce CČSH (18.3.2018)

I když jsem měla domluveno s farářem, že se přijdu představit a zároveň představit svou práci na tzv. „prodlouženou“ bohoslužbu, byla jsem to ráno trochu nervózní. Nevěděla jsem, jak na mě budou lidé v této církvi pohlížet, zda mě přijmou nebo zda moje návštěva v náboženské obci bude pro ně obtěžující.

Na druhou stranu jsem se trochu uklidňovala tím, že by lidé ke mně mohli být vstřícní, protože někteří mě znali a také, jak jsem předpokládala se za mě zaručil farář. Nevěděla jsem však, jak budou pohlížet na člověka, který chce psát něco o jejich společenství a o nich samotných. S těmito rozporuplnými pocity jsem tedy šla v neděli na bohoslužbu, která začínala v devět hodin ráno.

Do kostela vcházím starobylými dveřmi do předsíně. Tu pak oddělují od hlavní části kostela prosklené „lítačky“, které mi moc nezapadají do okolního prostoru. Vstupuji, vítají mě dvě ženy podáním ruky, dávají mně nějakou knížečku a říkají, abych se šla posadit do lavice. Posadím se tedy a rozhlížím se po prostředí náboženské obce. Hlavní část kostela, kde jsou slouženy bohoslužby, na mě působí majestátním dojmem, i když není nijak okázale vyzdobená. Vlastně kromě květin tam není výzdoba žádná. Prostě nic, co čekám v kostele. Tím více upoutává moji pozornost velký kříž se sochou ukřižovaného Krista, který visí nad oltářem, naproti hlavnímu vchodu. Celý tento prostor na mě působí velmi pozitivně svou velkou světlostí, kterou zajišťují obrovská okna po obou stranách této místnosti. Dále tomu přispívají čistě bílé zdi s jemnou štukovou výzdobou. Je mi velká zima. Kostel není vytápěný, jak jsem zjistila. Pro případ velkých venkovních mrazů mají připravená dvě velká plynová topidla. Před klasickými dřevěnými kostelními lavicemi je umístěna na levé straně (z pozice, když se vchází) kasička na sbírku a po pravé straně na stole leží historické fotografie souvisejí s touto obcí. Také jsou zde materiály připomínající místní židovskou obec. Mají tady kůr, na kterém jsou varhany. Během bohoslužby se na ně nehrálo. Ostatní části kostela vnímám poněkud archaicky.

Následně se přestávám cítit komfortně a mám potřebu vyhledat faráře, který si mě zatím nevšiml. Chci ho pozdravit, aby věděl, že jsem tady. Došla jsem k němu, s někým si povídá. Tak chvilku stojím opodál. Zahlédne mě, hovor ukončí, jde ke mně a velmi vřele mě přivítá podáním ruky. Vyzve mě, ať se usadím, kde mi to bude příjemné, a řekne, ať nezapomenu, že dnešní bohoslužba je prodloužená, protože je třetí neděle v měsíci a společně se mimo jiné také slaví narozeniny těch členů v tomto měsíci narozených. Říká dále, že právě při této příležitosti se představím a zároveň představím svou práci. Jsem zvědavá, jak toto bude probíhat a kolik lidí se toho vlastně účastní. Rozhovor s farářem mě těší a zklidňuje. Sedám si do lavice a čekám na začátek bohoslužby. Během tohoto čekání zjišťuji, co jsem vlastně dostala za knížečku,

když jsem vešla. Je to zpěvník. Rozhlížím se, abych zjistila, kolik je zde vlastně lidí. Nechci se rozhlížet nějak okatě, natož lidi viditelně počítat, aby si toho někdo nevšiml, myslím si, že by to pro zúčastněné mohlo být nepříjemné. Usuzuji pak, že počet nepřevyšuje 25 lidí.

Když začala bohoslužba, zjišťuji, že jsem opět ztracená, protože to celé probíhá podle nějakého scénáře, který, jak pozoruji, všichni kolem mě znají. Všichni reagují na slova faráře a čtou z onoho zpěvníku. Chápu tedy, že to asi nebude jen zpěvník, prolistuji ho a zjišťuji, že v zadní části jsou napsané liturgie, kterým ale nerozumím, zkrátka se v tom vůbec neorientuji. Paní, co sedí kousek ode mě, vidí moji bezradnost, přisedá si mně blíže a ukazuje mi stránky textu, abych se mohla zapojit. Je to pro mě pomoc, nicméně nejsem na bohoslužbu soustředěná, protože pořád něco hledám ve zpěvníku. Nakonec ho tedy odkládám a jenom poslouchám.

Po skončení bohoslužby, která pro mě byla zvláštní svou pevně stanovenou strukturou, jedna paní oznamuje, jaké je čekají aktivity v následujícím týdnu a co je připravováno pro následující dny. Následně farář vyzývá, abychom nezapomněli jít do místnosti v přízemí, kde se bude pokračovat již neformálním způsobem. Kde bude probíhat i moje představení práce.

Hned se neodchází, nastává čilý ruch, lidé si povídají. Já tam tak postávám, protože nevím, kam vlastně mám jít, a pozoruji ty rozhovory kolem. Uvědomuji si, že nezůstávají všichni. Ti, co zůstávají se loučí s těmi, kteří nemohou zůstat. Po chvíli mě paní, co seděla vedle mě (později jsem poznala, že se jedná o předsedkyni rady starších), pobízí, ať jdu s ní „dolů“, kam se postupně přesouvají i ostatní lidé, co zůstávají.

V místnosti, která má svůj název... jsou už lidé, když vcházím. Je to místnost ve sníženém přízemí kostela čili dole, pod hlavní velkou kostelní aulou. Vstupuje se do ní zvenku z boku kostela...

